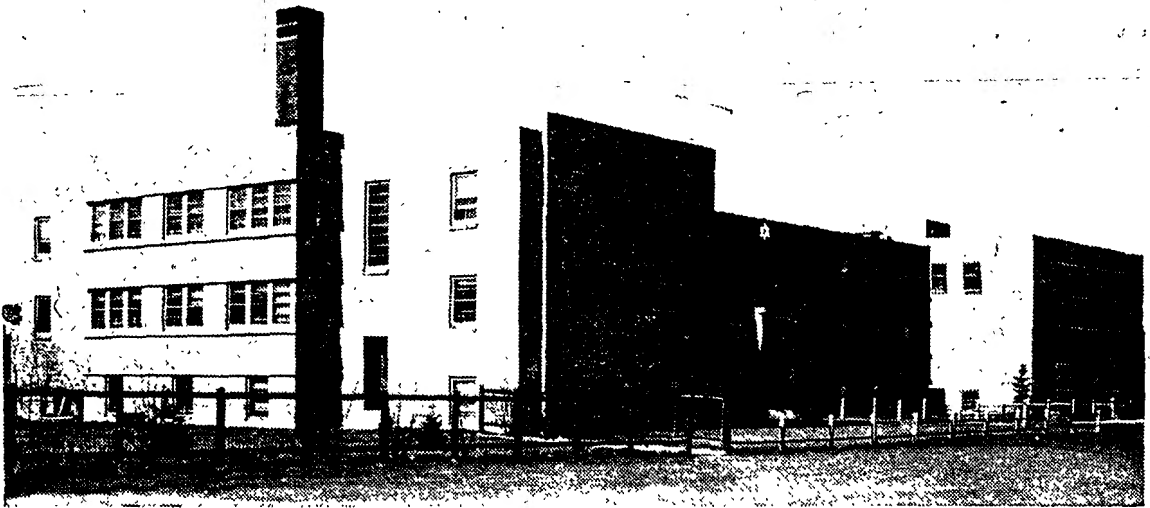


# The Story of an Institution



## A REPORT

— of —

## Five Years Activities

on behalf of

THE JEWISH OLD FOLKS HOME  
OF WESTERN CANADA

WINNIPEG, MANITOBA

# א נעשיכטע פון אז אנשטאלט



## פאריכט

פון פינף יאר ארבעט

— פון —

מערב קאנאדער מושב זקנים

וויניפעג, מאנ.

נעדדוקט אין "דאס אידישע ווארט" וויניפעג

א געשיכטע פון א אנשטאלט

# בארינמ

פון פינף יאר ארבעט

— פון —

מערב קאנאדער מושב-זקנים

•

"כל המקים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא"

"He who saves but one soul, is considered as if he saved a whole world."—(Talmud)

•

ארויסגעגעבן פון באָרד אָף דירעקטאָרס, מערב קאנאדער מושב-זקנים

וויניפענ, מאנ, נאוועמבער, 1945



# די גרינדער און בויער פון דער נייער היים פון מושב-זקנים

## באאמטע

יוסף גערשפילד \_\_\_\_\_ פֿרעזידענט  
דזש. שאַכעט \_\_\_\_\_ וויצע־פֿרעזידענט  
מרס. ל. סילבערט \_\_\_\_\_ וויצע־פֿרעזידענט  
ל. ד. רוזן \_\_\_\_\_ סעקרעטאר  
מרס. דזש. מינדעס \_\_\_\_\_ פֿרעז. לײַדיס אקוילערי

## פאַרזיצערס פון קאָמיטעטן

י. גרינבערג \_\_\_\_\_ בוי קאָמיטעט  
דזש. בערמאס \_\_\_\_\_ סופֿערווייזער פון בוי ארכעט  
ה. פיינשטיין \_\_\_\_\_ קאמפּיין קאָמיטעט  
א. האכמאן \_\_\_\_\_ פינאנץ קאָמיטעט  
נ. שמעלניצקי \_\_\_\_\_ פובליסיטי קאָמיטעט  
י. באַנאטש \_\_\_\_\_ פראפאגאנדע קאָמיטעט  
מ. קאז \_\_\_\_\_ איינקויף קאָמיטעט  
נ. באַקסער \_\_\_\_\_ ארמישאַן קאָמיטעט  
י. טרוט \_\_\_\_\_ עמפלאַימענט קאָמיטעט  
ס. ב. לעווין \_\_\_\_\_ אדווייזאָרי קאָמיטעט  
ס. שטייטלמאן \_\_\_\_\_ שול קאָמיטעט

## באַרד אָף דירעקטאָרס

מ. מעסלער	ס. מאלניסקי	ל. סילבערט
דזש. שולמאן	פ. בוכוואַלד	ס. פרידמאן
א. י. באַראַדיצקי	ב. קאַנאָר	דזש. פליישמאן
א. נאָלדמאן	פ. סעקטער	א. בעלאַף
ס. קייני	ה. לעווין —	קאָנפֿאַלטינג ארכיטעקט

## ערן־דירעקטארן

דזש. שווארצמערל	רעדזשיי, נע, סאס.
א. ד. סעמועלס	רעדזשיינע, סאס.
דזש. גאלדנבערג	סאסקאטון, סאס.
דזש. פאלאק	סאסקאטון, סאס.
דזש. קליימאן	סאסקאטון, סאס.
מ. מיימאן	ערמאנטאן, אלמא.
א. דזש. זאסלאוו	ערמאנטאן, אלמא.
א. גראבערמאן	קאלגארי, אלמא.
דזש. יאפע	קאלגארי, אלמא.
קלינגער	לעמברידזש, אלמא.
ס. סילווער	מעדיסין העט, אלמא.

## בארד אף דירעקטארס

1944-5

### באאמטע

דזש. שאכעט	ערן־פרעזידענט
מענדל לייאנס	פרעזידענט
א. האכמאן	וויצע־פרעזידענט
דזש. העכט	קאסירער
פרענק בוכוואלד	ערן־סעקרעטאר
יוסף גערשפילד	פארזיצער פון עקזעקוטיווע
מרים. א. ארטנשטיין	פרעזידענט פרויען אקזילערי
א. אסאווסקי	עקזעקוטיוו דירעקטאר
ב. סארנער	סופעראינטענדענט

### פארזיצערס פון קאמיטעטן

סעם קעני	פינאץ קאמיטעט
דזש. פליישמאן	אדמיניסטראטאן קאמיטעט
נ. באקסער	העלט קאמיטעט
פ. בייקער	פובליסיטי קאמיטעט
י. גרינבערג	לייף מעמבערשיפ קאמיטעט
א. בעלאף	איינקויף קאמיטעט
מעסם באראדיצקי	שול קאמיטעט
נ. שמעלניצקי	ביילדינג קאמיטעט
ר. מאזער	סאש קאמיטעט
ס. ב. לעווין	גורוויל און פאבליק רעליישאנס קאמיטעט
ס. סימקין	פארטרעטער פון קאָווענאנט קלוב

### בארד אף דארעקטארס

ס. בליס	מרים. א. בייטמאן	מרים. דנש. לייאנס
וו. סירקין	מרים. ל. פיינמאן	מרים. דזש. מינדעס
ס. דירנמערל	מרים. ס. גוטמאן	מרים. ל. שטייטמאן
מרים. נ. שמעלניצקי	מרים. דזש. גערשפילד	מרים. ב. סלאווסקי
מרים. ה. דארפמאן	מרים. ס. קעני	



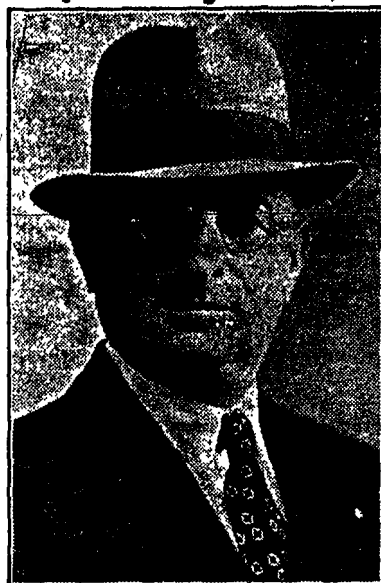
מרת. ארנסון

פרעזידענט פון ליידיס אקזילערי מערב  
קאנאדער מושב זקנים

די פיר פרעזידענטן פון מושב-זקנים זינט 1927



יוסף נערטשפילד  
פרעזידענט פון 1937 ביז 1941



י. גרינבערג  
פרעזידענט פון 1927 ביז 1937



מענדל לייזאנס  
פרעזידענט פון 1943 ביז 1945



דוש שאכעט  
פרעזידענט פון 1941 ביז 1943



## אינהאלט פארצייכעניש

זייט

5	גריןדער און בויגער פון מושב-זקנים	
6	די 4 פרעזידענטן פון מושב-זקנים (בילדער)	
7	לעבנס-לענגלעכע מיטגלידער	
9	פרעזידענטס מעסעדזש	
12	ווען דער ווילן איז פאראן — יוסף גערשפילד	
21	מערב קאנ. מושב-זקנים פונם שטאנדפונקט פון א דאקטאר — דר. ב. א. וויקטאר	
24	פינף יאר מושב-זקנים ארבעט — א. אסאווסקי	
43	די שול פונם מושב-זקנים	
44	בייטראג פון אידישע פרויען צום פראגרעס פון מושב זקנים — א. א.	
48	דער שפייזזאל פון מושב זקנים	
	טיפן און בילדער — א. אסאווסקי	
49	דער סטראמען	
50	דער וועלטס מאמע	
51	צוויי בריוו	
52	דער אלטער משכיל	
57	כראניקע	
59	וואס לייט זאגן	
61	אייער דאלאר (גראוויור)	
62	צימערן געשענקט, מעבלירט און געהייליקט	
	A CREDIT TO THE COMMUNITY—Rabbi Amram Frero	64
	BLESSED ARE THE HANDS	66
	THE PRESIDENT'S MESSAGE	68

# לעפנס-לענגלעכע מיטגלידער

פון דעם אידישן מושב זקנים פון מערב קאנאדע

מיר אנערקענען מיט דאנקבארקייט די ברייטהארציקן מיטהילף  
און דערמוטיקונג וואס מיר האבן געקראגן פון אונדזערע  
לעבנסלענגלעכע מיטגלידער

מר. און מרס. א. האכמאן	מר. און מרס. דזש. שאכעט
מר. און מרס. ג. סודאק	מר. און מרס. פ. בוקוואלד
מר. און מרס. ל. האטסקין	מר. און מרס. מ. לייאנס
מר. און מרס. ס. שאר	מרס. און מרס. דזש. ה. העכט
מר. און מרס. ה. א. פרידמאן	מר. און מרס. ס. קעני
עדמאנטאן, אלטא.	מר. און מרס. י. וואלינסקי
מר. און מרס. י. נארפין	מר. און מרס. מ. נימאן
עדמאנטאן, אלטא.	מר. און מרס. א. בריקער
מר. און מרס. ס. ב. לעווין	מר. און מרס. ד. קאהען
מר. און מרס. י. מוני	מר. און מרס. ס. בליס
מר. און מרס. דזש. מ. זאסלאוו	מר. און מרס. נ. י. קלאוזנער
עדמאנטאן, אלטא.	וואנקאווער, ב.ק.
מר. און מרס. י. גרינבערג	מר. און מרס. מעקס מאנדעל
מר. און מרס. ב. סאפרין	עסטעוואן, סאסק.
מר. און מרס. מ. קאזלאווסקי	מר. און מרס. י. פאזנער
מר. און מרס. א. י. קאץ	מר. און מרס. ה. א. לוינסקי
פריניאלבערט, סאסק.	מר. און מרס. א. פארטינאל
מר. און מרס. בעז דזשיקאב	מר. און מרס. י. ווערנער
מר. און מרס. נ. באקסער	מר. און מרס. י. וואלטער
מר. און מרס. ד. טאמפסאן	מר. און מרס. מ. באראדיצקי
מר. און מרס. ס. מאלינסקי	מר. און מרס. א. י. באראדיצקי
מר. און מרס. ניימן קאץ	מר. און מרס. ה. ב. קאנאר
מר. און מרס. י. ה. סעמועלס	מר. און מרס. א. י. זלאטין
עדמאנטאן, אלטא.	מר. און מרס. ס. הענין
מר. און מרס. דזש. באנאטש	קאלנארי, אלטא.
מר. און מרס. א. ד. סעמועלס	מר. און מרס. ב. לעווין
רעדזשיינע, סאסק.	סוויפט קוירענט, סאסק.
מר. און מרס. מ. וואלדמאן	מר. און מרס. ה. י. ארעצקי
מעלוויל, סאסק.	מר. און מרס. ס. ב. באראדיצקי
מר. און מרס. היימי עמניקאוו	מר. און מרס. מ. ווייסמאן
מר. און מרס. ר. מאזער	

שטייאונג פון דער היים. ס'איז אונדזער טיפסטע איבערצייגונג, אז יעדער געזעלשאפט לעכער טוער, יעדער איד פון מערב קאנאדע, וועלכער איז פאראינטערעסירט סיי אינם גורל פון אונדזער פאלק ווי אויך אין דעם וואוילשטאנד פון דעם מערב קאנאדער אידישן ישוב, וועט קאנען פיל לערנען און שעפן באנייטערונג, מוט און געשטארקטן ווילן פון די שורות פון דעם דאזיקן באריכט, וועלכער דערציילט פון א פארעקשנטן קאמף, מסירת-נפש און פעסטן גלויבן אין אן ענדלעכן זיג.

(2) עס קומט צו אונדז געסט פון מזרח און פון דרום, אמאל אויך געסט פון אנדערע לענדער. זיי באטראכטן די היים, די גראונדס ארום אונדזער שול, אונדזער פארק, אונזער האַספיטאל, אלע מאָדערנע איינריכטונגען און באקוועמלעכקייטן פאר די אלטע און חולאים און זיי פרעגן אלע כמעט איין פראגע: ווי איז עס מעגלעך געווען? ווייניגע, א קליין שטעטל, מיט א פארהעלטנאסעס קליינער אידישער גע- מיינדע, ניט מער ווי 16 טויזנט נפשות, וואסער 4 אָדער 5 טויזנט משפחות, מיט א זייער קליינער צאל רייכע אידן — ווי פאָרט איז עס מעגלעך געווען אויפצובויען אזא היים און אויפהאלטן זי אין אזא אַרדענונג מיט אזא רחבות? און דער ענטפער איז דער אלטער תירוץ: "אין לך דבר שיעמוד מפני הרצון" — ניטא קיין זאך וואס זאל ביישטיין דעם מענטשלעכן ווילן.

(3) דער מערב קאנאדער מושב-זקנים איז אן און פאר זיך א מלוכה בזעיר אנפין, א קעניגרייך אין מיניאטור. דאָ ווערט געפירט אן אייגנארטיק לעבן. דאָ קומען צום אויסדרוק אלע ניואנסן פון אונדזער פאלקס לעבן, א פארשמעלצונג פון נוסחאות, דיאלעקטן, מנהגים, געוואוינהייטן, לעבנס ארטן; דאָ קומען זיך צוזאמען און לעבן בייאנדער ליטוואקעס און פוילישע, רומענישע און רוסישע, עסטרייכישע מיוחסים און אונגארישע פרומאקעס, געוועזענע עשירים און "עמד שער און אייזן", געלע יחסנים און גרינע רעוואָלוציאַנערן. יא, יא, עס זיינען דאָ אזעלכע אויך. דאָס לעבן שפילט מיט אונדז קאמפאָועס און דער מושב זקנים איז דער שמעל-טאָפּ פאר אלץ וואָס לעבט אין אונדזער פאלק, פאר אלץ וואָס האָט אמאל געבליט, געוואקסן, פראָדוצירט, געהאנדלט, געוואנדלט, געחלומט חלומות. און איצט, אויף די עלטערע יאָרן, אָן כוחות, אָן מוט, מיט קינדער צעווייט און צעשפרייט, מיט פריינט ווייט אוועק, זוכן זיי דאָ די האלאָוועשקעס וואָס זיינען אמאל געווען פייער, זייערע לעצטע פייער-פונקטן אויסצושיסן אין חלל.

די דאָזיקע אלטע, געוועזענע לעבנס, שטעלן מיט זיך פאר וויכטיקן מאטעריאל פאר יעדן צו לייענען און שטודירן, און איד רעקאָמענדירט צו אייד דעם אלזויטיקן בא- ריכט פון אונדזער עקזעקוטיוו-דירעקטאר, וועלכער אנטהאלט א געטריי בילד פון דעם לעבן אין מושב-זקנים, פון דער ארבעט וואָס ווערט דאָ געטאָן פון דער באָרד אָף דירעקט- טאָרס, פון אים, זיין פרוי, די דאָקטוירים און נאָרסעס. די פראָבלעמען מיט וועלכע מיר באַגעגענען זיך טאָגטעגלעך, ווי אזוי זיי ווערן געלייזט, ווי אויך די פראָבלעמען וואָס מוזן ערשט געלייזט ווערן.

פון דעם באריכט וועט איר זען, אז כאָטש מיר זיינען אָפגעגאנגען א היבשן מהלך אין די פינף יאָר, שטייען מיר נאָך אלץ כמעט ווי ביים אָנפאנג און געפינען, אז דער נייער מושב זקנים איז ווייט צו קליין אריינצונעמען אלע די יעניקע וואָס וואָלטן באַדארפט און מוזן דאָ געפינען א היים; אז היינט, פונקט ווי מיט זעקס יאָר צוריק, זיינען מיר מחויב אָפצוזאָגן אפליקאנטן אויס מאַנל אין פלאץ, און די וואָס ווערן יאָ אריינגענומען, קריגן ווייט ניט דעם קאָמפארט און "פרייוועסי" צו וועלכער זיי זיינען פול באַרעכטיקט און נאָך וועלכער זיי לעבן און נארן.

די 5 יאָר ארבעט האָבן אונדז געלערנט, אז אלטע לייט, כדי זיי זאָלן זיין צופרידן מוזן האָבן יעדערער א צימער פאר זיך, וועלכער זאל זיי פאַרבייטן זייער היים פון אמאל. זאָל זיי מאַכן פילן, אז זיי זיינען נאָך עפעס, אז ניט אלץ איז פאַרלוירן.

אונדזער געקסטער ציל און שטרעבונג איז דערום, צו בויען א צאל נייע צימערן מיט די לעצטע און בעסטע איינריכטונגען.

עס איז דערפאר וואָס איד רעקאָמענדירט צו אייד אויפמערקזאם צו לייענען און שטודירן דעם דאָזיקן באריכט. פארטראכט זיך איבער אונדזערע פראָבלעמען, וועלכע זיינען אייגנטלעך די פראָבלעמען פון יעדן איד אין מערב קאנאדע.

# פון מיר צו איר

## פרעזידענטס מעסעדזש

אלס פרעזידענט פון מערב קאנאדער מושב זקנים, האב איך דעם גרויסן כבוד און פארנעניגן פארצולייגן פאר אייך דעם דאזיקן פינף-יאריקן באריכט פאר אייער באטראכטונג און שטודירונג.

מיר באגרייפן אלע, אז דער דאזיקער באריכט האט פארשפעיטקט אויף נאנצע 4 יאר.

מיר פארשטייען, אז ס'איז געווען א גרויסע נויטווענדיקייט ארויסצוגעבן א באריכט באלד ווי דער נייער בנין איז געווען פארענדיקט און די היים באזעצט.

ס'איז אבער זיכער נישט געווען די שולד פון אייער בארד, אויב דאס איז נישט געטאן געווארן, ווייל שולדיק דערין איז געווען די לאגע פון דער וועלט צו יענער צייט און אויך איז די שפעטערדיקע יארן.

די שווערע זעקס יאר פון מלחמה האבן געדריקט ווי א קאשמאר אויף די געמיינעס פון יעדן פון אונדז. מען איז קיינמאל נישט געווען זיכער וואס דער מארגנדיקער טאג וועט מיט זיך ברענגען, וואס עס וועט פאסירן מיט דער וועלט, און גאנץ באזונדערס מיט אונדז, אידן. אין אזא שווערער צייט, אין אזעלכע פינצטערע טעג, האט מען געדאנקט גאט אויב מען האט געקאנט ווי עס איז טראגן דעם יאר פון פארווארן די היים און די אלטע און קראנקע מיט זייער טעגלעכער חיונה; צו שפייזן די געזונטע און היילען די קראנקע, צו אויפפאסן אז די היים זאל זיין פארזארגט מיט אלץ וואס איז נויטיק; אנצוהאלטן דעם הויכן סטאנדארד פאר דער היים, וועלכן מיר האבן באשטימט לכתחילה — א סטאנדארד וואס שטעלט אוועק אונדזער היים אלס מאדעל אנשטאלט נישט נאר איבער גאנץ קאנאדע, נאר אויך פאר פיל שטעט אין די פאראייניקטע שטאטן.

אבער איצט, ווען מיר האבן אלע זוכה געווען צו דערלעבן צו הערן די גרויסע בשורה פון פרידן אויף דער וועלט; איצט ווען מיר מיר ווייסן, אז די תפלות און טרערן פון מיליאנען פון דער מענטשהייט זיינען געהערט און באווליקט געווארן, אז דער שרעקלעכער שונא פון דער גאנצער מענטשהייט ליגט א צעטראטענער און פארשעמטער, און די באפרייטע מענטשהייט הויבט אן פרייער צו אטעמען און מאכט פלענער פאר א מער געזונטערע און ליכטיקער צוקונפט, איז אויך געקומען די צייט פאר אייער בארד אף דירעקטאָרס צו פלאנירן און צוגרייטן זיך פאר ווייטערדיקער ארבעט לטובת דעם מושב זקנים.

דער מערב קאנאדער מושב זקנים, וועלכער איז איצט אריינגעטראטן אינס זעקסטן יאר פון זיין עקזיסטענץ (אין דער נייער היים), האט אין דער דאזיקער צייט דערוואַרן זייער א סך פראקטיק. מיר באגרייפן איצט מער ווי ווען עס איז פריער, וואס עס איז נויטיק כדי אריינצוברענגען מער גליק, מער צופרידנהייט פאר די מיטגלידער פון אונדזער משפחה פון אלטע און קראנקע. שווער, ביטער און אומזיכער ווי עס איז געווען די צייט דורך די אלע יארן, האבן מיר נישט אויפגעהערט צו טראכטן, גרייטן פלענער און זאמלען מאטעריאל, אז ווען די גליקלעכע צייט פון פרידן וועט קומען זאלן מיר צוטרעטן צו דער ארבעט פון פארגרעסערן, פארשענערן און פארפולקאמענען דעם מושב זקנים אזוי, אז ער זאל מיט זיך פארשטעלן נישט נאר א מאדעל פאר קאנאדע און א קרעדיט צום גאנצן מערב קאנאדער אידישן ישוב — נאר דער עיקר מכל העיקרים — עס זאל זיין א גליקלעכע, זאמע און צופרידענע היים פאר אלע די וואס נויטיקן זיך אין איר איצט און וואס וועלן זיך נויטיקן אין איר דער צוקונפט.

און ווייל דאס איז אונדזער ציל און שטרעבונג, האלטן מיר פאר צייטמעסיק און וויכטיק צו געבן אייך אין דעם ביכל: 1) א געשיכטלעכן איבערבליק פון דער אנט

# ווען דער ווילד איז פאראן

געשיכטלעכער איבערבליק פון דעם פאר און'בעת דעם בוי-פעריאד  
פון דער נייער היים פון מערב קאנאדער מושב זקנים

פון יוסף גערשפילד, פרעזידענט 1937—1941

פריער פאר אלץ, דערלויבט מיר פאר אייד זיך פארצושטעלן. ניין, איד בין ניט  
קיין פנים חדשות אין וויניפע, אפילו ניט אין מערב קאנאדע. און זיכער ניט אין דער  
מושב זקנים ארבעט, מיט וועלכער איז בין געווען פארבונדן מיט קליינע איבעררייסן  
כמעט פון די ערשטע יארן פון דער אנשטיאונג פונם מושב זקנים.

עס איז געווען אין אונדזער אָפּיס, וואו די ערשטע פינף טויזנט דאלאר זיינען  
געשאפן געווארן פאר דעם פאָנר צו קויפן אן אייגענע היים פארן מושב זקנים אזוי  
פרי ווי אין 1917.

איד בין אלץ געשטאנען מיטן מושב זקנים כמעט די גאנצע צייט פון זיין עק-  
זיסטענץ. אמאל אלס פראסטער סאלדאט, אמאל אלס באאמטער, אלס פארזיצער פון א  
קאמיטעט — ביז דער גורל האט גורם געווען אז איד זאל דערוויילט ווערן אלס פרע-  
זידענט אינם יאר 1937.

מיר זיינען אלץ געווען גוט באקאנט אלע אומשטענדן און אנגעלעגנהייטן  
פונם מושב זקנים. און וויל זיי זיינען מיר געווען באקאנט, האב איד ניט געוואגט צו  
אנטזאגן זיך פונם אמט וועלכן מען האט אויף מיר, קעגן מיין ווילן, ארויפגעווארפן.  
איד האב געוואוסט זייער גוט, אז אָנגעמען די "פרעזידענטס" צו יענער צייט האט  
געמינט בלויז איין זאך: בויען א נייע היים. בויען א נייע היים האט געקאנט מיינען  
דאס זעלבע וואס שווימען קעגן דעם שטראם, איבערשווימען דעם ענגלישן קאנאל,  
בויען א לייטער צום הימל, — וויל דער מערב קאנאדער מושב זקנים איז געווען  
פאררעכנט פאר א שטיף-קינד, אדער נאך ערגער. די דאזיקע שנאה צו א שטאטישן  
אנשטאלט האט באן אופן ניט געהאט קיין שום בארעכטיקונג, אבער פאסט בלייבט  
פאסט. למשל, דער פאריקער פרעזידענט, מר. גרינבערג, האט נאך אין 1937 פאררופן  
א קאנפערענץ פון שטאטישע בעלי-בתים און סאסייטיס, געקומען זיינען א פאר יחידים  
פון דער נארט-ענד, עטלעכע דעלעגאטקעס פון א פאר ווייבערשע סאסייטיס, אבער די  
אויף וועלכע מען האט געווארט, וועמעס ווארט און הילף איז געווען נויטיק — זיינען  
ניט געקומען.

האט מען באשלאסן ניט צו ווערן אנטמוטיקט און מען האט אראנזשירט א  
באנקעט, טאקע אין מושב זקנים, און מען האט איינגעלאדן א קריסטלעכע רעדנערין.  
איז זי, די קריסטן, יא געקומען. די אידישע רעדנער זיינען ניט געקומען. עס זיינען  
אויך ניט געקומען די אלע בעלי-בתים, וועלכע מען האט גערופן. געקומען איז בלויז איר  
נער א. מ. כ. מיט א פארטיקער רעדע, וועלכע האט געאטעמט מיט האס און פאראכטונג  
צום גאנצן פראיעקט און באוויזן מיט אותות ומופתים פון חכמת הלאגיק און חכמת  
הסאציאלאגיע, אז מען זאל ניט וואגן אפילו צו טראכטן פון בויען אין אזא צייט, וויל  
זיכער איז אז עס וועט זיין דערגרעסטער דורכפאל.

איז דער זעלבער צייט ווען דא האט מען זיך געחכמעט און שווארצזעריש  
נביאות געזאגט, איז דער אָפּיס געווען פארוואלגערט מיט אפליקאציעס, אין די קעלערס  
זיינען געלעגן אלטע מענער און פרויען, און ממש געפוילט און אומגעקומען פון ווייניק  
אין שלעכטער לופט, פון ענגשאפט און שמוץ, און אויף יעדן פון אונדז האט ממש די  
הויט געציטערט, באהיט נאָט, די שעה זאל ניט זיין טאמער ברעכט אויס א פייער,  
ווי אזוי און וועמען וועט מען קאנען ארויסראטעווען? און א פייערדיקער פראגע-צייכן  
האט שטענדיק געשוועבט פאר די אויגן, אויף וועמען וועט פאלן די שולד פאר די אומ-  
געקומענע לעבנס?

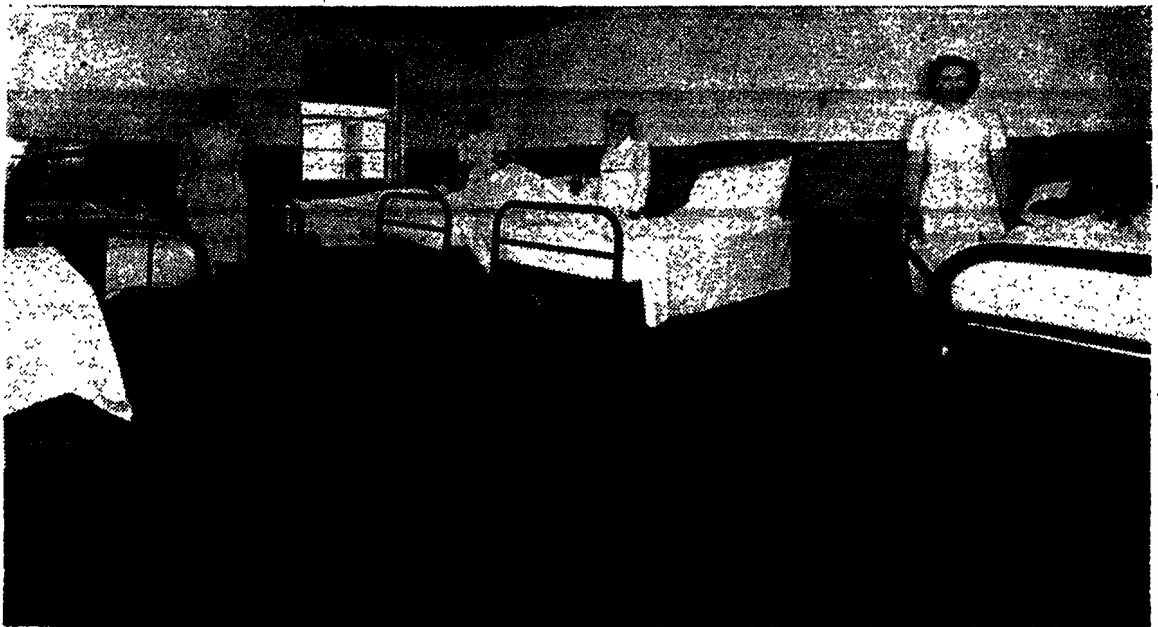
מיט א געפיל פון באזונדער פארגעניגן רעקאמענדיר איד איד צו לייענען אויך די זייער זאכלעכע און אינטערעסאנטע ארטיקלען פון דר. ב. וויקטאר (אין אידיש) און פון רבי עמרם פרידא און רבי דר. סאל פרענק (אין ענגליש). איד בין אויך זיכער אז איר וועט הנאה האבן פון די פיר כאראקטעריסטישע ארונטערנעכאפט און באשריבן מיט געפיל און קענטעניש פון אונדזער עקזעקוטיוו־דירעקטאר, מר. א. אסאווסקי. די דאזיקע שטעלן מיט זיך פאר בלויז סעמפלס פון אונדזער משפחה. ווייל יעדער איינער צעלנער פון זיי אנטהאלט א לעבנס דראמע פול מיט מענטשלעכע אינטערעס יעדער איינציקער איז א וועלט פאר זיך וועלכע ס'איז כדאי צו קאנען.

לייענט דערום דעם 'בוך. ס'איז אייער מושב זקנים און ס'איז אייער פליכט און פריווילעגיע צו קאנען און וויסן די פראבלעמען פארבונדן מיט אים, כדי ווען די צייט וועט קומען און מיר וועלן זיך נויטיקן אין אייער הילף זאלט איר זיין פיל בא-וואוסטזיניק אין וועלכער מאס צו ליפערן אייער מיטהילף און קאאפעראציע.

מיט געפיל פון גרעסטן דרד-ארץ און דאנק צו יעדן פון איד פאר אייער הילף צום מושב זקנים ביז איצט און מיט דער פולסטער האפענונג אז איר וועט אויך אויף ווייטער גיט פארמיידן אייער הילף,

פארבלייב איד מיט אכטונג און גרוס,

מענדל לייאָנס, פרעזידענט.



The Hospital of the Home

Modernly equipped to render adequate medical care.

אבער זוד היינט, זוד מארגן, אז דארט וואו מיר האבן געוואלט האט מען אונדז  
ניט געוואלט, און פארקערט.

עס איז געווען אין מיטן פריילינג פון 1939, ווען מיר האבן זיך שוין כמעט ווי  
מיאש געווען ווען עס איז צו געפינען א פאסיקן פלאץ פאר א מושב זקנים, ווען אלדער  
מאן דזש. בלימבערג האט מיר אפגערופן אויפן טעלעפאן און אנגעזאגט די בשורה, אז  
ער האט פאר אונדז א פלאץ ווי געוואונטשן, ביים ברעג פון טייד, 266 פוס פראנטערזש  
ביי 100 פוס טייד, אויף מעגננס עוועניו.

איד האב צוזאמענגערופן אויף ניד אייניקע דירעקטארן און מיר זיינען געגאנגן  
נען באטראכטן די ליידיקע "לאטס". דאס לאנד האט געהאט א סך חסרונות, אבער אויך  
מעלות. דאס לאנד איז ערשטנס, געווען זומפיק (אמאל איז דארט א טיכל געווען  
און מען האט עס פארשאטן). די שטעטלעכע ארום איז זייער אן ארימע. דריטנס ארום  
נערינגלס ארום און ארום מיט א זומפיק שטיק לאנד, וואו עס זיינען געשטאנען עפוש-  
דיקע וואסערן ביז שפעט אין זומער, און פונדאנעט עס האט געוויבלט מיט מיליארדן  
אינזעקטן מכל המינים. די מעלות פונם לאנד האבן אבער מכפר געווען אויף אלע חסר-  
נות, וועלכע מיר האבן געוואוסט קאנען באזייטיקט ווערן. די ערשטע מעלה פונם לאנד  
איז געווען דאס וואס ס'איז געלעגן אויסער דעם רשות פון דער זאנינג בארד; צווייטנס,  
ס'איז געווען ביליק, און דריטנס, ס'איז געווען פלאץ גענוג פאר עקספאנזיע, פאר אויך  
ברייטערן זיך ווען די צייט וועט קומען.

איד האב פאררופען אן עקסטרא זיצונג. מאנכע האבן מיר אנגעקוקט ווי א חסר-  
דעה. וואס הייסט, אויף מעגננס עוועניו בויען א מושב זקנים? אס כן איז דאך שוין  
בעסער אויף מאניטאבא עווע, דארט וואו מען איז! אבער אידן זיינען ניט קיין זולנים.  
מען האט זיך געדונגען, געליארעמט, דעבאטירט און צום סוף איז דאך דורכגעגאנגען  
א דעזאָלוציע אז דאס לאנד זאל געקויפט ווערן און טאקע באלד.

די ערשטע מניעה איז אלוז ארונטער. און איצט איז געקומען די רעכטע צייט  
אנצופאנגען טראכטן פון בויען. אבער ערשט איצט זיינען ארויסגעשפרונגען, ווי פון  
דער ערד, נייע שטיינער אין וועג, נייע שטרויכלונגען. עמיצער האט פארשפרייט די נייעם  
אז דער דעת הקהל איז פאזיטיוו קעגן דעם געדאנק פון בויען א נייעם מושב-זקנים.  
פארוואס? תירוצים זאן א שיעור, נאך קיין איינער האט ניט פארענטפערט די הארבסטע  
פון אלע קשיות: אויב ניט בויען, וואס זשע זאל מען טאן מיט די אלטע וואס פוילן אין  
קעלער און מיט-אט די פאר וועמען אפילו איז קעלער איז קיין פלאץ ניטא? די דאזיקע  
הארבע שאלה האט קיינער ניט געקאנט פארענטפערן.

דער אמתער אמת איז געווען, אז וואס עס אמבאלאנגט דער גרעסטער מערהייט  
פון דער בארד אף דירעקטארס, האבן זיי אלע געוואלט בלכ נפש אז מען זאל בויען  
און וואס גיכער, ווארים ווי דען אנדערש האט דאס געקאנט זיין? האט דאך יעדער  
איינציקער פון זיי צוגעזען דעם דוחק און צער וואס האט געהערשט אין דער אלטער היים;  
האט דאך יעדער איינציקער פון זיי איבערגעלעבט אלע יסורים פון ניהנום יעדן מאל  
ווען מען האט אנטזאגט א נייע אפליקאציע; האט דאך געמוזט זיך באניסן דאס הארץ  
מיט בלוט יעדן מאל וואס א דירעקטאר איז דורכגעגאנגען די היים און צוגעזען דאס  
ענגשאפט, דעם צער, די גאנצע אטמאספערע וואס האט ממש געאטעמט מיט קראנק-  
היים און טויט.

זיכער האט כמעט יעדער איינציקער געוואלט מען זאל בויען, נאך די מורא מען  
זאל חלילה ניט בלייבן אין מיט, מען זאל חלילה וחס ניט פארטאכלעווען די ארימע  
עטלעכע דאלאר אויף, אז עס זאל ניט בלייבן ניט קיין געלט און ניט קיין היים, האט  
אפילו די מער מיושבידיקע דירעקטארן, די מער ערנסטע און גוטע סוחרים אפגעהאלטן.  
עס איז אלוז נויטיק. געווען צו באקעמפן די מורא. אבער ווערנד איד האב מיט מיניע-  
שוואכע כוחות געזוכט אויסצולעשן דאס פייער, האט מען פון דער אנדערער זייט גע-  
האלטן אין איין צווייטן בויםל אז עס זאל וואס העלער און שטארקער ברע-  
נען און אויף יעדען מיטל האט זיך ווידערהאלט די זעלבע פראצעדורע: מען פאסט  
א דעזאָלוציע באלד צוצומערעמן צו בויען, נאך מען גיט צו איין "אויב". יא בויען, אויב  
די דזשואיש וועלפער וועט דערלויבן; יא, בויען, אויב דער פערדערייטער בורזשעט

אט די דאזיקע ירושה האב איך אלזא איבערגענומען ווען איך האב פארנומען דעם פרעזידענט-אמט. 22 זקנים ווקנות וואס בעטן זיך מען זאל זיי געבן א דאך איבערן קאפ, און מען מוז זיי ענטזאגן, ווייל קיין פלאץ איז נישט; 42 נפשות, אלטע, קראנקע און צעבראכענע לעבנס וואס געפינען זיך אין אנשטאלט אונטער די ערנסטע סאניטארישע אומשטענדן און אין שטענדיקער געפאר פון א פייער "האזארד" (סכנה).

צווייטער קאפיטל

## די נויט צו בויען און די שטייגער אין וועג

פאר מיר איז אלזא מיין וועג און פראגראם-געווען אנגעצייכנט. מען מוז בויען א נייע היים, לענגער קאן דאס נישט אנגיין אזוי, עס וועט מוזן דורכגעבראכן ווערן דאס אייז פון גלייכניצקייט מצד דעם אידישן. עולם. מען וועט מוזן איבערקומען דאס עקשנות פון אונדזערע פני, און אויב מען וועט נישט קאנען וועט מען זיך מוזן באגיין אז זיי, דאס דאזיקע פראגראם האב איך פארגעלייגט אויף מיין ערשטער פארזאמלונג פון דער בארד אף. דירעקטארס, און איך האב גלייך דערפילט ווי א קאלטער, שניידנדיקער ווינט האט מיך ארומגעכאפט. קיינער האט חלילה נאך נישט געזאגט, מאנכע האבן אפילו אפלאדירט, אבער איינציקווייז האט מען מיך גענומען אויפן צימבל. איר ווילט בויען? זיכער דארף מען בויען, ווער וויל דאס נישט? אבער... ווי אזוי? מיט וועמען? מיט וואס? וואו וועט איר נעמען געלט? ווער וועט איך געבן געלט? אט די אורחא-פורחא? נאט איז מיט אייך, שלאגט איך ארויס פון קאפ! ..

אנדערע האבן געלייגט נאך אנדערע שטייגער: צו בויען מוז מען האבן א דער-לויבעניש פונעם פערזאנלעכען בודזשעט, פון דער וועלכער בארד, און זיי וועלן דאס קיינמאל נישט געבן. און באלד איז געקומען נאך א מניעה: יא, אבער וואו זאל מען בויען, ווען אלע מכוילים, אלע שטייגער זיינען שוין בדרך נס אפגערעכט פון וועג?

מיר האבן פארמאגט א פלאץ פון  $5\frac{1}{2}$  אקער לאנד אויף סט. קראס סטריט, א מתנה פון אונדזער ליידס אקוילערי. מיר האבן שוין געהאט פארטיקע פלענער צו בויען. אבער אויך דא האט זיך אריינגעמישט דער שטן און נישט דערלאזט. עמיצער האט זיך ארומגעקוקט, אז א מושב זקנים וועט חלילה שטערן די רוי; עמיצן האט זיך געחלומט, אז א מושב-זקנים אלס שכן וועט אראפדריקן די ווערט פון ריל עסטיש אין יענעם געגנט; עמיצער האט זיך דערום געפערדערט און געזאמלט חתימות צו דער "זאגנינג בארד", אז מען זאל נישט לאזן בויען קיין מושב זקנים אין זייער סביבה — און זיי האבן אויסגעפירט. מען האט עס פארבאטן, און עס האט זיך דאן אנגעפאנגען א זוכעניש פון א פלאץ פאר א מושב זקנים. איז וואו מען האט געפונען ערגעץ א פלאץ האט זיך איבערגעחזרט די זעלבע צרה: קאמיטעטן, חתימות און פארבאט, דער "פעטער" איז געווען פארמיט — "זאגט נישט זאגט, מושב זקנים נישט זעלאיעם".

צו אונדזער לאנגן און שווערן דערנער-וועג איז אלזא צוגעקומען נאך איין שטעכיקער דאך, וואס עס האט זיך אויסגעדאכט אז די דאזיקע שטרייכלונג אין אונדזער מארטירער-וועג וועט נישט זיין אזוי לייכט אפצוראמען.

מיר האבן אלזא, געמוזט אויפגעבן דעם פלאץ צו בויען אויף סט. קראס סטריט, וואו מיר האבן געפלאנט צו מאכן אן אמתן נז'עדן התחתון, און עס האט זיך אנגעפאנגען צו א זוכעניש פאר א נייעם פלאץ.

איין זאך איז געווען קלאר פאר יעדן פון אונדז: אויב בויען א נייע היים, מוזן מיר זי בויען דוקא און נאך אין שטאט, און נישט ארויספירן די היים, ווי מאנכע האבן געעצהט, מחוץ לעיר (אויסערן שטאט), ווייל אויסערן שטאט איז לאנד ביליקער, מעס-מעס בתנח און דער עיקר — ווייניקער "אינטערפירענס" מצד אומגעבעמענע געסט.

אט דעם ארנומענעם האבן מיר בפה אחר אפגעווארפן. מיר זיינען אלע געווען אייניק, אז דער מערב קאנאדער מושב זקנים מוז זיין אזוי נאענט ווי מעגלעך צום הארץ פון ווייניפענער אידישער קאלאניע און נישט אוועק ערגעץ מחוץ למחנה, אין א וויסטן. פערל אדער פוסטן וואלד.



פון איין לאיער צום צווייטן. מיר האבן געוואלט זיין זיכער מיט יעדער פיצעלע. און אין מיטן פון דעם גאנצן טומל, קום איר פרייטיק אינדערפרי, דעם ערשטן סעפטעמבער, אין אפיס און עפן מיין מארגן צייטונג, און עס האט מיר א ברען געטאן אין די אויגן ווי מיט א פייערדיקער בייטש די ווערטער "דייטשלאנד אריינגעדונגען קיין פוילן. ענגלאנד און פראנקרייך דערקלערן מלחמה קעגן דייטשלאנד".

איר בין געבליבן זיצן ווי פאראליזירט. מיין ערשטע מחשבה איז מאמענטאל געווען: פארפאלן דער מושב זקנים! איצט וועלן אונדזערע שונאים האבן דעם בעסטן תירוץ, מען וועט זיך פארשלייערן אין א שלייער פון פאטריאטיזם און קיינער וועט נישט קאנען עפענען א מויל.

ווי איר זיך אזוי און באדויער די לאגע, איז אריינגעקומען אין אפיס א פריינט, אן אלטער באקאנטער, און זעענדיק ווי איך זיך אזוי פארצארגט, מאכט ער צו מיר: — איר וועט מיט איך, אז איר טראכט איצט פונם מושב זקנים.

— איר האט געטראפן, — זאג איך צו אים, — ס'איז אבער נישטא מער וואס צו טראכטן פון דעם. איצט איז זיכער אלץ פארפאלן.

— פארקערט, — זאגט ער, — איצט און נאר איצט, און טאקע באלד אן שום אפלייג, איז די בעסטע צייט צוצוטערען צו די בוי-אפעראציעס.

און ער נעמט פאר מיר אנטוויקלען א גאנצע טעאריע און מ'זאגט: איין-פאקט נאכן אנדערן. מיין זון און איר הערן זיך איין צו זיינע רייד און מיין זון שרייט אויס:

— פא, הי איז רייט! עווערי וואָרד הי סעז איז טרו! היר איז יור טשענס!

איר האב גענומען איבערקויפן די זאך נאכאמאל און נאכאמאל. איר בין געווארן ביזוי אויפן טעלעפאן, אפגערופן מינע פריינט, דירעקטארן, מיין וויצע-פרעזידענט מר. שאַכעט, מר. קייני מר. פיינשטיין, מר. גרינבערג, און מערקווירדיק — אלע האבן איינשטימיק מסכים געווען אז ס'איז טאקע ריכטיק, און אויב מען זאגט די נעקסטע זעקס חדשים נישט בויען, וועט מען נישט קאנען אפילו טראכטן פון עפעס טאן אין די קומענדיקע צען יאר אפשר. "די דייט וואָז קעסט", ווי דער ענגלישער זאגט. נעקסטן זונטיק האבן מיר פארדורפן א מיטינג און בפה אדער, אפילו די וואָס זיינען פריער געווען צווישן די ניי-זאגער, זיינען איצט איצט צוגעשטאנען צו דער מערהייט און ס'איז בא-שלאסן געווארן צוצוטערען צו דער ארבעט.

פערטער קאפיטל

## מיר בויען

ווען איר לייזט איצט איבער די צוויי קורצע ווערטער "מיר בויען" און איר טראפט זיך: מיין גאט! ווי גרינג עס איז איצט, אין 6 יאר ארום, אַנצושרייבן זיי. ווי גרינג עס איז איבערצוליינען עס. ווען איר דערמאָן זיך אבער מיט וואָס פאר א הארץ-פלאטערניש מיר זיינען געגאנגען יענעם באוואוסטן זונטיק, ווען מיר האבן גערופן דעם עולם צו טיילן מיט אונדז דירעקטארן, די גרויסע שמחה פון אויסגראבן די ערשטע לאפעטע ערד פון דעם נייעם מושב זקנים, ווי געפאלן עס איז געווען אונדזער מוט און ווי פארשטערט עס איז געווען די שמחה ווען מיר האבן באמערקט, ווי ווייניק בעלי-בתים עס זיינען געקומען צו דער שמחה און ווי פיל פון די וואָס זיינען געקומען זיינען נאָר געקומען צו קריטיקירן, דאָס פלאץ איז זיי נישט געפֿעלן, למאן בויט מען נאָר איז דער לענג, פארוואָס נישט אין דער ברייט? דער קאנטראַקטאַר איז זיי נישט צום הארצן. מיט איין וואָרט — אנשטאָט צו נעבן מוט האָט מען געזוכט מבטל צו זיין אליין, מאכן צו גליין געלט — גיסן קאלטע וואסער.

אויף מאָרגן, ווען איר-בין געקומען צום לאַט און דערזען ווי א דאמף-גראַב-מאשין שטייט אין מיטן און יעדער וויילע גראַבט זי זיך אריין מיט די ציין אין די נע-דערס פון דער ערד און שלעפט פון דאָרט ארויס גאנצע בערג מיט פרישער ליים, און

וועט דערלויבן. און דוקא האבן זיך ביידע איינגעשפארט אז זיי וועלן קיין דערלויבעניש  
ניט געבן. און האט מען שוין קוים מיט צרות און אנגעסן יא געפועלט ביי דער וועלפער,  
האבן זיי עס אויך געגעבן נאך בתנאי, אויב דער פערדערייטער כודזשעט וועט זיין  
ברכה געבן.

ענדלעך, מיט גרויסע צרות און פיל ראנגלענישן, האבן מיר דורכגעפירט א  
רעזאלוציע (1) אז מען זאל דערווייל באשטעלן ביים ארכיטעקטאר ער זאל רעוויזירן  
דעם אלטן פלאן און איבערארבעטן אים אזוי, אז ער זאל זיך צופאסן צו די נייע אומ-  
שטענדן; (2) אז די נייע היים, זאל באין אופן ואופן ניט קאסטן מער ווי 80 טויזנט  
דאלאר, אבער ניט א דאלאר מער. דער חשבון איז געווען א כאלעבאטישער. די היים  
האט פארמאגט א 30 טויזנט דאלאר במזומן. די בארד האט צווישן זיך סוכסקרייבט  
5 טויזנט דאלאר. 10 טויזנט דאלאר האט מען גערעכנט צו נעמען פאר דער אלטער  
היים. סארנער. האט פארזיכערט אז די קאנטרי וועט געבן אמווייניקסטנס 15 טויזנט  
דאלאר. נאך 15 טויזנט דאלאר וועט זיכער געבן די שטאט. בלייבט וואסערע 5 טויזנט  
דאלאר און נאך ארום 20 טויזנט דאלאר פאר אויסשטאטונג, ווי מעכל, כלים מאשינען.  
האט מען געחשבונט, אז מיט א פארמעגן פון הונדערט טויזנט דאלאר, איז טאמער  
וועט מען שולדיק בלייבן 25 טויזנט דאלאר איז אויך ליין אומגליק ניט. צו ביסלעך וועט  
זיך דאס אויסצאלן.

דריטער קאפיטל

## די מסירה

דא וואלט שוין אלץ געווען גוט. די מערסטע דירעקטארן האבן שוין פארנעם  
זייער מורא און דער דראנג צו בויען איז געוואקסן מיט יעדן טאג. איז אבער אונטער-  
געשפרונגען א נייע צרה: ווען מיר זיינען געקומען צום באנקיר מיט אונדזער חשבון און  
פראיעקט, און געפרעגט צי וועט ער אונדז לייען דאס נויטיקע געלט, אויף נוסע גא-  
ראנטיעס, האט ער זיך גאר צעשריען אויף אונדז: ס'טייטש וועל האט אייד געהייסן  
בויען? פון וועמען האט איר א מאנדאט? קיינער וועט אייד קיין געלט ניט געבן! ..

שפעטער האבן מיר זיך דערוואוסט, אז דא איז פארנעקומען פראסט און פשוט  
א מסירה צום מענעדזשער פון באנק, אז ער זאל ניט וואגן צו לייען אונדז געלט. ...

פיר זיינען מיר דאן געווען ביים באנק מענעדזשער: הערן י. שאכעט, מ. לייאנס,  
ס. קעני און איר. אלע פיר זיינען מיר פון דארטן ארויס ווי פון א פייער און געבליבן  
שטיין ווי געפלעפטע. הייסט עס, אז די קעגנערשאפט שטעלט זיך ניט אפ פאר קיין זאך.

דער ערשטער וואס האט זיך געפונען איז געווען מר. י. שאכעט.

— וואס שטייען מיר דא, ווי אפגעשמיסענע, — האט ער געזאגט, — מען וועט  
זיך באניין אן זיין לאסקע. קומט מיט מיר אין מיין באנק. וויל עמיצער מיט מיר חתמענען  
איז גוט, באס ניט וועל איך אליין גאראנטירן פאר 25 טויזנט דאלאר. איך האב קיין  
מורא ניט.

און אזוי ריידנדיק זיינען מיר אלע צוגעקומען צו דער אימפיריאל באנק, וואו אין  
ווייניקער ווי 5 מינוט צייט האט מר. שאכעט פאר אונדז אראנזשירט אן אפגענעם קרעדיט  
אויף 25 טויזנט דאלאר (וועלכן מיר האבן אנב קיינמאל ניט אויסגענוצט, נאך אן וועלכן  
מיר וואלטן קיינמאל ניט געווען געוואנט אנצופאנגען בויען).

פערטער קאפיטל

## די וועלט אין פייער

זייענדיק מער אדער ווייניקער געזיכערט פינאנציעל, זיינען מיר צוגעטראטן נאכ  
ערסטנס צו אלע חכנות אנצוגיין מיט דער ארבעט פון בויען די היים. מענערס זיינען  
נערופן געווארן, די פלענער שטודירט געווארן און עס האט זיך אנגעהויבן א לויפעניש

הערן ד. ספיוואק און נ. באקסער זיינען ארומגעפארן אין די קליינע שטעטלעך ארום ווייניגע און געבראכט \$350, און מר. ספיוואק האט מנטיח געווען, אז דאס איז בלויז אן אנהויב, אז באלד וועט ער זיך ארויסלאזן איבער דער גאנצער לענג און ברייט פון דער "מוס-הארץ" ליניע און ברענגען היטלען מיט געלט.

פון ערמאנטאן איז אנגעקומען א טעלעגראמע פון י. גרינבערג, אז דארטן האט זיך ארגאניזירט א לאקאלער קאמיטעט מיט מר. מארגאליס בראש, וועלכער פארפליכט טעט זיך צו שאפן די סומע פון פינף טויזנט דאלאר, און פון וואנקאווער האט מר. י. גרינבערג מודיע געווען, אז די פערעראציע האט זיך פארפליכטעט אויסצוצאלן פון איר קאסע די סומע פון טויזנט דאלאר.

מר. נ. שמעלניצקי און ס. ב. לעווין האבן זיך ארויסגעלאזט אויף דער לאס-די-באנע ליניע און דערנאך די ברענדאן ליניע און געבראכט זייער באגייטערנדיקע רעזולטאטן.

פון איבעראל זיינען אנגעקומען פריילעכע ידיעות אז די געלט-זאמלונגען גייען אן מיטן גרעסטן דערפאלג. די אידן פון מערב קאנאדע האבן אויפגענומען דעם רוף ווי אמתע, געטרייע אידן, באגעגנט אונדזערע שליחים מיט אפענע ארעמס און געגעבן געלט מיטן נאנצן הארצן, אזוי אז ס'איז געווען דייטלעך אז וואס אמבאלאנגט דעם געלט-קאמפיון אין מערב קאנאדע וועט ער זיכער זיין דער גרעסטער דערפאלג.

פינפטער קאפיטל

## די היים וואקסט — אידן זאגן תהלים

ס'איז שוין די ערשטע וואך אין נאוועמבער, און דאס וועטער איז נאך אלץ ווארים. איבער דער גאנצער לענג און ברייט פון דער געביידע הויבן זיך "סקעפאלדס" ארום און ארום. אויף יעדער סקעפאלד שטייען ארבעטער און מען זעט קמש ווי די ארבעט וואקסט אונטער זייערע הענט מיט יעדער רגע, יעדער שעה.

אויפן גאס און אויפן סידוואק ארום דער געביידע שטייען פארשידענע קופקעס מיט מענטשן, וואס קומענאהער טאג-טעגלעך באטראכטן ווי עס וואקסט די נייע היים. צווישן זיי אלע זעט זיך ארויס אממערסטן בולט א גרופע אלטיטשקע פון מושב-זקנים, וועלכע קומען אהער, אזוי אפט ווי זייערע כוחות דערלויבן עס, צו באטראכטן זייער צוקונפטיקע היים. דא איז אן אפטער גאסט דער אלטער מר. גוטמאן (איצט שוין א שוין עפר), מיט זיין ברייטער, ווייסער בארד צעשטאן איבער זיין ברוסט, מיטן גראבן שטעקן אין האנט, אליין געבויגן אין צווייען, שטייט ערדאך מיט א פארייסענעם קאפ, מיט זיין שטענדיקן ציגארן-שפיצל אין מויל און באטראכט זיין צוקונפטיקע דירה. דא איז אויך דער אלטער סיגאל און צווישן זיי דער אלטער ר' יונה-דוב שטערנבערג, וועלכער קלייבט נחת, מער ווי אלע, פון דער נייער היים.

דער קאנטראקטאר האט הפנים כאמערקט די גרופע אידן און זיך אנגעפרעגט ביים אלטן ר' יואל בערמאק, וועלכער איז געווען דער אפיציעלער בילדינג סופעררווייזער פון דער היים, ווער עס וויינען די אידן. און יענער האט אים דערקלערט אז זיי זיינען די איינוואוינער פונם אנשטאלט, קומט ער איינמאל צו צו זיי מיט א "פראפאזישאן": איר, אלטע, מוזט האבן א גרויסן פול אין הימל. דא האט איר געלט, גייט אין אייער סיגאל-גאנע, זאגט תהלים און בעט גאט אז ער זאל אונדז שענקען גאט, מער ווארימען וועטער, כאטש ביז נייער, און אויב אייער געבעט וועט באווייליקט ווערן, וועל איר איר געבן אזויפיל בראנפן וויפיל איר וועט נאך קאנען טרינקען.

און זאל עס דא פארצייעכט ווערן: צי איז עס געשען צוליב דעם תהלים-זאגן פון די זקנים, אדער צוליב אנדערע סבות — דאס וועטער האט אנגעהאלטן דעם גאנצן וויינ-טער אזוי ווארים און אזוי שוין, אז די ארבעט-אויף דער געביידע איז אנגעגאנגען אומ-געשטערט. די ארבעטער האבן געארבעט מיט פאקאמטשעט ארבל, איז דינע סוועטערס איבער זייערע אָוועראלס. ארום נייער זיינען אלע וועגן פארשלאסן און פארענ-דיקט, דער גרויסער קוימען האט שטאלץ זיך געהויבן איבער אלע דעכער און ביימער

ועס פאר פערד שטייען גרייט און כאפן אויף די ערד און צעפירן עס אין אלע זייטן, און ווי עס וואקסט דער בארג ערד מיט יעדער שעה און עס ווערט ליידיג דאס פלאץ פארן פונדאמענט, און אין אז אנדער זייט פירט מען האלץ און עס ארבעטן בעלי-בלאכות צוגרייטנדיק אלץ צו דער ארבעט וואס דארף געטאן ווערן שפעטער — האב איך ערשט באגריפן ווי גרויס עס איז די זכיה פון בויען א הויז פאר גאט, פאר די ליינדיקע פון אונדזער געמיינדע, און מיין הארץ איז איבערגעפילט געווארן מיט פרייד.

עס איז געווען דעם 12טן אקטאבער, ווען מיר האבן אנגעפאנגען גראבן. דאס וועטער איז דרויסן איז געווען ווארים, די ביימער זיינען נאך געווען באדעקט מיט גרינס און יעדערער פון אונדז, סיי די דירעקטארן ווי אויך דער קאנטראקטאר און די אלטע, האבן אין הארצן מתפלל געווען, אז דער רבש"ע זאל טאן א נס און דאס ווארימע וועטער זאל אנהאלטן כאטש ביז ניינצא, כדי מען זאל קאנען כאטש פארענדיקן דעם ערשטן שטאק און ווארטן ביזן פריילינג. נאך אין דער צייט וואס מיר האבן מתפלל געווען האט דער קאנטראקטאר דערווייל אנגעשטעלט וואס מער מענטשן און געייגט די ארבעט אזוי, אז די היים איז געוואקסן ניט טאג-ביי-טאג, נאך ממש יעדע שעה, און מיט דעם וואקס פון דער געביידע איז אויך געוואקסן דער ענטוויאזם ביי די דירעקטארן און נאך מער ביי דער באפעלקערונג. פון אלע עסן שטאט האט מען אנגעהויבן עולירנל זיין צום נייעם מושב-זקנים, וואס בויט זיך מיט אזא אימפעט. אידן זיינען געשטאנען שטונדן-לאנג און געשעפט נחת צו זען דעם "האסל און באסל" פון די ארבעטער פון די מאשינען וואס הויבן גאנצע בערג מיט ציגל, מיט מארטאר און שלעפן עס ארויף און לאזן עס איבער פונקט וואו מען דארף.

דער וואקסנד, קער ענטוויאזם ביים פאלק האט ניט פארפעלט צו האבן זיין וויר-קונג אויף די געמיטער פון די דירעקטארן. עס האט זיך אנגעהויבן דער קאמפיין פאר נעלט, פריער אין קאנטרי. עס האבן זיך ארויסגעלאזט פארלעד אין אלע עסן פון מערב קאנאדע.

עס איז געווען א חיות צו זען און הערן ווי יעדער דירעקטאר האט זיך ממש געריסן צו העלפן, צו טאן. קיין ארבעט איז ניט געווען צו שווער, קיין אויפגאבע אומ-מעגלעך — איז נויטיק געווען פאר אזעלכע פארנומענע מענטשן ווי י. שאכעט, פ. סעקטער, ס. ב. לעווין ארויסצופארן איבער מערב קאנאדע און ארומפארן וואכן-לאנג, זיך שלעפן אין שניי און אין פראסט איבער אלע שטעט און וועגן, וואס פירן צו אידישע ישובים פאר וואכן לאנג זיינען זיי געפארן און מקבל באהבה געווען אלע שווע-דיקייטן און אלע סכנות פון א ווינטערדיקער נסיעה.

אזוי איז מר. שאכעט ארומגעפארן מיט אונדזער סופעראינטענדענט, ב. סאר-נער, איבער צוויי וואכן און באזוכט אלע שטעט און שטעטלעך פון וויניפעג ביז ראבלין. דערנאך גאכאמאל ווידערהאלט א נסיעה פון צוויי וואכן צו באזוכן קאלגארי און אומענענט.

מר. ס. ב. לעווין איז געווען איינער פון די ערשטע צו וואלונטירן זיך ארויסצו-זאלן זיך מיט מר. סארנערן אין אז אנדער ריכטונג פון מערב קאנאדע, און איז ארומ-געפארן צוויי וואכן צייט און זיך ניט אפגעשטעלט און זיך ניט אפגעשראקן אפילו נאך דעם ווי זיי האבן געהאט אן עקסידענט מיט דער קאר, פון-וועלכן ביידע, סיי סארנער און סיי ישראל לעווין, זיינען בדרך נס ניצול געווארן מיט זייערע לעבנס.

מר. פ. סעקטער, איינער פון די אממערסטן פארנומענע מענטשן, האט מקריב געווען ועס וואכן צייט, כדי צו באזוכן צוזאמען מיט ב. סארנערן די פארווארפנסטע פלעצער פון סאסקאטשעוואן און אלבערטא. מר. י. טרוט האט מקריב געווען צוויי וואכן פון זיין צייט און טרחה און באגלייט סארנערן אויף זיין רייזע קיין יאקסאן און אומענענט. א נסיעה וואס האט געדויערט צוויי וואכן צייט, 62 פונקטן זיינען באזוכט געווארן אין די צוויי וואכן און דער דערמוטיקנדיקער באריכט איז געווען, אז פון די 62 באזוכן זיינען גאנצע 60 געווען דערפאלגרייך און בלויז 2 האבן אנטזאנט. אבער די 60 פונקטן האבן בייגעשטייערט די סומע פון \$1,751.

מר. י. גרינבערג האט זיך אונטערגענומען צו באזוכן עדמאנטאן, קאלגארי און וואנקאווער, כדי צו מאכן די נויטיגע הכנות פאר די לאקאלע קאמפיינען דארטן.

נאך די רעדעס האָט זיך אָנגעפאנגען דער אַקשן פון דעם טיר-שליסל, וועלכן מ. טעסלער האָט אָפגעקויפט פאר 418 דאלאר, צוזאמען מיטן זכות צו דאוונען די ערשטע מנחה אין דער שול. דעם שליסל צו דער שול האָט געקויפט מרס. גוטמאן פאר 150 דאלאר.

דעם נאנצן טאָג האָבן מענטשן ניט אויפגעהערט צו שטראָמען. דאָס פראָגראַם איז געווען אראנזשירט אזוי, אז יעדער שעה איז געווען אן אנדער אטראקציע. הויך רעדנערס זיינען געווען צעשטעלט אויף אלע שטאַקן, און יעדער נומער איז געהערט געוואָרן אין דער זעלבער צייט איבערן גאנצן הויז. איינע פון די אטראקציעס איז גע' ווען פרץ הירשביין, וועלכער איז גראַד דאן געווען צו גאסט אין שטאַט. מרס. קלארא פערלמאן האָט אָנגעפירט מיט א קאָנצערט-פראָגראַם פון פאָלקס לידער און פאָלקס מוזיק. און ווען דער טאָג איז פאַריבער און אלע באַריכטן פון די פארשידענע קאָפי-טאנצן זיינען אַריינגעקומען, איז דער סך-הכל געווען \$6,596, א חוץ די הכנסה פון דער ליידיס אקזילערי, פונם בופעט, וועלכער האָט א גאנצן טאָג געטאן גלענצענדע געשעפטן, און א חוץ "פלעדזשעס" אויף איבער צוויי טויזנט דאלאר.

ווען איר באטראכט איצט די נייע היים און זע די הונדערטער בלומען-קוסטן ארום, די וואונדערבארע לאַגנס ווי גרינע טעפיקער אויסגעשפרייט ארום, די הונדערט טער ביימער וואָס צעוואקסן זיך מיט יעדער יאָר, דעם שיינעם פארק, די וואונדערבארע אראמאטע, ריינע לופט ארום; ווען איר שפאציר אמאָל אין א זומערדיקן שבת נאָכ-מיטאָג און זע ווי די אלטע זיצן זיך אזוי געמיטלעך אויסגעזעצט אויף די בענק און געניסן פון דער ריינער, געזונטער לופט, און איר דערמאָן זיך אַז דער ענגשאפט און אַז דעם חושך פון דער אלטער היים, וואו איז די גרעסטע זומערדיקע היצן האָבן די זקנים געמוזט זיך פלאָגן אין זייערע ענגע און לופטלאזע צימערן, אז פאר צענדליקער פון די וואָס זיינען איצט דאָ וואָלט קיינמאָל קיין פלאץ ניט געווען, און ווער ווייסט וואו זייערע אלטע ביינער וואָלטן איצט אָנגעשפארט; און ווען איר קום ארויף אין אונדזער האַספּיטאַל און מוין בליק פארנעמט די ריינקייט און ליכטיקייט פון די צימערן, די זויבערע בעטן, די ריינקייט פון די חולאים, און דערמאָן זיך ווי מאַכע פון די זעלבע חולאים האָבן זיך געוואָלגערט אין די פיגצטערע קעלערן, אַז ליכט און אַז לופט, מיט איין נויט פארן גאנצן הויז — וויל איר פארנעסן אלע מכשולים וואָס מיר האָבן באַגעגענט אין אונדזער שווערן וועג, וואָס האָט געפירט פון 426 מאַניטאַבא עווע, צו 146 מעגנוס עווע. איר פיל נאָר ווי צו דאנקען דעם אַלערהעכסטן פאר דעם מוט און כוחות וואָס ער האָט אונדז געגעבן איבערצוטראָגן די אלע שוועריקייטן. איר פיל אויך ווי גרויס עס איז געווען די זכיה פון אלע חברים דירעקטאָרן וואָס האָבן צוזאמען געארבעט און געליטן.

איר פיל אויך ווי גרויס עס דארף זיין אונדזער אלעמענס דאנק צו די אלע מענטשן — סיי די וואָס האָבן זיך געווידמעט צו דינען און ארבעטן פאר דער הייליקער זאך און האָבן מקריב געווען פון זייער צייט, געלט, טרחה אַז א שיעור און מעגלעך גע-מאכט די פארווירקלעכונג פון דעם דאָזיקן גראַנדיעזן חלום, די דאָזיקע שיינע, באקוועמע און נויטיקע היים, און נאָכמער פיל איר ווי גרויס עס דארף זיין אונדזער דאנק צו יעדן אידן, מאן און פרוי, וואָס האָבן מיט זייערע ברייטהארציקע גרובות געהאַלפן דער באַרד אַף דירעקטאָרס, די באַאמטע און סטעף אין דער דאָזיקער גראַנדיעזער ארבעט. גע-בענטשט זאָלן זיין די הענט וואָס האָבן געהאַלפן; געבענטשט זאָל זיין יעדער איד וואָס האָט געגעבן פון זיין געלט כדי די אלטע און קראַנקע פון צווישן אונדז, זאָלן האָבן א גוטע און באקוועמע היים.

יהי רצון אז די דאָזיקע היים, געבויט מיט אזויפיל מי און סרבנות, זאָל אויף תמיד געפינען חן און לייטזעליקייט אין די אויגן און הערצער פון יעדן אידן (מאן און פרוי) אין מערב קאנאדע, אז דער הייליקער אנשטאלט זאָל ביי יעדער פאסיקער געלע-גנהייט דערמאָנט ווערן צו גוטן, כדי מעגלעך צו מאכן אז דער פראַגרעס און וואוילזיין פון דער דאָזיקער היים זאָל אָנגיין אומאונטערבראַכן און מאַרשירן פאַרויס צו אלץ גרעסערע דעראַבערונגען, צו אלץ בעסערע באקוועמלעכקייטן, צו אלץ מער מאַדערנע איינריכטונגען, כדי צו פארלענגערן און פארויסערן דאָס לעבן פון די אלטע.

ויהיה תלמי עמכם.

יוסף גערשפילר.

ארום. דער דאך איז געווען פארענדיקט, אלע צעמענט פלארס און סילינגס פארגאסן און פארענדיקט, און איבער דער גאנצער געביידע זיינען געווען צעשטעלט צייטווייליקע אויגנס, וואס האבן באהייצט די גאנצע געביידע, וואו צענדליקער ארבעטער פון אלע מאכן, האבן געארבעט אומאויפהערלעך.

#### זעקסטער קאפיטל

### מיר גרייטן זיך צום חנוכת הבית

ואל דא גלייך געזאגט ווערן, אז נראד ווי עס האט געזאגט די ארבעט ארום און אין דער געביידע, פונקט אזוי האבן ניט גערום די דירעקטארן. אונדזער בארד איז פארגעסערט געווארן דורך וואלונטירן, ווי דזש. פליישמאן, ס. פרידמאן, א. י. בארא דיצקי, דוד ספיוואק און אנדערע, וועלכע האבן יעדערער צוגעטראגן א היבשן חלק ארבעט. דער קאמפיון אין קאנטון האט איבערגעשטיגן אלע דערווארטונגען און אנטשטאט די דערווארטעטע סומע פון 15 טויזנט דאלאר, איז געשאפן געווארן איבער 25 טויזנט דאלאר. דאס זעלבע איז געשען אין שטאט. די שווארצ-זערישע נכונות פון אונדזערע קעגנער איז ניט מקוים געווארן און אנשטאט די דערווארטעטע 15 טויזנט דאלאר איז געשאפן געווארן איבער 26 טויזנט דאלאר. אזוי אז אונדזער קרעדיט איז כאטש איז ניט בארירט געווארן.

אבער מיטן וואוקס פון דער הכנסה איז אויך געוואקסן די הוצאה. פארשיידענע עקסטראס, וועלכע מען האט פריער ניט געקאנט פארזיכען זיינען צוגעקומען. אויך די אויסשטאמונג פון דער היים האט געפאדערט א סך מער געלט ווי מען האט פריער גערעכנט. מיר האבן אבער נאך געהאט דעם חנוכת הבית, די ווינקלשטיינער און מיר האבן געהאפט אויפן גוטן ווילן פון די ווינקלשטיינער אידן און דעם אויבערשטנס הילף.

מיט דעם בטחון האבן מיר גענומען מאכן די נויטיקע הכנות פארן חנוכת הבית. דער חנוכת-הבית איז געווען באשטימט אויף זונטיק, דעם 26טן מאי (ל"ג בעומר). א שיינע, ליכטיקע מאי זון איז אויפגעגאנגען אין מזרח. און מיט איר שיין האט זי געווארימט די הערצער פון אלע מסעתקים, ווי זי וואלט מיט איר ליכט וועלן אריין ברענגען טרייסט און דערמוטיקונג אין די געמיטער פון די הונדערט מענער און פרויען וועלכע האבן אזויפיל מי, פראצע און געלט אוועקגעלייגט די לעצטע אכט חדשים.

די צערעמאניע האט זיך באדארפט אנפאנגען 10 אויגער אינדערפרי, אן עס קאדראן פאליציי איז באשטעלט געווארן אויף 9:30 צו האלטן ארדענונג און פריי די גאס. אבער שוין אזוי פרי ווי 9 אויגער איז די גאנצע גאס געווען איבערגעפילט מיט מענטשן, אזוי אז ווען די פאליציי איז געקומען, איז זי געווען פשוט אוממעכטיק עפעס צו טאן.

אין פראגט פון דער געביידע איז געווען אויפגעבויט א גרויסע פלאטפארמע פאר די געסט און רעדנער. צוויי גרויסע הויז-רעדנערס האבן צעטראגן יעדער ווארט פון די רעדנערס פאר בלאקס ארום. מר. מ. דזש. פינקלשטיין, קיי.סי. איז געווען דער מאסטער אף צערעמאניעס, און רבי דר. סאל פרענק — דער הויפט-רעדנער. אפיציעל האט די דאזיקע פארזאמלונג געדראפט טראגן א צווייענדיקן כאראקטער: חנוכת הבית און עפנטלעכע גאטעס-דינסט פאר דעם דערפאלג פון די וואפן פון די אליאירטע פעל-קער קעגן זייערע שונאים. די צווייטע פונקציע איז געלענצט דורכגעפירט געווארן פון רבי סאל פרענק, מיט דער הילף פונם פאלקס באר, אונטער דער לייטונג פון די חזנים ב. בראנשטיין און מ. דזשיקאב.

איד, אלס פרעזידענט, האט געעפנט די פארזאמלונג, און דערמאנט די אלע מכשולים, וואס מיר זיינען דורכגעגאנגען, די שוועריקייטן, די שטוינער וואס מען האט געלייגט אין אונדזער וועג און איבערגעגעבן דעם האמער צו אונדזער אמת און גע-טרייען פריינד, וועלכער איז בייגעשטאנען אין אלע אונדזערע נאנצע 20 יאר — אמר. מ. דזש. פינקלשטיין.

ווי געזאגט פריער, איז די גאנצע גאס געווען באלאגערט פון מענטשן נאך פון גאנץ פרייז. איצט, ארום 10:30, איז די מאסע אויסגעוואקסן צו וואסערע פליג טויזנט און מענטשן האבן איבערגעפילט יעדער אינשט ערד ביו צום טייר-ברעג. אפילו די ביימער זיינען געווען באזעצט.

צופיל אין געווען די אידישע געזעלשאפטלעכקייט פארנומען מיט פיל דרינגענדיקע פראבלעמען פון טאג.

דאס פראבלעם פון פארזארגן אלץ א גרעסערע צאל אלטע לייט מיט א היים אין געווארן דרינגענדיקער פון טאג צו טאג. אונדזערע טאטע-מאמעס האבן זיך אלץ מער און מער דערפילט פרעמד אין דער נייער סביבה אין זייערע אייגענע היימען צוליב דער שפראך, כשרות און קראדיציאנעלער אידישקייט. דאס ארומיקע לעבן איז אין הונדער-טער פרטים געווען אין שארפן קאנטראסט צו די אלטע געוואוינהייטן און מנהגים. . . . און ווי שווער עס איז פאר די אלטע עלטערן זיך צוצופאסן צום פרעמדן ארום, איז געווארן נאך שווערער פאר די קינדער און קינדע-קינדער, די פארעלטערטע עלטערן און אור-עלטערן צופרידנצושטעלן.

איז מיט דער נויט געוואקסן די וויכטיקע אינסטיטוציע, דער מושב זקנים. אנגעהויבן מיט פינף אלטיטשקע אין דער קליינער געביידע אין יוקליד עווע, ביז 1920, ווען מען האט דעם אנשטאלט איבערגעטראגן אין 426 מאניטאבא עווע. די שוועריקייטן פון אנפירן מיט אזא אנשטאלט זיינען פארשטענדלעך. עס נעמט יארן דערפארונג, בער אבאכטן און שטודירן ביז מען דערגרייכט אזא שטופע אויף וועלכער דער מושב זקנים שטייט יעצט.

אין 1940 איז פארווירקלעכט געווארן דער חלום פון די אקטיווע טוער ארום דעם מושב זקנים, עס זאל אויסגעבויט ווערן די נייע פראכטפולע היים אויף 146 מענגנס עווע. באמת א שטאלץ פאר די אידן פון וויניפעג און מערב קאנאדע.

ערשט דאן האט די אינסטיטוציע ממש אויפגערופן די אויגן פונם אידישן עולם. דער גראנדיזער פארנעם פון דער אונטערנעמונג, די אומגעהויערע דערגרייכונגען אין אנפירן מיט אזא קאמפליצירטער ארבעט, ארויספירן די אינסטיטוציע צום צענטער פון אידישן געזעלשאפטלעכן אינטערעס, ווי אויך די נייטווענדיקייט. עס ווייטער צו אנטוויקלען, אויסברייטערן און עס מאכן מסוגל אויפצונעמען אויפן בעסטן אופן דאס וואקסנדיקע פראבלעם פון אכטונג נעבן אויף אונדזערע אלטע לייט, וואס נויטיקן זיך אין א היים.

איד האב כאריכט דאס פראבלעם — מושב זקנים, אלס מערב קאנאדער אידן שעה בירגער. איד מוז, כאטש אין קורצן, אויך בארירן דאס פראבלעם אלס אידישער דאקטאר, וועלכער איז נאענט פארבונדן מיטן אנשטאלט די לעצטע 20 יאר.

יעדער עלטערער מענטש איז אין א גרעסערער אדער קלענערער מאס א חולה. מיר אידן, אלס פאלק, גיבן מער אכטונג אויף אונדזער געזונט ווי די אומות העולם. מיר האבן זיך ליב צו קורירן. עס זיינען פאר דעם פאראן באשטימטע פיזיאלאגישע און היסטארישעליניען אורזאכן. קומט דער פארוואלטונג פונם מושב זקנים זייער פיל קרעדיט פאר דער אומערמירלעכער ארבעט אין דורכפירן און האלטן אין איין פאר-בעסערן די היגיניש-סאניטארע און מעדיצינישע איינפירונגען, וואס פארזיכערן דעם געזונט צושטאנד פון די אלטע לייט.

די שפיין איז נארהאפט, ריין און פריש, ווערט צוגעגרייט אין א קיך און סער-ווירט אין אן עס-צימער, וואס ווערן געהאלטן מוסטערהאפט ריין. דאס שפיין איז ספע-ציפיש אידיש, כאטעמט און באווירצט, צו וועלכער די מענטשן זיינען געוואוינט גע-ווארן זייער גאנץ לעבן.

עס איז אפט א פראבלעם פאר די דאקטוירים און דער פארוואלטונג צוצופאסן די טראדיציאנעלע ריכט, און געשמאקע אידישע מאכלים צום אפגעשוואכטן פארדייאונג אפאראט פון די אלטיטשקע, איבערהויפט אין די שבתים און יום-טובים.

פארזיכטיק ווערט באזארגט די באקליידונג פון די אלטע אין די פארשיידענע סעזאנען פונם יאר; דאס האלטן ריין די קערפערס — וואשן, רייניקן און באדן; א פאסיקע טעמפעראטור און פרישע לופט אין די צימערן.

קראנקע וואס דארפן ליגן אין בעט א לענגערע צייט ווערן איבערגעטראגן אין דער שפיטאל אפטיילונג, נענטער צו די נזירסעס און דער דיספענסערי (צימער פאר רפואות און אינסטרומענטן).

# מערב קאנאדער מושב זקנים פון דעם שטאנדפונקט פון א דאקטאר

פון דר. ב. א. וויקטאר



לעבט א קליין וועלטל פאר זיך אליין, און א זייט פונם ברייטן אידישגעזעלשאפט  
לעבן לעבן, כמעט אומבאמערקט.

אלטימשיקע דערלעבן זייערע יארן און גייען אוועק זייער אייביקן וועג און און  
דער פארנעמען זייער ארט אינם מושב-זקנים אין וויניפע.

עס לעבן איבער 100 אלטע אידישע מענער און פרויען אין א ריינער, ווארימער  
היים, אין אן אטמאספערע פון טראדיציאנעלער אידישקייט מיט כשרן עסן און טרינקען  
און א שול וואו מתפלל צו זיין.

פארטראכט זיך ווער וועגן דעם ענין כאטש אויף איין מאמענט? קען דאך ביי  
קיינעם קיין צווייפל נישט זיין אין דער לעבנס נויטווענדיקייט פון דעם אנשטאלט, און  
דאך, ווי ווייניק דער ברייטער אידישער עולם אינטערעסירט זיך און נישט זיך אפ מיט  
דעם מושב זקנים. ווי קומט עס?

א געמיינדע אין ווי א יחיד, שטארק פארנומען אין די אינגערע יארן מיט כל-  
ערליי געזעלשאפטלעכע פראבלעמען, טאראראמעוועט אפ אויף אלע יארידן און מען  
כאפט זיך אויף דער עלטער, אז מען איז נישט פארזארגט, געבליבן אין קאלטן דרויסן  
און א דאך איבערן קאפ.

יונג איז גוועזן דאס אידישע לעבן אין קאנאדע און די יונגע אידישע בירגער  
אין דעם נייעם לאנד, האבן זיך אריינגעווארפן מיט זייער גאנצער ענערגיע אינם ברייטן  
ראשיקן שטראם פון לעבן, געפלייסט זיך צו צופאסן צו די נייע באדינגונגען, זיך אייניג  
בירגער און א יונגן דור אויפן נייעם שטייגער דערציען.

כמעט ווי אומבאמערקט זיינען די יונגע און מיטעלע יארן פארביי און מען איז  
אלט געווארן. א גיי פראבלעם איז אויסגעוואקסן, וואס האט דערוועקט אינטערעס נאך  
ביי א קליינער גרופע אקטיווע געזעלשאפטלעכע טוער. זיי האבן דאס פראבלעם גוט  
דורכגעפילט און האבן זיך גענומען בויען א מושב זקנים פאר וויניפע און מערב קאנאדע

זיי האבן זיך אנגעשטויסן און א זייער פאסיווער באציאונג מצד דעם ברייטן  
אידישן עולם. צו יונג איז נאך געווען דער אידישער ישוב, פריש דאס פראבלעם און



# 5 יאר מױשב זקנים אהרבעט

א שטודיום איבער ארבעט־מעטאדן אין א היים פאר אלטע. — פראבלעמען פון א מושב זקנים (בחקום באריכט)

פון א. אסאָוסקי, עקזעקוטיוו־דירעקטאר פון מ"ק מושב זקנים

דעם 26טן מאי, 1940, איז באנייט געווארן די נייע היים פון מערב קאנאדען מושב־זקנים, און דעם ערשטן יוני האט זיך געדארפט פארנעדיקן מיין אויפגאבע אלס קאמפיין און פובליסיטי פארוואלטער פארן בוי־פאנד פון דער נייער היים.

פריינט און פיינט. האבן געמוזט מודה זיין, אז עס איז געווען א קאמפיין וואס אזעלכן האט נאך ווייניגער נישט דורכגעמאכט. די פובליסיטי, וואס איז אנגעפירט געווארן אין ביידע שפראכן, אידיש און ענגליש, איז אריינגעדונגען אין יעדן פארווארפן ווינטל פון גאנץ מערב קאנאדע, דורך פריוואטע בריוו, צירקולארן, ליפלעטס, ארטיקלען אין אידיש און ענגליש, פעליעטאנען, דערציילונגען, עפיוואדן פונעם לעבן פון אלטע, ביז גראפישע סקעטשעס פון זקנים — אלץ איז אויסגענוצט געווארן און האט געפונען פלאץ אויף די שפאלטן פון "דאס אידישע ווארט", "וועסטערן דזשוואיש ניוס" און "דזשוואיש פאסט". און די דירעקטארן און דאס אידישע פובליקום אין אלגעמיין זיינען זיכער שולדיג א גרויסן דאנק די רעדאקטארן און ארויסגעבער פון די דאזיקע אויסגאבן, פאר עפענען די שפאלטן פון זייערע צייטונגען פאר דעם אנשטאלט. איד בין זיכער, אז אן דער דאזיקער שטיצע וואלט פשוט אוממעגלעך געווען צו דערגרייכן די רעזולטאטן וואס זיינען דאן געווען דער הילפס־אנקער פארן גאנצן פראיעקט.

שוין דער פאסט אליין וואס די גרעסטע ענטוויאסטן האבן זיך נישט פארנעשטעלט, אז מען זאל זאמלען מער ווי 30 טויזנט דאלאר אין שטאט און איז קאנטרי, און די דאזיקע סוכה איז מער ווי פארדאפלט געווארן; דער פאסט, וואס פולע 98 פראצענט פון אלע "פלעדזשעס" זיינען איינגעקאסירט געווארן און איז דערגרייכט געווארן אן באַצאלטע זאמלער, אן אימפארטירטע, הויך־באצאלטע קאמפיין מענעדזשערס, אן "פאמפערז" באנקעטן אין רייכע האטעלן, נאך דורך סיסטעמאטישער, שטרענג־דיסציפלינירטער, פריוויליגער ארמיי פון ארבעטער און ארבעטארינס, וואס האבן געדינט דער זאך מיטן גאנצן הארצן און מיט יעדן קראפט ענערגיע.

דער קאמפיין איז אלץ געווען פאריבער דעם 26טן מאי, און ס'איז נאך־געבליבן דאס וואס מיליטערי־לייט באצייכענען מיטן נאמען "מאפינגראפ". איד האב זיך דערום געקליבן אפצורייניקן מיין דעסק און ברענגען אין אדרענגונג מייער פאפירן און ביכער, און פארלאזן די היים און אנשרייבן ונשלם כל העבודה.

מיט אייניקע טעג פארן ערשטן בין איד איינגעלאדן געווארן אינס הויז פון מיין פריינד און חבר, מר. מ. לייאנס, דער קאסירער פון דער היים צו יענער צייט. דארטן זיינען געווען פארוואלטער מר. גערשפילד, דער פרעזידענט; מר. שאקעט, דער וויצע־פרעזידענט; מר. האבמאן, דער פינאנץ פארזיצער, און מר. פיינשטיין, קאמפיין פאר־זיצער, און מר. י. גרינבערג, דער פרעזידענט, האט מיר פארגעלייגט צו בלייבן מיט זיי אויף ווייטער, אבער שוין אין א נייער ראל — אלס עקזעקוטיוו־דירעקטאר, און איבער נעמען די פולע פאראנטווארטלעכקייט פון דער פירונג פון דער היים. דעם אויפזיכט אויף די אלטע, די דינערשאפט, דעם האספיטאל און פארשטייט זיך איבער דער גאנצער באלעבאטישקייט און אלס צוגאב, אלס אפס פארוואלטער, רעקארדינג און קארעספאנדינג סעקרעטאר.

דער קאפ האט זיך מיר אזש פארדרייט פון דעם פראספעקט, וואס עס שטייט מיר פאר באם איד נעם עס אן.

איד בין געבליבן וויצן כמעט ווי אן לשון. איד האב גענומען זיך אריענטירן אין דער לאגע און גענומען סמאק סיי פון מייער אייגענע פעאיקייטן און אויך פון דער ארבעט וואס מיר שטייט פאר.

א אידישער דאקטאר באזוכט דעם אנשטאלט יעדן טאג און איז פאל פון נויט ווערט ער ארויסגערופן צו יעדער צייט פון טאג אדער נאכט.

עלמערע מענטשן בכלל און אידן בפרט, האבן ליב רפואות, און איד וויל בא טאנען, אז קיין מאנגל איז רפואות איז קיינמאל ניטא, וויפל דאס זאל ניט קאסטן.

נאך א שווער פראבלעם וואס ווערט געלייזט אויף דעם בעסטן מעגלעכן אופן, איז צו קריגן פאסיקע נויטעס פאר אזא אנשטאלט. זיי זיינען ניט בנמצא איבערהויפט, און א געוונטע, ערנסטע און דערפארענע נויט, וואס זאל קאנען באדינען אלטע לייט און זיך צופאסן צו אלע ספעציעלע באהאנדלונגען — איז נאך שווערער צו געפינען. א היבשע צאל שווער פארקריפלע נויטיקן זיך איז שטענדיקער באדינונג. אט דאס פראבלעם ווענט שטענדיק זייער שווער אויף די אקסלען פון דער פארוואלטונג.

עס פארשטייט זיך אז איד האב זיך ניט פארמאסטן צו שרייבן אן אויספיר לעכע אפהאנדלונג וועגן מושב זקנים, איד האב נאך באריט אויבערפלעכלעך די פאזן פונם לעבן אין דעם גרויסן אנשטאלט, מיט וועלכע איד בין אינמיטן באקאנט, אלס דאקטאר, פאר די לעצטע 20 יאר.

צו גוטס איז קיין ברעג ניטא. זיכער קען און מוז דער מושב זקנים פארגרע-סערט ווערן, אבער מיט דעם וואס עס איז שוין אויפגעטאן געווארן קען דאס מערב קאנאדער אידנטום מיט רעכט שטאלצירן.

געשטארט זאלן זיין די הענט וואס ווערן ניט מיד אנצופירן און אנטוויקלען איינע פון די וויכטיקסטע און שענסטע אידישע אינסטיטוציעס אין מערב קאנאדע — דעם מושב-זקנים.



Men's Ward of the Hospital

לופט, ריינע כלים, ריינע מאכלים, ריינע קערפערס — איז דער ערשטער פארבאדינג צו א געזונטער היים.

כדי דורכצופירן דעם דאזיקן פונקט פונם פראגראם האט געמוזט איינגעשטעלט ווערן א טעגלעכע רוטין פון ארבעט פאר יעדן אָנגעשטעלטן און אויך א רוטין פאר מיר אליין און פאר מיין פרוי.

מיר האבן געמוזט באזוכן אמווייניקסטנס צוויי מאל א טאג יעדער צימער אין הויז, אונטערזוכן יעדער ווינקל, יעדן באד-צימער; האבן שטענדיק מיט זיך א "רייטינג פער" און פארשרייבן יעדער קלאגע און באלד אונטערזוכן, אויב מעגלעך. און איצט, נאך 5 יאר צייט, קאן איך קאנסטאטירן, אז וואָס אמבאלאנגט דעם ערשטן פונקט פון אונדזער פראגראם, איז ער דורכגעפירט געוואָרן מיט דער גרעסטער שטרענגקייט און פינקטלעכקייט.

ס'איז באוואוסט, אז די פארגאנגענע פינף יאר זיינען ניט געווען קיין געוויינ-לעכע יארן. דאָס זיינען געווען יארן פון מלחמה. ווען ניט אלץ וואָס מען האָט באדארפט, האָט מען געקאנט באקומען. באזונדערס איז געווען א גרויסער דרוק אין מענטשן. עס זיינען געווען צייטן ווען אונדזער סטעף איז רעדוצירט געוואָרן אויף ווייניקער ווי האלב. עס זיינען געווען צייטן ווען מען האָט פאר קיין געלט ניט געקענט באקומען קיין קעכין. עס זיינען געווען צייטן ווען עס האָט זיך אויסגעוויזן אז ווייטער אזוי אַנגיין איז פשוט אוממעגלעך. אָבער ווער האָט דען פארמאגט אזא הארץ איבערצולאזן אז אנשטאלט מיט אלטע און קראנקע מענטשן? און די ארבעט איז געטאן געוואָרן. יא "העלפ", ניט "העלפ" — דער דעקארום פון דער היים איז אָנגעגאנגען מיט דער גרעס-טער פינקטלעכקייט. צו די אלטע און די פאציענטן האָט ניט געטארט דערניין דער בראנד פון דער וועלט. זייערע מאלצייטן זיינען תמיד און שטענדיק געווען אין צייט: 7.30 אינדערפרי, מילך אדער קאווע; 9 אויגער, ברעקפעסט; 12 אויגער, מיטאג; 4 אויגער בייטאג, מיי מיט צובייסן; 6.30 אונט, וועטשערע, און 8 אונט, הייסע אדער



זומער אין פארק — ר' נתן דערציילט מעשיות

איד האב געוואוסט אז פון דער נאטור בין איר, וואס דער ענגלישער באצייכנט מיטן נאמען "סקרעפער". איד אנטלויפניג פון קיין געפעכט. איד האב ליב דעם שטורעם און ניי אים אפט אנטקעגן, איד האב ליב א "מענס דושאב טו דו", ווי דער ענגלישער באצייכנט. געוואלדע א רעכט שטיקל ארבעט אפטאן. מיד האט געלאקט דער פערספעקט טווי פון לייגן מיין חותם אויף נאך איין וויניפעגער אנשטאלט, ווי איד האב עס שוין געטאן מיט די אנדערע צוויי, די תלמוד-תורה און בית-תומים, און אז ווייטערע טענות האב איד געענטפערט — זאל זיין מיט מול!

די נעקסטע וואך האב איד געווינדמעט זיך צוצוגרייטן צו מיין נייער אויפגאבע. איד האב גענומען סטאק פון די אלע פראבלעמען וואס שטייען מיר פאר. און די סאמע ערשטע איז געווען צו פארהייטן די נייע היים פון די פלאגן מיט וועלכע די אלטע היים און פיל אנדערע, ענלעכע היימען זיינען געשטראפט (געמאלדען, אומגעבעטענע געסט אין די בעטן, מעבל, ווענט און אפילו די דילן). איד האב גלייך געמאכט א תקנה: די נייע היים מוז אין אלץ זיין ניי — נייע בעטן, נייע בעטיגעוואנט און ניי מעבל; אלע קליידער און דאס גאנצע אונטערוועש מוזן דורכגיין א לאנדרי און דרייקלייניג פלענט.

ס'איז אבער לייכטער צו שאפן א תקנה ווי אפצוהייטן זי. אלטע ליט האבן ניט ליב אז מען מישט זיך צופיל אין זייערע געשעפטן. בכלל איז אן אלטער מאן אדער פרוי בטבע א קאנסערוואטאר, ענאאיסט און געפערלעכער. אנהענגער פון דעם שלי שלי. צו זיינס אדער אירס א זאך אז מען רירט זיך צו איז דאס חיות ניט זיכער. און אז ס'איז געקומען צו מופ, האט מען זיך אנגעשטויסן אין יעדן צימער, אין יעדער בעט און אונטערן בעט, אין יעדן ווינקל פון די צימער, אויף בערג מיט שמאד טעם, אלטע כלים און חפצים, וואס זיינען גלייך דערקלערט געווארן אומבארייכאר און אז אז זיי קאן זיך קיינער ניט באגיין. הכלל זיי מוזן דאס האבן ווי איז לעבן. און די ערשטע פאר וואכן אין דער נייער היים איז אנגעאנגען א שטענדיקער שטראם פון פילגרימס צו דער אלטער היים, כדי צו קאנען זיך נישטערן און זוכן אין די איבערגעלאזענע חפצים און שמאטעס, טאמער וועט מען געפינען עפעס פון זייער אייגנטום.

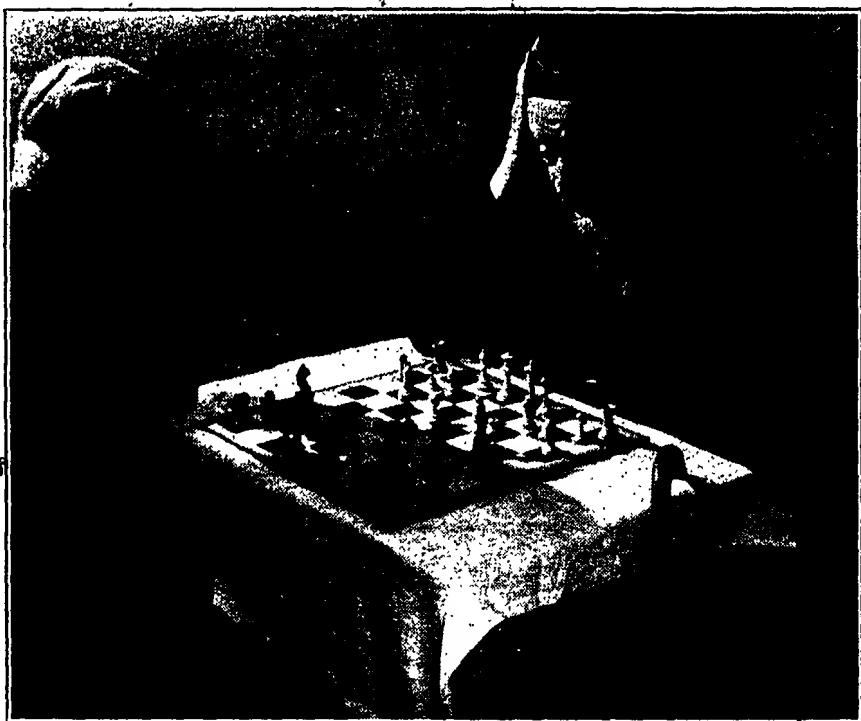
ס'איז באלד געווארן קלאר, אז דאס וואס אונדז דוכט זיך אלס גוצלאז און וואס מיר רופן שמאטעס, איז ביי זיי זייער טייער — ממש ווי דאס אויג איז קאפ, ווייל מיט יעדער שמאטקע איז פארבונדן א שטיק לעבן. אן אלטע, זיידענע, צעריסענע פאמשיילע, וואס איז ניט ווערט קיין האלבן גראשן. די אלטע אבער, טוליעט עס צום הארצן, מעסט עס אן אויפן קאפ. . . . ווייל ער, זאל א ליכטיקן גיידען האבן, האט עס איר אמאל אלס מתנה געבראכט, ווען ער איז פון יארד געקומען. און בילדער שווימען ארויף אין איר מוח ווי זי האט זיך אין דער פאמשיילע פארפוצט יענעם שבת צו ליכטיגענשטן, ווי ער האט אויף איר געקוקט מיט ליבע און שמאלץ בעת ער האט קידוש געמאכט. . . . און טוליענדיק די פאמשיילע צו איר הארצן, לעבט אויף איר יוגנט, איר אלטע היים, און עס פלעכט זיך איין רינג אין צווייטן און עס ווערט א גאנצע קייט פון בילדער, פאסיר רונגען. גיין! מען מוז אן אלטע פרוי פארשטיין און רעספעקטירן אירע געפילן.

מיר האבן דערום געמאכט קאמפראמיס: נעמט וואס נאטיק איז, אבער מיטן באדינג, אז אלץ מוז פריער דורכגיין א "פיומינישאן" (א פראצעס פון דיזענפעקציע מיט כלאריד נאז). דער דאזיקער כלל ווערט אפגעהויט מיט דער גרעסטער שטרענגקייט ביז אויף היינטיקן טאג, און עס איז דער דאזיקער כלל וואס האט אונדז געהאלפן האלטן די היים ריין פון יעדער אומפלייס.

## מיין פראגראם

נאך אייניקע טעג פון אריענטאציע, האב איר, צוזאמען מיטן עקזעקוטיוון קאמיטעט, אויסגעארבעט פאר זיך א פראגראם פון ארבעט פאר די קומענדיקע יארן.

ערשטער פונקט. — דער ערשטער פונקט איז דעם פראגראם איינגעווען און איז אויך איצט רייניקייט. דער ענגלישער האט א ווארט וואס איר גלייב איז הייליק: עס זאגט: "קלענליכעס איז גארליכעס" — ראנקייט איז געמלעכקייט, א ריין הויז צו יעדער צייט פון טאג, ריין פון אינעווייניק, ריין פון דרויסן, ריין ארום און ארום; ריינע



נו. מאד שוין א מואו! — כ'וואלט שוין געמאכט א נאנצע משנה אפערנען!

שפאציר איבער די גראונדס, ארום און ארום איז געווען אן אמתער מדבר, פארוואקסן מיט הויכע, בודיקעס, זומפיקע וואסערן זיינען געשטאנען אויף די ליידיקע פלעצער; פארשיידענער אפפאל האט זיך געוואלנערט אויף יעדן טריט און שריט, און איד רוק זיך אפ צו זיי:

— מיר האבן גענומען א דימענט און אים אריינגעווארפן אין בלאסע. מען האט אונדז געשענקט א פראכטפול-קונסט-בילד און מיר האבן עס איינגעפאסט אין א ראם פון קויט און שמוץ.

— וואס זשע טוט מען? — פרעגן זיי.

— מען דארף, — זאגן איד, — קודם כל מאכן א סוף צום רשות הרבים (דאס לאנד ארום האט געדינט פאר א "שארס-קאט" פאר א דורכפאר און דורכגאנג פאר דעם נאנצן געגנט). מען מוז פריער פון אלץ פארצוימען דאס לאנד און לאזן וויסן-דעך וועלט, אז ס'איז א רשות היחיד, דאן, ווען מיר וועלן האבן א צוים, מוז מען געזונט מאכן די לופט ארום, אויסטריקענען די זומפן, אקערן דעם באדן, פארנלייכן דאס לאנד, פארן פלאנצן מיט ביימער, קומטן, בלומען און גראז.

עס איז אבער פיל גרינגער צו מאכן פלענער ווי אויסצופירן זיי. די ערשטע פראגע וואס מען האט אונדז געפרעגט, ווען מיר האבן פארגעלייגט דעם פלאן פון "ביר-טיפיקיישאן" אף דעם גראונדס, פארשענערן דאס לאנד ארום, איז געווען: וויפל וועט דאס קאסטן? — זייער אן ערנסטע און צייטמעסיקע פראגע.

די היים איז צו יענער צייט געווען א בעל-חוב אויף איבער 26 טויזנט דאלאר. דער בודזשעט פארן יאר, אויפצוהאלטן די היים, איז געווען 26 טויזנט דאלאר — א קימא לץ פון 52 טויזנט דאלאר אין פארלויר פונם יאר, און די פראגע מאין יבוא עורי, איז נאך אלץ געווען זייער א הארבע קשיא צו פארענטפערן. אונדזער מענה איז אבער געווען, אז איבער א צווייטל מאכט מען נים קאליע קיין העמד, אז קיינער וועט נים געבן

קאלטע מילך. די געזונטע מענטשן באקומען זייערע מאלצייטן סערווירט אין צוויי עס-  
צימערן, די קראנקע באקומען סערווירט זייערע מאלצייטן אין זייערע צימערן, און די  
אומהיילבארע, ווערן געשפיזט פון די נירסעס און ארדערלי.

צווייטער פונקט. — דער צווייטער פונקט פונם פראגראם אין דער האספיטאל.  
מיר האבן געהאט א שפיטאל פון 19 בעטן. איצט אין ער פארנערסטער צו 23. דאס  
איז א גאנץ באזונדערע אפטיילונג פון דער היים, וואס פארערט גאנץ אנדערע באהאנד-  
לונג, באזונדערע דינערשאפט און א באזונדערע רומין.

אין דער אלטער היים אין ניט געווען קיין האספיטאל. אין אן אלטער קראנק גע-  
ווארן האט מען אים באלד אפגעשיקט אין א שטאטישן שפיטאל. די מייסטע פון אונד-  
זערע זקנים קאנען קיין ענגליש ניט, כמעט יעדערער פון זיי וועט זיכער שטארבן איידער  
פארוואן א לעפל געקעכט אין א קריסטלעכן אנשטאלט, און בכלל אין באוואוסט אז אן  
אלטער, ווען ער ווערט קראנק אין ער זיכער אז ער שטארבט באלד (כאטש דאס איז ניט  
אלעמאל דער פאל), און ביי א זון צו שטארבן צווישן גוים, אז וידוי, איז די גרעסטע  
שטראף. עס איז דערום נויטיק געווען צו ארגאניזירן דעם האספיטאל אזוי, אז עס זאל  
זיין סיי א שפיטאל בפועל ממש, מיט דאקטוירים, נירסעס, ארדערלי אא"וו, נאר אויך  
אידיש און היימיש.

ווען אן אלטער ווערט איצט טראנספערירט אין אונדזער שפיטאל, רייסט ער  
ניט איבער זיין קאנטאקט מיט דער איבעריקער היים. ערשטנס, האט ער דא די שול.  
מיר האבן איינגעפירט, אז אלע תפלות פון שול, ווערן געבראדעט צום שפיטאל, און  
די חולאים, לינגדאס אין די בעטן, פאלגן נאך דעם חזן און בעליקריאה ווארט ביי ווארט,  
כאפן אריין א ברכו און א קדושה. ווייטער ווייסן זיי, אז באלד נאכן דאווענען, וועלן  
אריינקומען צו זיי זייערע ידידים, נומעריריגט און חברים פון דער היים און מען וועט  
שמועסן, אפריידן זיך פון הארצן אביסל, און זאל די שעה ניט זיין, ווען זיין צייט וועט  
קומען, ווייסט ער אדער זי, אז צווישן אידן ווערט מען ניט פארטאלן. וועט אריינקומען  
די וונדערב מיט א מנין אידן, מען וועט זאגן תהלים, סאפיטלעך, פון מעביר יבוס און  
מען וועט שטארבן ווי א איד, מיטן קלאנג פון די הייליקע פסוקות אין די אויערן און  
נשמה.

אונדזער האספיטאל איז דערום אויסגעשטאט געווארן מיט א פולער דיספענ-  
סערי, פארשיידענע מעדיקאמענטן אויף יעדן פאל, נויטיקע אפאראטן פאר "אסמירדזשין"  
און "ארטיפישל פריינ" און ס'איז א שטאלץ צו דערמאנען אז אין פארלוף פון די 5  
יאר זיינען בלויז 6 חולאים געשטארבן אין קריסטלעכע שפיטאלן, און 3 פון זיי זיינען  
גענומען געווארן אין פרעמדע שפיטאלן בלויז אויפן פארלאנג פון די סיגנער, וואס  
וועלן אפטמאל דעמאנסטרירן ניט קיין איבערגעלייגטע, אומנוצלעכע און אומנויטיקע  
געטריישאפט.

די ארגאניזירונג פונם שפיטאל און אוועקשטעלן אים אויף א געהעריקער הויך,  
האט גענומען פיל צייט. עס איז אבער כדאי געווען, ווייל איך בין זיכער, אז ווען די  
שטאט זאל ווירטלעך וועלן די ארבעט וואס דער דאזיקער קליינער שפיטאל טוט אויף,  
וואלט יעדער איד, וואס האט אמאל געגעבן א דאלאר פארן אנשטאלט, געווען שטאלץ  
אויף זיין טאט און וואלט זיכער דערפילט א דראג פארצוועצן זיין שטיצע צו דער  
דאזיקער היים אין א פיל גרעסערער מאס. און דער וואס האט קיינמאל ניט געגעבן,  
וואלט דערפילט אין זיך א געפיל פון כושה וכלימה, וואס ער האט ניט קיין חלק אין  
אזא וויכטיקער און הייליקער ארבעט.

דריטער פונקט. — די גראונדס, דער דרויסן, די היים אין אויפגעבויט געווארן,  
ווי עס איז אויסגעמבלייבט און אויסגעשטאט געווארן — די אלטע זיינען איינגעארבעט  
געווארן. אבער דער דרויסן ארום איז געווען שרעקלעך א קוס צו מאן. ארום איז געווען  
א בלאטע, וואס ווען עס האט געזענעט, האט מען ניט געקאנט א פוס אוועקשטעלן. און  
האט די בלאטע אויסגעטריקט, האט מען ניט געקאנט קיין מענצטער אויף א מינוט  
עפענען, ווייל דער ווינט האט געטראגן דעם שטויב אלייך אין די צימערן.

עס דערמאנט זיך מיר א בילד פון יענער צייט: ס'איז געווען דער ערשטער טאג  
שבועות, ווען איך מיט די מיטגלידער פון עקזעקוטיוון קאמיטעט, האבן גענומען א

קעלערס גראבן און ווער דער קאנטראקטאר, וועט זיין, און געזען, אז די ערד זאל אויפן  
לנד פונם מושב זקנים אפגעלייגט ווערן.

און — שטאלצירט מען איצט מיטן לאנד ארום, באגרייפט מען איצט דעם  
גרויסן ווערט פונם לאנד ארום, פון דעם פארק, פון די גרינע לאגאנס, די כלומען בייטן,  
די שראבעריס, די ביימער — האט אין א היבשער מאס מר. שאכעס, פריער אלס פריער  
זייענעט און דערנאך אלס דירעקטאר, נאך א גרויסן חלק אין דער וויכטיקער ארבעט.

פערטער פונקט. — דער אפיס פון אזא היים ווי אונדזערע מוז האבן פונקט די  
זעלבע פונקציעס ווי דער מארד און די לונגען אין א לעבעדיקן ארגאניזם. פון דאנען  
און אהער מוזן זיך ציען אלע פעדים צו יעדן ווינקעלע פון דעם הויז און באלעבא-  
טישקייט. דא מוז רעגיסטרירט ווערן דער קרעכץ פון יעדן אלטן אדער אלטע, וואו זיי  
זאלן זיך ניט געפינען, און דא דארף דער קרעכץ אויפגענומען ווערן. היילונג און  
טרייסט געבראכט ווערן, אויב נאך מעגלעך. פון דאנען מוז אויך ארויסגיין יעדער רוף  
פאר הילף צו דער וועלט און דא אויפגענומען ווערן; דא מוזן געהאלטן ווערן אלע פע-  
דים, אלע שנורן וואס פירן צו יעדן ווינקעלע פון לאנד, כדי די זיפצן, קרעכצן און נויטן,  
וואס ווערן רעגיסטרירט אין די פיר ווענט פון דער היים, זאלן ניט בלייבן קיין קול קורא  
במדרב, נאך זאלן אפגעלייגט אין הארצן פון יעדער אידישן מאן אדער פרוי. די פליכטן  
פון דעם דאזיקן אפיס, ווי איר האב זיי אפגעשאצט, האבן דערום געמוזט זיין קודם-  
כל איינשטעלן א רעגולערן פיילינג סיסטעם פון אלע מיטגלידער און ביישיינערער צו  
דער היים; א רעגולערן רעקארדינג סיסטעם וואו יעדער דאלאר, יעדער סענט געגעבן  
פאר דער היים זאל רעקארדירט ווערן, אז ווען די צייט קומט און אימעצער וויל זען  
וואס און ווען און וויפל ער האט געגעבן אין א געוויסער צייט אדער אין דער גאנצער  
צייט פון דער היינס עקזיסטענץ, זאל דאס גלייך קאנען צוגעשטעלט ווערן. אויף אז  
אנדער פלאץ אין דעם בוך וועט דער לייענער געפינען א פולשטענדיקע טאבלע, לויטן  
אלף-בית, פון אלע ביישיינערונגען געמאכט פאר דער היים פון די יארן 1940-44.

די פליכט פונם אפיס דארהי-אויך זיין צו העלפן, אויף ווי ווייט מעגלעך, די  
זקנים וזקנות אין זייערע פראבלעמען — און אלטע לייט האבן אז א שיעור פראבלעמען:  
מיט קינדער, צעווייט און צעשפרייט, איבער דער גאנצער וועלט; מיט אייניקלעך און  
אור-אייניקלעך אויף אלע פראנטן פון דער מלחמה. קלאגט די באבע, אדער דער זיידע,  
די אויגן אויס: "פון א זון איז שוין 4 חדשים קיין בריוו ניט געווען", "פון מאלין הערט  
מען מער נאָרניש. אפשר וואלט זיך דער אפיס אנגעפרעגט, א שרייב געטאן, אויפדעקן?"  
און מען שרייבט, און מען מוסרט אויס, און מען וועקט, און אז גאט העלפט עס קומט  
אז א בריוועלע דער מאמע, אדער דער באבע, קריגט מען באצאלט — דעם גרעסטן  
חלק עולם הבא.

מיר האבן א שטענדיקן סטעף פון 14 ביז 16 אנגעשטעלטע. יעדערער פון זיי  
האט א פונקציע צו דערפילן, אייניקע קומען אז צו אונדז טרענירטע, אבער די מייסטע  
פון זיי מוזן ערשט טרענירט ווערן פארן דזשאב. די ארבעט מיט אלטע לייט, באזונדערס  
מיט אידישע אלטע לייט ווען די אטענדענטס זיינען פון אז אנדער ראסע און גלויבן,  
איז ניט פון די גרינגסטע זאכן אפילו אין געוויינלעכע, פרידלעכע צייטן, ווען מענטשן  
נויטיקן זיך אין ארבעט. אין מלחמה צייטן איז דאס א שטענדיקער געראנגל אנצוהאלטן  
די מענטשן אויף זייערע שטעלעס, אדער טרענירן נייע. אבער שוועריקייטן האבן אונדז  
קיינמאל ניט אפגעשראקן, נאך מיר האבן זיי באקעמפט מיט געדולד, סיסטעם און  
טאקט. ביים איצטיקן מאמענט קאנען מיר שוין קוקן דער צוקונפט אין די אויגן מיט  
מער מוס און זיכערקייט אז דאס ערנסטע זיינען מיר שוין איבערגעקומען. און פלענער  
ווערן שוין איצט פארפארטיקט ווי אזוי צו רעארגאניזירן אונדזער סטעף פאר בעסערער  
באדינונג פון די אלטע אין אלע אפטיילונגען פון אונדזער היים.

אקאונטענסי. — פאר די 5 יאר עקזיסטענץ פון דער היים איז דורך אונדזער  
אפיס דורכגעגאנגען א סומע פון איבער דריי הונדערט טויזנט דאלאר. מיר האבן זייער  
א געטרייען און קאמפעטענטן בוכהאלטער און אויך א משאשער אקאונטענט, און  
איר בין שטאלץ און גליקלעך צו קאנטאטירן, אז עס האט נאך ניט געטראפן אז עס  
זאלן פעלן אז איינציקער סענט. דאס איז אזוי דערפאר, ווייל די סיסטעם וואס מיר בא-  
נוצן קאן ניט דערלאזן קיין טעות.

קיין סענט אויף דער היים און וועט זיין גערעכט, ווען דער דרויסן איז אזוי פאחלאזט.  
מענטשן וועלן האבן א רעכט צו ארטיילן די אַרדענונג פון דער היים אינעווייניק, לויט  
דעם ווי דער דרויסן אַרום זעט אויס.

נאך לאנגע דונגענישן האט מען באווייליגט הונדערט דאלאר פאר דעם צוועק.  
דאס איז געווען בלויז 20 פראצענט פון דעם, וואס מען האט באדארפט. אבער אז איז  
פאנג איז דאס געווען און מען האט זיך גענומען פאר דער ארבעט. פריער בלויז דעם  
נאענטן ארום אויפגעאקערט און אויפגעריסן די קרקע בתולה, וואס איז געלעגן פאר  
לאזן און פארטראגן מקדמת דנא, פארזייט גרא, פארזעצט בימלעך וואו ניט וואו,  
א פאך בלומען איז דער לענג פון דער געביידע און איז א קורצער צייט איז געווען דאס  
פלאץ ניט צו דערקענען.

"מיטן עסן קומט דער אפעטיט", זאגט א פאליקס-ווערטל. אזוי גיך ווי עס האט  
זיך ארויסגעוויזן וואס פאר אן אונטערשייד איז אויסזען עס מאכט דער דרויסן ארום,  
האט מען פלוצים דערזען ווי ווייניק לאנד די היים פארמאגט און אז עס וואלט געווען מער  
ווי געוואונטשן, אז דאס שטיקל מדבר וואס ליגט צו מזרח פון דער היים, זאל אויך  
אריינגענומען ווערן איז אונדזער רשות. און אז ס'איז דא דער ווילן, קעגן שוין אויך  
דער טאט, און אינם נעקסטן יאָר האט מען שוין געמוזט איבערשטעלן דעם גלויבט אויף  
צוויי הונדערט פוס ווייטער צו מזרח און צו דרום און עס האט זיך אנגעפאנגען די זעלבע  
פראצעדורע, נאכאמאל אקערן, זייען און פלאנצן, און איז צוויי יאָר ארום ווידעראמאל  
דאס זעלבע, נאך שוין אויף א גרעסערן מאסשטאב. דאס מאל איז שוין געגאנגען ממש  
אין לעבן אפצוקויפן דעם גאנצן שטח מדבר וואס איז געלעגן צו דרום, שוין דערפאר  
אליין, כדי צו פארזארגן זיך מיט א צוטריט צו אונדזער געביידע, ווייל דער אייגנטימער  
האט צעשניטן און אויסגעמאסטן דאס לאנד אויף לעצער צו בויען, און די גרעניצן פון  
די דאזיקע לעצער זיינען צוגעקומען הארט צו אונדזער לאנד, אזוי אז דער ערשטער  
פארקאן וואס וואלט אוועקגעשטעלט געווארן, וואלט אויף שטענדיג אפגעשניטן דעם  
צוטריט צו אונדזער היים פאר יעדן סארט "דעליווערי". צום גליק האט דערפון ניט  
געוואוסט דער אייגנטימער פונם לאנד און אונדז איז געלונגען צו באקומען דאס גאנצע  
לאנד פאר א שיבוש ממש.

איז איין זומער צייט איז אויסגעוואקסן און האט זיך צעגרינגט און צעבליט דער  
גאנצער שטח ארום ביז פריטשאד. עוועניו, אזוי אז אונדזער היים שטייט איצט ארום  
גערינגלט פון אלע זייטן מיט א גרינעם טעפיד פון גרינס, בלומען, קוסטן מכל המינים  
און בימער וואס הויבן זיך שוין אין הויך און פארשפרייטן ארום זיך געזונטע, פרישע  
און הייליגקע לופט.

די קניות פון ביידע שטחים לאנד ווי אויך דאס פארפלאנצן און פארזייען דאס  
לאנד מיט גרא און בלומען, איז פארגעקומען אינם משך פון מר. שאַכעטס פריזידענט  
שאפט. מר. שאַכעטס האט אליין אויסגעפונען די אייגנטימער פונם לאנד און דורך זיין  
זון אנגעפירט אלע פארהאנדלונגען און פארענדיקט די קניות.

צום כבוד פון מר. דזש. שאַכעט זאל דאָ געזאגט ווערן, אז זיין אינטערעס צו  
דער היים איז תמיד געווען זייער אן אינטענסיווע, מיי אין פארלויר פונם קאמפיין  
אזוי אויך פון דעם מאמענט אן ווען די היים האט זיך געעפנט. אין פארלויר פון די  
צוויי יאָר וואס ער איז געווען פרעזידענט, האט ער געהאלטן פאר זיין פליכט צו באַ-  
זוכן די היים כמעט יעדן טאג, און האט זיך געמאכט א טאג ווען ער האט ניט געקענט  
קומען, האט ער זיך נאכגעפרעגט טעלעפאניש, וואס עס הערט זיך, איז אלץ אין אַרדע-  
נונג? זיינען אלע געזונט?

ווען עס האט זיך ארויסגעוויזן אז די היים נויטיקט זיך אין נאך לאנד, האט ער  
ממש ניט גערום און געארבעט מעשים ביז די קניות זיינען דורכגעפירט געווארן.

בוירמאטעריאלן זיינען געווען שווער צו באקומען. אייניקע ארטיקלען — אפילו  
פאר קיין געלט ניט. מר. שאַכעט, אלס געהילף-סוחר, האט קיין מי און קיין טרחה  
ניט געשפאָרט, און געזען אז אלץ וואס עס איז נויטיק פאר די פארקאנס צו פארצווימען  
דאס לאנד, זאל געפונען און צוגעשטעלט ווערן. איז נויטיק געווען ערד אויף איינער  
גלייכן דאס לאנד, האט ער שוין געוואוסט ווער און וואו עס בויט זיך, וואו מען וועט



אט דעם "פיל אף דושאנק" האבן מיר ארומגערייניקט, איבערגעפארנט און אינסטאלירט, און מיר האבן א לאנדרי, וואס ארבעט פערפעקט, אומאונטערבראכן די גאנצע 5 יאר, און איר קאן אייר פארזיכערן, אז נאך אין א פאר יאר ארום, ווען מיר וועלן באשליסן צו אינסטאלירן א נייע לאנדרי, וועלן מיר נאך מער ווי אפנעמען דאס געלט וואס מיר האבן באצאלט פאר דעם.

די פון אייר וואס זיינען באקאנט מיט דעם וואס עס האט זיך אפגעטאן אין די לאנדריס די לעצטע פאר יאר, אז וועט אין אפגעהאלטן געווארן וואכן לאנג איידער מען האט עס אומגעקערט צוריק, און אז מיר וואלטן באדארפט האבן אמווייניקסטנס פיר מאל אזויפיל לילעכער און ציכן, טישטוכער און האנטיכער, און ערשט סייגמאל ניט געהאט אין צייט, ווען מען באדארף עס — די וועלן פארשטיין ווי וויכטיק עס איז געווען אויסצופילן דעם פונקט פונם פראגראם וואס האט געפאדערט אז אייגענע לאנדרי.

דרייטאג, זאל דא געזאגט ווערן, אז די לאנדרי האט פארשפארט דער היים אמווייניקסטנס מווינט דאלאר א יאר, אויב ניט מער.

זעקסטער האפטל מער פלאץ. נאך לאנג פריער, איידער מען האט אנגעפאנגען בויען די היים, האבן איר געהאט א געלעגנהייט צו שטודירן דעם פלאן פון דער נייער היים. און מיינ ערשטער איינדרוק איז געווען אז דער פלאן האט צו ווייניק צייט מערן — אינגאנצן פאר 72 מענטשן. איר האבן מיינ איינדרוק דערקלערט צו אייניקע פון דער באַרד, וואס האבן דאס דאן אוועקגעמאכט מיט דער האנט און געזאגט:

— לאמיר פריער די אויספילן, דערנאך וועלן מיר זארגן פאר מער.

איר האבן מיט זיי ניט מסכים געווען, וויסנדיק פון דער גרויסער צאל אפליקאציעס וואס דארפן אויפגענומען ווערן און ווארטן אויף דער נייער היים ווי אויף משיח. אבער ארומגענטירן צו יענער צייט איז געווען נוצלאז. די הויפטזאך איז געווען: צו בויען. און אויך דער אידעאל איז נאך געווען גאנץ ווייט.

ווען דער בוי-פרייאר האט זיך ענדלעך אנגעפאנגען און איר האבן געהאט מער געלעגנהייט צו שטודירן דעם פלאן אין דעטאל, האבן איר איינגעזען, אז עס זיינען דא א צאל יומיליטערישע און יעדן שטאק, ווי קליידער-פענטריס, רויכער-צימערן, טשעקינג רומס, וואס קאנען אין א נויט פארוואנדלט ווערן אין צימערן און אזוי ארום פאררעכערן די קאפאציטעט פון דער היים צו הונדערט פערזאנען. עס איז דערום געווען ניט מער ווי נאטירלעך, אז איין פונקט איז מיינ פראגראם, זאל לויטן דער פלאץ. און אויף יעדער פארוואנדלונג שפעטער, האבן איר אדוואקאטירט, אז קיין אפליקאציעס זאלן ניט אפגעזאגט ווערן אויס מאנגל אין פלאץ.

מיינ נבואה איז מקוים געווארן. אין פארלויף פון די ערשטע צוויי חדשים, נאך דער באנייאונג פון דער נייער היים, איז די היים אינגאנצן איבערפילט געווארן און מער פלאץ איז געווארן א נויטווענדיקייט.

אין נאוועמבער, 1940, זיינען פארגעקומען די יערלעכע וואלן פאר א נייער באַרד און די רעארגאניזירונג פון קאמיטעטן. מיר, סעם קייני, איז דערווילט געווארן פארזיצער פונם געביידע קאמיטעט, און די ערשטע ארבעט פון דעם קאמיטעט איז געווען אויפצונעמען די פראגע פון מאכן וואס מער פלאץ פאר נייע אפליקאנטן, מיטן רעזולטאט, אז אין פארלויף פון א קורצער צייט און מיט זייער קליינע אויסגאבן איז פארגעסערט געווארן די קאפאציטעט פונם אריינגעלן ציפער פון 72 אויף 104 בעסן.

דער פראגראם פון דער היים איז די שפעטערדיקע יארן, האט באוויזן ווי נויטיק עס איז געווען די דאזיקע פארגרעסערונג, ווייל די היים איז געהאלטן געווארן כמעט תמיד איבערפילט, און פלענער ווערן שוין איצט געמאכט אז אין דער נאענטער צוקונפט, אזוי גיך ווי די אויסערלעכע אומשטענדן וועלן עס דערלויבן, זאל די היים פארגרעסערט ווערן אויף נאך 40 איינצלענע צימערן.

זיבעטער פונקט — פינאנץ. די געלט-פראגע איז א היים ווי אונדזערע און אין יעדער היים און געשעפט איז די אקס ארום וועלכער אלץ דרייט זיך ארום. יעדער פלאץ, יעדער געדאנק, ווי וויכטיק און נויטיק ער זאל ניט זיין, אויב עס קומט צו דער פראגע

פֿינפטער פונקט — לאַנדרי. אויב ווי מיר האָבן אויבן געזאָגט, אז ריינקייט איז דער ערשטער פאַרבאדינג צו געזונטהייט, איז ריינע בעטגעוואָנאָ, אַזע קליידער, ריינע אונטערוועש — דער צווייטער און וויכטיקסטער טרעפּ צו אַ געזונטער היים און גוטן אויסזען. און אַ גוט־אַרנאָלירטע לאַנדרי אַלס טייל פון דער היימס אויסשטאַטונג, איינע פון די נויטווענדיקסטע אינקריכטונגען.

מיין לאַנגיאַריקע פראַקטיק אין אינסטיטוציע־אַרבעט, האָט מיר געלערנט, אז אַז אייגענע לאַנדרי קאָסט פיל ביליגער ווי אַרויסשויקן איז אַ קאָמערציעלער לאַנדרי. עס שפּאַרט אַן אַ שיעור צייט, פאַרהיט די לינענס פון דיזאינטענריישאַן, און דער עסקר מכל העיקרים — עס מאַכט מעגלעך צו האַלטן די היים ריינער צו יעדער צייט, ניט ווי ענדק אַפּהענגיק ווען דער לאַנדרי מאַן וועט באַוויליקן צו ברענגען דאָס גרעס.

איר האָב דערום אָניטירט בכל אַמצי כּוחי, נאָך ווען די היים האָט זיך געהאַלטן אין בויען, אז אַ לאַנדרי מו"ל און זאָל אַינסטאַלירט ווערן. מיר האָבן געהאַט מענדערס אויף גייע מאַשינען פאַר \$2,600. דער דאָזיקער ציפּער האָט אויטאָמאָטיש אַראַפּגענוג מען די פראַגע פון טאָג־אַרדענונג.

איז אַ געוויסן טאָג טעלעפּאָנירט מען מיר אַפּ איר זאָל גיין אַנקוקן אַ פּולשטענ־דיקע לאַנדרי אויסשטאַטונג. די "וויי דאָבליו" פאַרקויפט איר לאַנדרי, און אַ איר האָט עס צו פאַרקויפּן. זיכער בין איר ניט גענאָנגען, נאָך געלאָפּן, אָנגעקוקט. אמת, ס'איז געווען אַלטע, אָפּגענוצטע מאַשינען, אָבער מיט אַביסל געדולד און אַביסל הוצאות האָט מען געקאָנט די מאַשינען ברענגען צום לעבן. מיין עצה איז געווען — קויפט! — און די קניה איז צושטאַנד געקומען פאַר \$400.

עס זיינען געקומען זאָגענאָנטע מבינים און עקספּערטן און דערקלערט אז דאָס געלט איז אַרויסגעוואָרפּן. "איש איז נאָמינל באַט אַ פּאָיל אַף דזשאַנק", האָבן זיי דער־קלערט, און עס האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ סדרה פון קלאַגעס — "די געביידע קאָמיסיע איז אַריין אינם דזשאַנק געשעפט"...



נאָכו עסן אַ גלאַז־טיי — אַ מחיה!



נאמס וואונדער ...

האב איר איבערגעזאגט יעדן פרייטיק, ביז מיר האבן באקומען פון דער שטאט פון 5 ביז 6 טויזנט דאלאר יערלעך.

ס'איז אפילו אמת, אז זקנים קאנען ניט ווערן קיין ווארדס, אבער די שטאט איז באין אופן ניט פריי פון אירע פאראנטווארטלעכקייטן. דאס ערשטע וואס מיר האבן געטאן איז דער הינזיכט, איז געווען צו שיקן א דעלעגאציע און פאדערן א העכערונג פון 50 אויף 75 סענט א מאנ, און דערקלערן אלע אומהיילבארע אלס האספיטאל פאציענטן אויף א דאלאר א מאנ. און אזוי ארום איז פארגרעסערט געווארן דער בייטראג פון דער שטאט פון \$140 צו 350 ביז 400 דאלאר א חודש.

דער דאזיקער סיסטעם איז געווארן באוונדערט וויכטיק און עפעקטיוו ביים אריינגעמען נייע אפליקאנטן. אפטמאל שעמען זיך קינדער צו מאכן זייערע עלטערן פאר מקובלים פון סאשעל וועלכער הילף, דענסענדז און עס איז טשאריטי, און טשאריטי, בפרט קריסטלעכע, וויל קיינער ניט. ווען אבער מען דערקלערט זיי, אז עס איז באין אופן ניט קיין טשאריטי, נאר אז ס'איז דער חוב פון דער שטאט צו העלפן די וואס ליידן נויט און אז די הילף קומט דורך שטייערן און ניט פון קלייבן נדבות, דערלויבן אונדז די קינדער אנצוואווענדן דעם דאזיקן סיסטעם, און אזוי ארום האבן מיר ביים איצטיקן מאמענט איבער 50 פראצענט אלד עידוש פענסיאנערן; 21 סאשעל וועלכער קיינסעס; 18 פראצענט פרייע קיינסעס און בלויז 11 פראצענט באצאלטע.

אויף די ערשטע צוויי קאטעגאריעס איז כדאי זיך אפצושטעלן אויף א פאר מינוט. די 51 פענסיאנערן, אפט קומט אונדז אויס צו הערן אז מין פומון: "וואס רייסט איר איין די וועלט? צו וואס דארף דער מושב זקנים געלט? אלע באקומען דאך אלד עידוש פענסיע, נון, צאלן זיי דאך. איז ערשטנס, אלע מיינט דערווייל 50 פראצענט און טאקע ניט מער. און צווייטנס, ווען די רעגירונג האט באשטימט א פענסיע פאר אלטע פון \$20 א חודש, איצט געהעכערט צו \$25, האט זי געהאט אין זינען אז אלט פאר פאלק ערגעץ אין נאווא סקאשא, אדער אין נירבראנזווויס, אז אלטער פישערמאן מיט זיין פישערווייב, וואס וואוינען אין זייער אייגן שטיבל, מיט זייער אייגענער סו, חזירים

פון געלט-מיטלען און דאס פעלט אויס, ממש ניטא, לאז קיין זאך ניט ארויסגעבראכט  
מכוח אל הפועל.

אין אנפאנג יוני פון 1940, איז די היים געווען א בעל-חוב אויף 26 טויזנט  
דאלאר. צו יענער צייט, האבן מיר געהאט א ירושה פון דער אלטער היים פון 18 סאָש  
וועלכער קייסעס, פאר וועלכע די שטאט האט געצאלט 50 סענט א טאג. עס וויינען אויך  
געווען 6 קייסעס פאר וועלכע קיינער האט ניט געצאלט.

דעם בודזשעט פארן קומענדיקן יאר האט מען באשטימט אויף נאך 26 טויזנט  
דאלאר. די היים איז געווען ניי און יעדן טאג האט זיך ארויסגעוויזן אז עס פעלן זאכן.  
עס האט געפעלט לינענס, ווי טישטיכער, ליילעכער, ציכן, עס האבן געפעלט כלים אויף  
צו טאכן און באקן. די קיך איז געווען נאקעט, הייל און אן די נויטיקע פאכשירים. עס  
האבן זיך געפארעט מאשינען צו מאלן פלייש, צו שניידן ברויט, פאנען און טעפ,  
גאפּל, לעפל מעסערס — דאס אלץ האט פארויסגעזאגט א סך הוצאות, וועלכע מען האט  
ניט אריינגענומען אין חשבון צום אנפאנג, און די אייביקע פראגע "מאין יובא עורי",  
האט זיך טיף איינגעגראבן אין מוח און אין הארצן, און ניט געלאזט רוען.

אונדזער סופעראינטענדענט, מר. ב. סארנער, האט זיך געקליבן אין וועג אויף  
זיין יערלעכן טור איבער מערב קאנאדע.

מיט א שווער הארץ האט ער געמאכט די הכנות. ווי אזוי פארט מען, אז אט  
ערשט איז ער פון דארט געקומען? ווי אזוי ווייזט מען. זיך יענעס פאר די אויגן? זיין  
וואקלעניג איז געווען פארשטענדלעך און בארעכטיקט. מיר האבן צוזאמען גערופן א  
פארוואלטונג פונם פינאנץ-קאמיטעט, וואו די פראגע אלזייטיק פארהאנדלט געווארן,  
און בהסכם כולם איז באשלאסן געווארן אז דער הייזאריקער טור דארף און מוז נאכן  
אנדערש אראנזשירט ווערן ווי אלע פריערדיקע. מיין ארגומענט איז געווען: וויינפעג  
ווייסט און זעט דעם מושב-זקנים, די קאנטרי אידן ווייסן ניט, זיי האבן ניט געזען ניט  
דעם אלטן און אווארע ניט דעם נייעם בנין, מוז מען ברענגען די בשורה און אינפאר-  
מאציע פון דער נייער היים צו זיי. און איך האב פארגעלייגט אז א פאסיקע בראשור  
זאל געדרוקט ווערן מיט די בילדער פון דער נייער היים, פונם שפיטאל, פון דער שול,  
פון דער נייער משפחה זקנים וזנות צוזאמען מיט א גוטן אפיל. די דאזיקע בראשורן  
זאלן ארויסגעשיקט ווערן א פאר טעג איידער מר. סארנער קומט אהין.

דער דאזיקער סארט פראפאגאנדע איז געווען א נייעס אין דער געשיכטע פון  
די יערלעכע מושב זקנים קאמפייען. נאך א לאנגער דעבאטע איז מיין פארשלאגן אנגע-  
נומען געווארן. די בראשור איז געדרוקט און צעשיקט געווארן און די "וועסט" האט  
געענטפערט דעם דרך מער ווי ווען עס איז פריער. פיל נייע ביישטייערער זיינען צוגע-  
קומען, די אלטע האבן פארגרעסערט זייערע אפצאלונגען ווער אויף 20 און ווער אויף  
50 פראצענט און אייניקע אפילו אויף גאנצע 100 פראצענט, ווייל די בשורה פון דער  
נייער היים האט געפונען אז אפאלאנג אין די הערצער פון אלע אידן און יעדער איד  
האט געוואלט טאן זיין חלק, זיין פליכט.

אבער די הילף פון מערב קאנאדע, ווי גרויס און וויכטיק זי זאל ניט זיין, האט  
ניט געקאנט פארענטפערן די גאנצע נויט פונם וואקסנדיקן בודזשעט. ס'איז אלץ אויב-  
טיק געווען צו אטאקירן דאס פראבלעם פון מער ווי איין ווינקל, און אין דער איינזאם-  
קייט פון א געוויסער נאכט, ווען אלץ אין הויז האט שוין גערוט און געלאפן, האב  
איד זיך אוועקגעזעצט און אנגעווארפן א פראגראם פון פינאנציעלער טעטיקייט. קיין  
איינעם אפגעקט האט ניט געמארט דורכגיין און ניט רעוויירט ווערן.

פאר מיר זיינען געלעגן אלע רעקארדס, אלע ביכער, און פון יעדן בלאט האט צו  
מיר ארויסגערעדט א נייע פינאנציעלע מעגלעכקייט. די ערשטע אטאקירט צו ווערן איז  
געווען די שטאט פארוואלטונג. מיט זיי האבן מיר געהאט אלטע חשבונות, נאך פונם  
בית-חומים, ווען פאר א גאנץ יאר האבן מיר געשיקט איין דעלעגאציע נאך דער צוויי-  
טער פאר א העכערונג פון דער יערלעכער סובסידיע פון טויזנט אויף דריי טויזנט דאל-  
לאר, און ווען אלע דעלעגאציעס זיינען געקומען מיט ליידיקן, בין איך דערשינען אין א  
געוויסן פרייטיק, אין קינדער-גערעכט, מיט 5 קינדער און זיי געמאכט פאר סיטי נאָרדס.  
און ארויסגאקומען אן אַרדער אויף דער שטאט פאר 2½ דאלאר א טאג. דאס זעלכע

קיינער האט נישט געהלומט. אונדזערע הוצאות דעם פארנאנגענעם יאר זיינען געווען \$39,052. אזא הוצאה לייגט ארויף שווערע התחייבות אויף יעדן פון די דירעקטארן און באאמטע, און יעדער מעגלעכע עוועניו פון הכנסה האט געמוזט אויסגענוצט ווערן. קיין חוב, קיין פארפליכטונג האט נישט געטארט פאר נאכלעסיקט ווערן, נאר יעדן סענט, יעדער דאלאר האט געמוזט כסדר פליסן צום חשבון, פון מושב זקנים, כדי אנצוהאלטן דעם גוטן נאמען און קרעדיט פון דער אינסטיטוציע.

## די פראבלעמען פון דער היים

די פראבלעמען פון אונדזער היים דארפן געכפלט ווערן אויף דער צאל אלטע וואס מיר האבן און אויף דער צאל זין און טעכטער, אייניקלעך און אור-אייניקלעך, וואס יעדערער פון זיי פארמאגט.

דער געוויינלעכער "פעטערן" איז אזוי: פארן אריינעמען פון אן אלטן, איז כמעט קיינער נישט. קיינער וויל נישט אונטערשרייבן די אפליקאציע. בכלל האבן די מיטטע פון די קינדער מורא צו באווייזן זיך טאמער... דער מאטיוו איז בולט. נאר אזוי ווי די אלטע אדער אלטער זיינען שוין אריינגענומען, הויבן זיך אן צו באווייזן משפחה, טעכטער און זין, שוין און איידעם, אייניקלעך און שותף גוטע פריינט, יעדערער כמעט פאדערט פאר זיך א באזונדער פריווילעגיע צו קומען און גיין ווען עס ווילט זיך זיין, ווען עס איז פאר זיי באקוועט, מעג עס זיין 9 אזוינער אינדערפרי אדער 10 אזוינער אין אונט — "רום בידעמך". און טאמער לאזט איר נישט, זייט איר אן אכזר, א רשע, א "דושיילער" — א הענקער.

בלויז א פאר אילוסטראציע. ס'איז געווען דעם ערשטן זומער אין דער נייער היים, 10.30 אין אונט, אלע אין הויז זיינען שוין געשלאפן. אין שפיטאל האט געארבעט די ביינאכטיקע נויט. איך האב נאך געהאט וואס צו טאן אין אפיס, נאר זייענדיק מיד און שלעפערדיק בין איך ארויסגעגאנגען אין דרויסן נאך אביסל פרישער לופט. באלד איז צוגעפארן א רייכער אויטאמאביל און פון דארט איז ארויס א יונג פאדערפאל, באלדן מיט פעק, און זיך געלאזט גלייך צו דער טיר. איך האב זיי פארשטעלט דעם וועג:

— וואוהין, אזוי שפעט?

— "לעט מי גא! איטס נאך אף יור... ביזנעס!"

די טיר איז געווען פארשלאפן. זי האט זיך אפגעשטעלט מיט כעס און מיד באטראכט מיט פאראכטונג, גלייך ווי זי וואלט געווען די קעניגין פון שבע און איך איר קנעכט. באלד האט זי גענומען ליארעמען:

— וואס איז עס דא, א דושעלי? עפנט די טיר באלד, "אר איי'ל ריפארט יו!"

איך בין צוגעגאנגען צו איר און געפרעגט:

— מאדאם, באגרייפט איר נישט אז אפילו א פובליק מארקעט, א פובליק פארק האט אויך געוויסע שטונדן פון עפענען און פארמאכן זיך? דאס איז א היים פאר אלטע, זיי שלאפן איצט, אדער רוען. מיט וואס פאר א רעכט קומט איר שטערן זייער רוי?

איר ענטפער איז געווען זייער כאראקטעריסטיש:

— "ווי דאנט ניוו א הויז פאר אל אף דעם. איי וואנט טו סי מיי דעדי!"

די פרוי האט נישט פארשטאנען אז די רעכט וואס זי נעמט זיך בנוגע איר פאטער, מער, אויב אלע אנדערע זאלן איר נאכטאן, וועט אויך איר פאטער נישט האבן קיין רוי.

א צווייטער אינצידענט: ס'איז געווען אן אפליקאציע אריינצונעמען אן אלט פאל פאלק. מען האט געוואוסט אז זיי האבן געהאט א הויז און אויך א פאדערפאל, נאר אז ס'איז געקומען צום מושב-זקנים, איז דאס הויז גארניט זייערס — דער טאכטערס נאך, און דאס געלט איז שוין לאנג פארלעבט. הכלל, נישט גארניט. ביי קיין קינדער קאנען זיי נישט זיין. בקיצור — מען האט זיי געמוזט ארייננעמען. געקומען זיינען זיי אין א זונג טיפ ביימאג. מען האט זיי אפגעגעבן איינעם פון די צענסטע צימערן, איינגעארדנט. פיר

און הינער, אז די סומע פון 40 אדער 50 דאלאר וועט זיין פאר זיי די והותר זיד דורכ-  
צולעבן אן ניט.

אדער זיי האבן גענומען אין באטראכט אז אן אלטער טאטע-אדער מאמע, וועט  
צאלן אן ארימען זון, אדער טאכטער, \$25 א חודש פאר זיין בארד, וועט מען אים אדער  
זי האלטן בכבוד גדול, ווייל די \$25 עקסטרא וועלן זיכער זיין א באזונדער געווינס פאר  
דער ארימער הויז מיטן באשרענקטן בודזשעט.

די רעגירונג האט באן אופן ניט געקאנט פארויסזען די מעגלעכקייט אז עס  
וועט קומען א צייט ווען קיינער וועט ניט וועלן קיין אלטן מאן אדער פרוי, מעג ער זיין  
א טאטע, א מאמע אדער א ווילד-פרעמדער — און פאר קיין געלט ניט.

די רעגירונג האט באן אופן ניט גענומען אין אכט די מעגלעכקייט, אז א פענ-  
סיאנער וועט דארפן אנקומען אין א מושב זקנים, וואו די שטייערן אליין זיינען קנאפע  
צוויי טויזנט דאלאר א יאר, וואו געהאלטן צו כאדינער, נויטעס, עכטיגס און סטעף  
באטרעפן איבער 12 טויזנט דאלאר א יאר; וואו דאקטוירים, רפואות און פרעפאראטן  
קאסטן איבער צוויי טויזנט דאלאר א יאר. און אז די יערלעכע הוצאות פון אזא אנט-  
שטאלט ווי אונדזערער, זאל באטרעפן די סומע פון \$39,052 א יאר, וואס דאס מאכט  
אויס, אז יעדער פערזאן קאסט דער היים \$82.55 א חודש. אויז אז צו יעדן פענסיאנער  
דערלייגט די היים \$7.55 יעדן חודש, און צו אלע \$1,087.20 א יאר. צו דער ערשטער  
גרופע פון 3 סאשעל וועלפער, קייטעס, דערלייגט די היים \$52.65 א חודש, אדער 1,232.50  
דאל. א יאר. צו דער 2טער גרופע פון 6 פערזאן דערלייגט די היים \$60.30 א חודש אדער  
\$720 א יאר. צו דער 3טער גרופע, 7 פערזאן, דערלייגט די היים די סומע פון \$227.85  
יעדן חודש, אדער \$1,734.20 א יאר. ס"ה — א יערלעכער פארלוסט אויף סאשעל-וועל-  
פער קייטעס אליין פון \$5,953.30. רעכנט צו צו דער דאזיקער סומע די 18 פרייע קיין  
סעס, וועמעס אויפהאלט עס באטרעפט \$5,850, וועט איר האבן צוזאמען א יערלעכן  
דעפיציט פון \$12,890.20. און עס איז אט דער יערלעכער דעפיציט וואס איז די שטענ-  
דיגע זאגן פון דעם פינאנץ קאמיטעט און דער גאנצער בארד. און עס איז צו דעקן דעם  
דאזיקן יערלעכן דעפיציט, וואס יעדער אנשטרענגונג נוערט געמאכט צו געפינען נייע  
קוואלן פון הכנסה, ווארים באס גאס, וואלט מיינען אז די היים וואלט פארשאטן געווארן  
אין אייניקע יאר אונטער א בארג מיט חובות.

אכטער פונקט — אונדזער שול. מיר איז באקאנט, אז אין אייניקע אינסטיטוציעס  
פון דעם סארט, איז די שול א קוואל פון גוטער הכנסה. אונדזער שול איז א קליינע,  
אבער זי פארמאגט פלאץ פאר אמווייניקסטנס נאך פינף מנינים אידן, און דאס קליינע  
שוללע איז געוואן א קוואל פון הכנסה פון אכט הונדערט ביז טויזנט דאלאר א יאר.  
ניט פיל, אבער עס העלפט.

באלד, נאך דער עפענונג פון דער היים, האבן איר געפאדערט אז דער אנשטאלט,  
זייענדיק א לעגטימע קארפאראציע, מוז האבן א קאנסטיטוציע. נאך וואסן פון שווערער  
ארבעט איז די קאנסטיטוציע געשאפן געווארן. דאָרט איז אריינגעשטעלט א פונקט פון  
פארשיידענע סארטן מיטגלידער און איין פונקט פאדערט די באשאפונג פון א לעבן-  
מיטגלידערשאפט פון ניט מער ווי 50. יעדער מיטגליד דארף איינצאלן \$200 פאר דעם  
דאזיקן זכות. אין 1942 האבן איר די פראגע פארנעבראכט פאר דער בארד און א לעבן-  
מיטגלידערשאפט קאמיטעט איז באשאפן געווארן מיט פרענק בוקוואלד אלס פארזיצער,  
און דאס ערשטע יאר איז געשאפן געווארן 25 מיטגלידער. דאס צווייטע יאר איז שוין  
מיר גרינגער געווען פארזיצער און ער האט פארפילט די צאל פון פופציק אין ווייניקער  
ווי א פאר חדשים, אויז אז פון דעם דאזיקן קוואל איז אריינגעקומען פיל באצאלטע  
צען טויזנט דאלאר.

נאך א קוואל פון הכנסה איז געווען לכתחילה די פלעדרשעס וואס זיינען  
געמאכט געווארן אינס ערשטן יאר פאר דעם בוי-פאנדר, און עס איז געווען די ארבעט  
פונם אָפּיס, צוזאמען מיטן פינאנץ-קאמיטעט, איינצומאנען אט די חובות, וואס זיינען  
אריינגעקומען כמעט אין פול.

מיטן שטענדיקן וואקס פון אונדזער משפחה און אויך מיטן גאנג פון דער  
מלחמה האט גענומען שטייגן די הוצאה פון דער היים צו א פראפארציע פון וועלכער

ברענגען אירע קינדערלעך גאנץ פרי צו דער מאמען, ווייל זי גייט "שאפניג" צו איטאנאס און די קינדער לויפן ארום, פילדערן — ווי קינדער. שמערן די רי פון די אלטע, טוען און שארן. וואס גייט עס איר אן אויף וואס דען דארף מען א מושב-זקנים? הערט מען אויס דער פרוי און מען ווארנט זי, אז מער זאל זי דאס נישט טאן — סטראשעט זי אז זי וועט גיין צום פרעזידענט, זי וועט שרייבן אין די פייערס . . . און עס האט גענומען א לאנגע צייט ביז מען האט איינגעוואוינט דעם עולם כאטש אביסל אויסצופאלגן די כללים פון דער היים. נאך פינף יאר, קאן מען נאך אלץ נישט זאגן אז די מלחמה מיטן געערטן פובליקום, איז געוואונען.

פאר א פולשטענדיקן זיג און פאר פולקאמער ארדענונג אין נויטיס א זעקס-פוסיקן איירישמאן ביי דער מיר, מיט אן אימפאזאנטער אונטערשטע. פאר איינצוועט מען מער דרדראץ האבן.

אט דער סארט פראבלעמען, ווי ערנסט און ווייטיקדיק זיי זיינען, שטעלן אבער מיט זיך נישט פאר קיין איינע פון די הויפט-פראבלעמען מיט וועלכע מיר באגעגענען זיך טאג-אין-א-טאג. און איינע פון די פראבלעמען איז דאס פראבלעם פון ענגשאפט, וועגן וועלכער דער פרעזידענט האט שוין דערמאנט אין זיין באריכט.

ווען מען האט געבויט די נייע היים האט זיך אויסגעוויזן, אז מיר וועלן זיכער זיין אולטרא מאדערן דערמיט, וואס מיר האבן געבויט צימערן פאר צוויי מענטשן. אין אנדערע היימען האבן זיי דארמיטאריס פאר 20 פערזאן און מער אין א צימער. מיר האבן געדענקט אז דער "לא טוב היות האדם לבדו" באצייט זיך איידר אויף אלטע לייט, אז ס'איז בעסער א מענטש זאל האבן מיט וועמען א ווארט אויסצורידן. טאמער ווערט איינער קראנק, חלילה, זאל דער צווייטער קאנען רופן הילף, צו וויסן געבן וואו מען דארף. אין פראקטיק אבער ארבעט עס פונקט פארקערט. די מענער אין נאך ווי עס איז, אבער די פרויען איז פאזיטיוו נישטא קיין איין פארל, וואס זאל שטימען צווישן זיך. ווייל איינע דאס פענצטער זאל זיין אפן, פאדערט די צווייטע עס צו פארמאכן. לאזט נישט די ערשטע, קומט צו קריגערדיי און אפילו צו געשלעגן. און דאס פענצטער איז נישט דער איינציקער סלע המחלוקת, די עלעקטריק איז א צווייטער קוואל פון קריגערדיי, און יחוס המשפחה א דריטער, חשדים פון עובר זיין אויפן אכטן געכאט פון די עשרת הדברות א פערטער. מיט איין ווארט — ווייל מען, אז די אלטע זאלן געניסן און הנאה האבן פון זייער לעבן, אויף דער עלטער, איז דער ענטפער בלויז איינער — באזונדערע צימערן.

אבער באזונדערע צימערן אליין וועלן נישט פארענטפערן אלע פראבלעמען. עס איז פאראן נאך א קלאס פראבלעמען, וואס קאנען נישט פארענטפערט ווערן מיט באזונדערע צימערן בלויז. דאס פראבלעם פון אראפגעדרוקטער מענטאליטעט, פון פערזאנען וואס קאנען זיך בשום אופן נישט איינלעבן מיט אנדערע אין דעם זעלבן עס-צימער, אין דער זעלבער באד און וואש-צימערן. ביים איצטיקן מאמענט האבן מיר אמויניקסטנס זעקס אזעלכע, וואס וואלטן געדארפט סערגענירט ווערן אין א באזונדערן קאטעדראל, מיט באזונדערע באדינער, וואס זאלן אויף זיי אכונג געבן, שפיין זיי, אנטאן זיי, באדן און רייניקן אוועק פון דער אלגעמיינער היים און פון די איבעריקע, דאך זייענדיק א טייל פון דער היים.

אן אנדער פראבלעם איז די דינערשאפט. דער אלגעמיינער עולם האט קיין בא-גריף נישט וואס עס מיינט ארומצוגיין ארום אלטע לייט, גאנץ באזונדערס אידישע אלטע לייט. איך ווייס מען קאן אפפירען די דאזיקע באהויפטונג. ווייל וואס איז דען דער חילוק צווישן אידישע און נישט-אידישע אלטע לייט? טעאָרעטיש טאקע נישט, פראקטיש אבער זייער פיל.

דער קריסטלעכער אלטער איז מער געוואוינט צו ארבעט, ווי דער אידישער מער געוואוינט צו העלפן זיך אליין אין אלע היינזיכטן. ער איז מער דיסציפלינירט, מער געוואוינט צו געזעלשאפטלעכער אחריות, און דער עיקר — ער ווערט באדינט פון מענטשן פון זיין גלויבן, זיין ראסע, מענטשן פון זעלבן קלאס. גאנץ אפט וועט זיין אמער-דאנט זיין צו אים פראסט דזשאן, און ער צום אמענדאנט הערי אדער ברויס. גאנץ אפט וועלן זיי באלאנגען צו איין קלויסטער, אדער קומען פון איין דיסטריקט ערגעץ אין אירלאנד, ענגלאנד אדער שאטלאנד. און דאך וועט איר געפינען אין יעדער היים, אין

אוייגער האט מען זיי געבראכט מיין 6.30, וועטשערע; אויף דער נאכט האט מען זיי געבראכט צוויי גלעזער מילך — די אלטע האבן נאך אָנעקוואַלן, געדאנקט און גע- בענטשט יעדן. מיט איין וואָרט — צופרידן.

אויף מאָרגן, נאָנץ פרי, רייסט זיך אריין אין אַפּים איינע פון אירע טעכטער, און צעשרייט זיך אויף מיר:

— וואָס איז עס פאר א מענערדזשענט? שוין האלב נאָך אכט, און די אלטע האבן נאָך ניט באקומען זייער ברעקפּעסט!

איך האָב זי געפרעגט צי זיי האבן באקומען הייסע מילך אָדער קאווע.

— יא, באקומען. אָבער זיי ווילן עסן ברעקפּעסט.

איך האָב איר באלד דעלאנגט אן אולטימאַטום, אז אויב זי וויל אירע עלטערן זאָלן דאָ זיין, מוז זי זיי איבערלאָזן אינגאנצן אין אונדזער רשות און אז מיר וועלן ניט דולדן קיין זייטקע אריינמישונגען, און אויב זי האָט קאמפליינטס, זאָל זי ניין צו דער באַרד; אז זי קאן קומען זען די עלטערן בלויז אין די שעה וואָס זיינען באשטימט פאר באזוך און ניט קיין אנדערע.

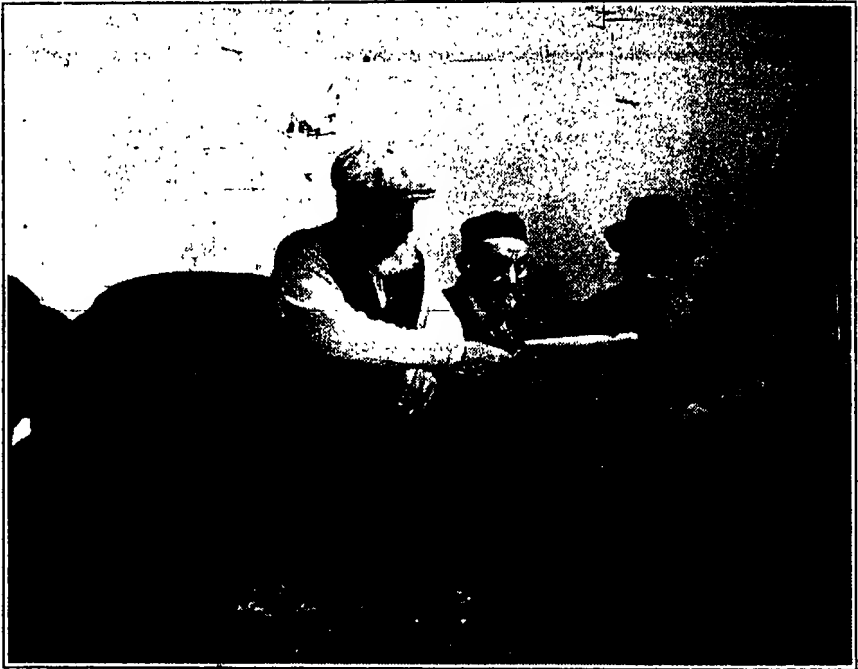
די פרוי האָט זיך אָבער ניט איינגעשטילט אויף קיין מינוט און האָט גענומען ליארעמען און פילדערן, אז איך האָב זי געמוזט דראָען מיט פאליציי אויב זי פארלאָזט ניט דעם אַפּים. זי איז אוועק. אָבער די זעלבע פרוי און אירע א שוועסטער, מיט א שווע- גערן, זיינען פאר 2½ יאָר צייט, אזוי לאנג ווי די אלטע האָבן געלעבט, געזען אַ קוואַל פון צרות, סקאנדאלן און אמתן הארצווייטיק.

די דאָזיקע צוויי אינצירענטן זיינען באין אופן ניט קיין אַטאָלירמע קייסעס, נאָר פארקערט, באשטעטיקן דעם כלל. און דער כלל איז, אז א אידישע אינסטיטוציע מוז זיין הפּסד, יעדערער זאָל קאנען טאן וואָס זיין הארץ גלויבט. פארגליסט זיך א טאכטער



ביי א גלעזל טיי — א מתייה צו שמועסן





נו, אדרבא, לייען-לייען, לאמיד הערן!

אויפגעגעבענע און האפנונגלאזע מענטשן, און זיי ווערן אהער געבראכט בלויז דערפאר וואס קיין שפיטאל וויל זיי נישט, קיין קינד דארף זיי נישט און אין אייניקע פאלן איז קיין קינד אויך נישט און מען ברענגט זיי אהער צו שטארבן, און דער וועלט צו להכעיס לעבן זיי גאר דא אויף און האפן אפילו נישט אין זינען איבערצולאזן די וועלט פאר אנדערע.

מען עס קלינגען ווי אומגלויבלעך, נאר עס איז א פאקט, באשטעטיקט פון אונדזערע רעקארדס, וואס זיינען אפן פאר אלעמען, אז גאנצע 12 פראצענט פון אונדזער משפחה באלאנגט צו אים דעם קלאס.

אבער זאלן פאקטן ריידן. מ. ר., א איד איז די טיפע אכציקער יארן און אפשר נאך עלטער. אין דער אלטער היים איז ער געלעגן אין א קעלער-צימער, נישט גערעדט א ווארט, געגעסן נאך ווען מען האט אים קוים מיט גוואלד עפעס אריינגעגאסן אין מויל. ס'איז געווען זיכער אז דער איד איז א בן-מות. זעקס חדשים אין דער נייער היים און דער איד האט אויפגעלעבט, אנגעפאנגען צו עסן נארמאל, נוצן זיינע מענטשלעכע פונקציעס און ווי נייגעכזירן געווארן ווען מען האט אים געגעבן א נייעם סוט און ער איז אראפ אין שול דאווענען. איצט, נאך זעקס יאר, איז דער איד נאך פול מיט לעבן, ווען אפילו אין אייניקע אפאלן איז ער בלויז טיילווייז נארמאל.

א צווייטער פאל: ווען דער אנשטאלט האט זיך געהאלטן ביים פארענדיקן, האבן מיר באקומען אן אפליקאציע פון א אידן, וואס איז דערקלערט געווארן פון דער מע-דיצינישער פראפעסיע אלס אומהיילבאר. קיין שפיטאל האט אים נישט געוואלט אריינגעמען. דאס איינציקע פלאץ פאר אים איז געווען — פארטעדזש לא פריירי. אהין האט ער באזיגן אופן נישט געוואלט גיין און געסטראשעט, און וואלט מסתמא אויך אויסגעפירט זיין סטראשונאס, זיך צו ווארפן אויף די רעלסן אונטער אן אייזנבאן. דער אויסזען פונם אידן איז געווען אזא, אז הלואי זאל ער ציען באטש נאך א דריי חדשים. דער איד איז נאך איצט מיט אונדז, נאך א קימאלן פון 5 יאר צייט. און אויך ער האט נישט ברעה עמיצן צוליב צו טאן און פארנעמען דאס פעקל ביינער און זיך אפטרעגן.

יעדן שפיטאל צוויי באזונדערע מעניום, איינע פאר די פאציענטן אדער אלטע און א צווייטע פארן סטעף. גאנץ אנדערש איז די לאגע אין א אידישער היים, וואו 90 פראצענט פון דער דינערשאפט איז פון אן אנדער-גלויבן מיט גאנץ אנדערע באגריפן פון לעבן, אנדערע געוואוינהייטן, אנדערע באדערפענישן פון שפיטל. און די מעניו וואס איז גוט און נויטיק פאר אלטע לייט, אדער חולאים אין שפיטאל, קאן באין אופן ניט צו פרידנשטעלן די אידישע נזירס, אדער דעם ענגלישן, צי אוקראינער דזשעניטאר. און ניט אפילו דעם קריסטלעכן דינסטמייסטר.

דער אידישער איד קאן שטארק הנאה האבן פון א גוטן פעסן, הייסן בארשטש און אלס צווייטע געריכט א גוטע זראזע מיט א קאשע פון רייז, און די ענגלישע נזירס פארדרייט די גאס פון ביידע און נעמט זיך א גלאז טיי מיט ברויט און דזשעם. דערצו קומט נאך צו די פראגע פון מילכיקס און פליישיקס. די צוויי פארשיידענע געפעס, און איר קאנט ריידן פון היינט ביז מארגן וועט איר באין אופן ניט קאנען פארענטפערן פארוואס זיי, קריסטן, קאנען ניט האבן קיין פוטער מיט ברויט צו א פליישיקן מאלצייט, אדער טיי מיט מילך נאכן מאלצייט. ביי זיי קומט עס אויס ווי מען וואלט וועלן אויף זיי ארויפצווינגען אונדזער רעליגיע. און דאס איז בארבאריש, אומבארעכטיקט אין זייערע אויגן.

דער רעזולטאט איז — אומצופרידנהייט. א הונגריקער באדינער איז אלעמאל אן אומצופרידענער מענטש, און זיין אומצופרידנהייט מוז זיך אפרופן אויף זיין ארבעט, אויף זיין באהאנדלונג פון די חולאים אדער קראנקע.

זיי פארלאזן די היים און גייען אוועק וואו די אטמאספערע וועט זיי זיין געענטער צום הארצן, אדער וואו זיי ווייסן אז זיי זיינען געזיכערט מיט זייער "העם און ענס"

דער היוצא לננו מזה: א גוט-טרענירטער, פארהעלטנסמעסיק שטענדיקער, פאר-טרויענסווערטער און געטרייער סטעף ארבעטער איז גראד אזוי וויכטיק ווי א דאך איבערן קאפ, שפיין און באהיזונג, פאר דער פירונג פון א גוטער היים. אזא סטעף איז נאך מעגלעך דאן, ווען די היים וועט פארזארגן פארן סטעף (1) אנשטענדיקע און בא-קוועמע צימערן באזונדער פון דער איבעריקער היים, אבער פארבונדן מיט איר דורך א קארידאר; (2) א באזונדערע קיך און קעכין; (3) באזונדערע געפעס און קאטלערי; (4) אנשטענדיקער געהאלט און מענטשלעכע ארבעט-שעהן.

מען עס קלינגען רעוואלוציאנעריש און עקסטרעוואגאנט אויסברענגעריש, אבער פונקט אזוי האט עס געקלונגען רעוואלוציאנעריש, ווען פארד האט מיט 40 יאָר צוריק באשטימט פינף דאלאר פאר אן אכט-שעהדיקן ארבעט-טאג פאר זיינע ארבעטער, ווען איבעראל האט מען געצאלט \$1.75 א טאג. ער האט אבער דעמאנסטריט פאר דער וועלט וואס פאר א פראפיטאבעלער אינוועסטמענט עס איז א גוט באצאלטער, עקאנא-מיש געזיכערטער און מענטשלעך באהאנדלטער ארבעטער.

איד באריר די דאזיקע פראגע ביים איצטיקן מאמענט, ווייל עס איז באזונדערס וויכטיק אויפצונעמען דאס פראבלעם איידער מיר טרעטן צו צו דער פראגע פון בויען דעם נייעם פליגל. ווייל דער סטעף איז דער פונדאמענט פון אונדזער גאנצער ארבעט. און דרך אנב צייגן אלע סימנים פון דער צייט אז די וועלט וועט זיך שוין מער קיינמאל ניט אומקערן צום אלטן שטאנדארד פון געהאלט און באהאנדלונג פאר ארבעטער.

## די ארבעט וואס קיינער זעט ניט

די ארבעט פון אזא היים, ווי אונדזערע, קאן איינגעטיילט ווערן אין צוויי טיילן: ארבעט וואס אלע זען, ווי למשל, דאס ריינקייט פון הויז, די שול, די לאגאס, דער פארק, די ארדענונג, די סיסטעם, די פינקטלעכקייט פון דער פירונג אין אלגעמיין, ווי מאלצייטן אין צייט, די מעניו, דער סאניטארער צושטאנד אא"וו. דאס אלץ איז אבער בלויז איין טייל פון דער ארבעט.

דער צווייטער טייל און זיכער דער וויכטיקסטער טייל פון אונדזער ארבעט איז אינגאנצן פארהוילן פונם אלגעמיינעם פובליקום. און דאס איז די ארבעט מיט אונדזערע פאציענטן און אלטע, וואס זיינען פראבלעם-קייסעס, וואס קומען צו אונדז אלס

טעגלעך. יאָראַיין יאָראַוויס, פון וועלכע דער אלגעמיינער עולם האָט קיין שום אננוג  
ניט.

## א בליק אין דער צוקונפט

די פארנאנגענהייט פון מערב קאנאדער מושב זקנים איז דאס אייגנטום פון דער  
געשיכטע. די קעגנווארט איז א ספר פתוח, אן אפענער בוך פאר אלעמען צו לייענען.  
עס קומען באזוכער פון אלע קלאסן און שיכטן פון מערב קאנאדער באפעלקערונג; עס  
קומען אידן ווי ניטראידן, מענטשן פון הויכן געזעלשאפטלעכן ראנג און מענטשן איינ-  
פאכע, ארבעטער, סוחרים, בעלי־מלאכות אא"וו. אין אן אנדער פלאץ פון דעם בוך  
גיבן מיר אייניקע אויסצוגן פון אונדזער באזוכערס־בוך, וואו אונדזערע געסט האבן  
פארשריבן זייערע מיינונגען און איינדרוקן וועגן דער היים. די דאזיקע מיינונגען זיינען  
ניט סאליסיטעט געווארן, נאך גאנץ פריוויליג און ספאנטאן האבן זיי אלע געזוכט  
אויסצודריקן אויף פאפיר וואס זיי דענקען פון אונדזער־איינער אנשטאלט. דארט וועט  
איר געפינען די מיינונגען פון סייט מעיאָרס, אַלדערמען, סאַשעל וואַרקערס, רבנים,  
שריפטשטעלער, רעדנער, רייזנדיקע אא"וו. די דאזיקע אלע מיינונגען דריקן אויס דעם  
רעזולטאט פון פינף יאָר אומאויפהערלעכער ארבעט, אומאויפהערלעכער שטרעבונג צו  
אלץ גייע און גייע האַריזאָנט, צו גייע דערגרייכונגען אינס פעלד פון אונדזער טעטי-  
קייט. אָבער אין מיטן פון אונדזערע דעראַבערונגען מוז פאך יעדן פון אונדז זיך שטעלן  
די פראגע: מעגן מיר זיך פארגינען דעם לוקסוס פון בלייבן צופרידן מיטן דערגרייכטן?

דער ענגלישמאן האָט א וואונדערבאר וואָרט, וואס דריקט אויס א וואַרונג און  
צוגלייך אויך א לעבנס פילאָזאָפיע צו יעדן געזעלשאפטלעכן טוער, ווען ער זאגט:  
"Dare not rest on your oars." אין פרייער, אידישער, איבערגעזעצטן קיינט עס "ווער  
ניט אנטשלאָפן אויף דינע רודערס". דאָס לעבן איז א פליסנדיקע, ברוינדיקע ים,  
און כל־זמן דער שיפער רודערט דאָס שיפל, גיט ער מיט יעדער באוועגונג פון זיינע  
רודערס אלץ געענטער צו זיין ציל. בלייבט ער רוען אויף די רודערס, איז דאָ די גרויסע  
סכנה, אז דער שיפער און די שיף זאלן פארוונקען ווערן אין תהום.

אונדזערע תנאים האָט עס אויסגעדריקט נאָך פיל דייטלעכער ווען זיי האבן  
געזאָגט: "נגיד שמה אבד שמי. ודלא מוסיף יליה, סטלא חיב". דערוואָרט א נאָמען,  
א נאָמען קאן פארלאָרן גיין. אויב דו האַלטסט גיט אין איין צוגעבן צו דינע דעראַבע-  
רונגען, און אויב דו ביסט טאקע גארניט מוסיף ביסטו חייב מיתה.

די דאזיקע ווערטער פון אונדזערע חכמים וואָלטן באדארפט זיין אויסגעקריצט  
מיט פייערדיקע אותיות אויפן האַרצן און מוח פון יעדן יחיד און באזונדערס פון יעדן  
געזעלשאפטלעכן טוער. די דירעקטאָרן פון מערב קאנאדער־מושב זקנים און די מערב  
קאנאדער אידן אייגענשאַסן.

דער מערב קאנאדער מושב זקנים האָט א גרויסע, ליכטיקע און וויכטיקע צו-  
קונפט פאר זיך צו ווערן דער ליכטיגסטער פאר יעדן וואַנדערער, פאר יעדן היילפלאַץ,  
קראנקן און אלטן מענטשן. ער קאן ווערן מער ווי דאָס, ער קאן ווערן דער שטאַלן  
פון יעדן אידן פון מערב קאנאדע. מיר דארפן דאָס נאָך וועלן מיטן נאָנצן האַרצן און  
געדענקען די גאָלדענע ווערטער: "אין לך דבר שיעמוד מפני הציון".

מיר האבן א אידן וואס איז שוין 28 יאָר אין מושב זקנים. גענצלעך פאראליר זיט. אינעם אלטן מושב זקנים איז זיין פלאץ געווען אין קעלער. דער דזשעניטאר פלעגט אים באדינען. דא ליגט ער ווי א פרינץ ממש, אין א באזונדער צימער. ער ווערט געפלעגט פון די נויטעס און ארדערלי, געוואשן און געבאדן צוויי מאל א טאג. דער איד איז א למדן און א פרומער, און יעדן טאג זעצט מען אים אין זיין "והייל טשער", מען טוט אים אן דעם טלית און ער דאוונט. דערנאך לערנט ער א פרע משניות, א פרשה חומש, ביז מען ליגט אים צוריק אין בעט פאר זיין נאכמיטאגדיקן שלאף.

צו זיין 65-יאָריקן געבורטסטאג האבן אים די קינדער געבראכט א מתנה, א ראדיא, און מיט דער חילה פון דער ראדיא האט ער נאכגעפאלגט אלע נייעסן פון דער מלחמה. אפטמאל גענעבן עצות צו אייזנהאווער און מאנטגאמעי, ווי צו פירן די מלחמה; האט זיך געפרייט מיט יעדער מפלה פון די דייטשן און ניט איינמאל, נאר צענדליקער מאל אויסגעזאגט דעם תהלים פון אנפאנג ביזן סוף, בעמנדיק נאט פאר א זיג פון די אליאירטע. אפטמאל שטייענדיק לעבן אים, אריינקוקנדיק מיט אים צוזאמען אין חומש, טראכט איר: אויב דער מושב זקנים וואלט קיין אנדער זאך ניט געטאן ווי נאך העלפן אים דעם אומגליקלעכסטן פון אלע אידן, וואלט ער שוין פולקאם בארעכט טיט זיין עקזיסטענץ און וואלט מער ווי פארדינט די שטיצע און סימפאטיע פונעם אידישן פובליקום.

מיר האבן דא אן עלטער מיידל, וואס איז געקומען צו אונדז פון סט. באניפייס האספיעטאל אין אזא האפנונגלאזן און הילפלאזן צושטאנד, אז עס האט זיך געדוכט, אז יעדן טאג קאן זי אוועקשטארבן. די נויטעס האבן באיאן אופן ניט געקענט פארשטיין ווי אזוי מען שיקט אוועק אזא פאציענט פון א שפיטאל.

אונדזערע דאקטוירים און נויטעס האבן זיך גענומען פאר איר און נאך אייניקע חדשים האט זי זיך גענומען אויפזעצן, דערנאך צו ביסלעך אראפגיין פון בעט, ארומגיין איבערן וואַר, אנגעפאנגען ריידן ווי א מענטש, און איצט איז זי אין א באזונדער צימער מיט נאך א פרוי, דוקא ניט אין שפיטאל, עסט און טרינקט, שאפצירט אין אונדזער פארק אין די זומערדיקע טעג, האט אנגענומען לייב און קלייבט זיך נאך צו לעבן און לעבן.

אט דע סדאזיון ליסט וואלט איר געקענט ציען און ציען. אבער נאך איין פאל בעט זיך ממש ארויסצוברענגען: מיר האבן דא אן אלטימאשקע, וועלכע אלע אין דער היים האבן ליב. זי איז זייער פרום און נאכטפארכטיק, און דאך פארגעשריט און פראגרעסיוו אין אירע געדאנקען און לעבנס אויפפאסונג. א פשוטע אידישע טאכטער, אבער קלוג און שארפזיניק. זי איז פאראלזירט אויף ביידע פיס און האלט זיך אזוי דיין און ציכט טיט, העלפט זיך אין אלע אליין, קליידט זיך און וואשט זיך. איר צימער איז דער צענטראלער פונקט פאר אלע פרויען פון דער היים. מען קומט צו איר צו באראטן זיך וועגן פארשיידענע ענינים — אלע האבן זי ליב און זי האט ליב אלעמען.

אט די דאזיקע פרוי האט ניט געקאנט זיין ביי קיין קינד און האט געמוזט אָנ קומען צו דער היים. לעצטן זומער זיינען געקומען זי באזוכן א טאכטער פון מאנטרעאל און א טאכטער פון די שטאטן. ביידע זיינען געקומען אין אָפּים צו באדאנקען פאר דער וואונדערבארער באהאנדלונג און היילונג פון זייער מומער. איין טאכטער האט זיך אויסגעדריקט אזוי:

— איר פאָר אוועק גליקלעך און צופרידן. איר האב שוין לאנגזאָנג ניט געזען מיין מוטער אזוי שוין און אזוי געזונט, קיין עין הרע. ס'איז דאך א חיות א קוק צו טאן אויף איר. . . . איר בין געפאָרן אהער מיט א צעווייטיקט הארץ — מיין מוטער איז א מושב זקנים. . . . איר האב זיך פארגעשטעלט, אז איר וועל זי טרעפן היים, און ביין, פאר לאזט און פארנאכלעסיקט, און ווען איר האב דערזען מיין מוטער אין א שיינעם, ליכט מיטן און ציכטיקן צימער, אויף א בעט וואס שימערירט פון ריינקייט און ווייסיקייט, אליין א פריילעכע און א געזונטע, פארמאגן איר ניט אין מיין לעקסיקאן. אזויפיל זכרות, וועלכע איר וואלט אייר וועלן ווינטשן, אייר און אלע די וואס זיינען זיך דא מתעסק.

דאס זיינען בלויז אייניקע אילוסטראציעס פון פיל אנדערע פאלן, וואס דעמאָנטרירן א טייל פון דער ארבעט און דערנרייכונגען, וועלכע דער מושב זקנים טוט טאג.

# די ראל פון דער אידישער פרוי, איר פייטראג צום פראגרעס פון מושב זקנים

פון א. א.

געווען אמאל, אין פראנקרייך, א באוואוסטער שרייבער און דעמעקטיוו, וועלכער האט איבערגעלאזט דער וועלט א ירושה פון צוויי ווערטער: "סערשע לא פעם", זוד די פרוי. און וויל מען געפינען דעם סאמע אורשפונג פון מערב קאנאדער מושב זקנים, מוזן מיר זיך ווענדן צו דער אידישער פרוי פון יענער צייט, און מירן געפינען אז אזוי פרי ווי אינס יאר 1912, פאררופט מרס. נ. ראזנבלאט צו זיך א מיטינג פון די פאלגנדער קע פרויען: מרס. ב. שראנע, מרס. אראנאוויטש, מרס. וואדלינגער און איזא אברא מאוויטש, און די דאזיקע פינף פרויען באשליסן, אז עס איז נויטיק צו גרינדן אין שטאט א מושב זקנים און הכנסת-אורחים, און אויף מארגן זיינען זיי שוין געווען באשעפטיקט צו קלייבן נדבות פארן מושב זקנים, וועלכער דארף ערשט געבוירן ווערן. און דער רעזולטאט פונם ערשטן טאג ארבעט איז געווען 75 דאלאר — א היבשע סומע לויט די השגות פון יענער צייט, אבער זייער ניט גענוג פאר דעם אנפאנג פון דער גרינדונג פון אן אנשטאלט.

ליידער האבן מיר ניט די רעקארדס, וואס זאלן צייגן וואס עס איז געטאן געווארן אין דער דאזיקער הינזיכט, די דריי יאר, פון 1912 ביז 1915, דעם 25טן יולי, 1915, ווען דער חנוכת הבית פונם ערשטן מושב-זקנים און הכנסת אורחים איז געפייערט גע-ווארן. די דאזיקע היים האט זיך דאן געפונען אין א געדונגענער דאבל-הויז, 143-5 יוקליד עווע, מיט מר. יוסף גענוער אלס פרעזידענט; מר. ניידיטש, וויצע-פרעזידענט, און מרס. חיה ראזנבלאט, אלס קאסירער. די צאל זקנים ווקנות צו יענער צייט פונם חנוכת-הבית איז געווען גאנצע 5.

קליין איז דער עיקארן (זשאלוד), וואס גראבט זיך איין טיף אין דער ערד; גרוי, דין און בויגזאם איז די ערשטע שפראצונג וואס קומט ארויס פון דעם עיקארן, אבער פון דעם קלייניגסטן עיקארן, פון דעם אומוויכטיקן, דינינקן ריטל ווערט אמאל א גרוי-סער דעמב-בוים וואס שיקט זיינע צווייגן הויך צו די הימלען און אין אלע פיר זייטן ארום זיך, גיכנדיק שוץ און שאטן פאר צענדליקער יארדס ארום זיך.

קליין און אומבאדייטנדיק קאן צו אונדז אויסזען די ארבעט פון יענע נאבעלע פרויען וואס האבן די ערשטע זיך פארטראכט אויף דער וויכטיקייט פון גרינדן א מושב זקנים. ווען אבער מיר זען וואס פון יענעם באשיידענעם אנפאנג איז ארויסגעקומען דאן מוזן מיר בייגן אונדזערע קעפן אין רעספעקט און דאנקבארקייט.

עס וואלט אבער געווען א טעות צו דענקען, אדער באהויפטן, אז די ראל פון דער אידישער פרוי אינס פראגרעס און אנטוויקלונג פון דעם אנשטאלט האט זיך גע-ענדיקט מיט יענעם אנפאנג. פונקט פארקערט איז דער פאקט. מיט דער אנטוויקלונג און פראגרעס פונם אנשטאלט געפינען מיר יעדן יאר נייע נעמען פון פרויען וואס שטייען צו צו דער ארבעט, ווי פרוי פארגאז, מרס. שאצקי, מרס. גענוער, ר. פינגערס, ש. ז. קאסא, מרס. גערשפילר, מרס. דוש. שמעלניצקי און אנדערע.

אין יאר 1919, ווען עס איז באשלאסן געווארן צו זאמלען א פאנד פאר אן איי-גענער היים, געפינען מיר ווידער די אידישע פרוי אקטיוו אין דער ארבעט האנט אין האנט מיט די מענער, ווען אפילו נאך ניט אלס באזונדער ארגאניזאציע, נאך אלס טייל פון דער בארד-אף-דירעקטאָרס, נאך באוואוסט אלס ליידים באָרד, וואס ווערן דערוויילט אויפן זעלבן יערלעכן מיטינג פון די מענער און פרויען, נאך אלס א באזונדער טייל פון דער זעלבער באָרד.

אזוי געפינען מיר אין 1922: דער מושב זקנים איז שוין אין זיין איי-גענער היים, אין 426 מאנאטאבא עווע, פירט דורך די ליידים באָרד א באזאר, וועל-



The Synagogue of the Home—sacred abode so dear to its residents. Here they congregate in sacred devotion and spiritual communion with their Maker.

Here some study the Talmud, others chant the Psalms of David, and still others derive great pleasure from studying the Bible.

Here three times daily all congregate for the traditional prayers, Shachruth, Mincho and Maruv.

### די שול פון מושב זקנים

איז די צירונג פונם אנשטאלט, די קרוין פון דער גאנצער ארבעט.

די שול דאס איז א וועלט פאר זיך אליין אין דעם קליינעם וועלטל, וואס הייסט מערב קאנאדער מושב זקנים.

פון דאנען צעטראגט זיך דאס קול תורה פון פריסטן באנגען ביז שפעט אין דער נאכט אין אלע ווינקעלעך פון גרויסן הויז און דורך די פענצער אין דער ברייטער וועלט צעטראגנדיק די בשורה אז לא אלמז ישראל.

דא, אין דער שיין פארפוצטער שול פארזאמלען זיך די אלטע דריי מאל יעדן טאג צו דאוונען בצבור שחרית, מנחה ומעריב.

דא געפינט איר כמעט שטענדיק א מנין אידן ביי א פרק משניות, ביי א בלאט גמרא אדער ביי א קאפיטל התילים.

דא געפינט יעדער זקן ויין מרייט און זיין נשמהירו אויף דער עלטער.

העלפט אנהאלטן דאס ליכט פון תורה, דאס ליכט פון עכטער, טראדיציאנעלער אידישקייט.

אלס בישאפ מעטעסאן עסטייט, וואס מען קאן אפקויפן אינגאנצן פאר זעקס טויזנט דאלאר. האט די פרעזידענטן, מרס. ל. סילבערט, גלייך אויפן ארט געמאלדן, אז די ליידים אקזילערי וועט קויפן דאס לאנד און באצאלן דערפאר, און געבן דאס אלס מתנה דעם מושב זקנים. דער דאזיקער אנאנס, איז פארשטייט זיך, אויפגענומען געווארן מיט גרויס באגייסטערונג. און כ"ה ה'ה, אזוי איז טאקע געווען. דאס לאנד איז געקויפט געווארן און די גאנצע סומע איז באצאלט געווארן אין צוויי ראטעס פון פינף טויזנט דאלאר אין 1935, בעת דער קניה, און טויזנט דאלאר אין 1937.

## די דריי פרעזידענטס

די ליידים אקזילערי פון מערב קאנאדער מושב-זקנים האט געהאט דאס גרויסע מזל געפירט צו ווערן פון דריי זייער פעאיקע און געטרייע פירערנס אלס פרעזידענטס און איז בכלל געווען געבענטשט מיט זייער געטרייע ארבעטארגנס, אלס מיטגלידערנס פון דער באָרד אף דירעקטאָרס און זאמלערנס. אזוי טרעפן מיר אין די ערשטע יאָרן פון דער ליידים-אקזילערי מרס. ל. סילבערט אלס פרעזידענט פאר 8 יאָר צייט, אונטער וועמעס פירערשאפט די ליידים אקזילערי איז געוואָרן א שאַפּנדיקער כוח פאר דעם מושב זקנים.

אין יאָר 1937 איז מרס. א. מינדעס דערוויילט געוואָרן אלס פרעזידענט. פונקט אין דאָס געווען די צייט ווען פון רייד און חלומות האט מען געמוזט איבערגיין צו מעשים, ד"ה, בויען דעם נייעם מושב זקנים, און די ארבעט האט געמוזט פארפילפאכט ווערן. מרס. מינדעס האט באוויזן אין דעם משך פון די פיר יאָר פון איר פירערשאפט, צו קאנצענטרירן ארום זיך א גרויסע פרויען, וועלכע האָבן זיך אָנגעוואָרפן מיט ליב און לעבן אין דער ארבעט און ווען דער מושב-זקנים האט זיך גענומען בויען, און געלט האט גענומען פעלן דאָ אויף איין זאך און באלד אויף אן אנדערער, האָבן די טויזנט דאלערדיקע טשעקס פון דער ליידים אקזילערי אלעמאל ארויסגערופן נייעם מוט ביי די דירעקטאָרן, וואָס האָבן אויף זיך געטראָגן דעם גרויסן און שווערן יאָר אין משך פון אייניקע חרשים צוזאמענצוברענגען איבער הונדערט טויזנט דאלאר. צו דער דאזיקער סומע האט די ליידים אקזילערי צוגעטראָגן ניט ווייניקער ווי גאנצע 10 פראצענט, ד"ה, 10 טויזנט דאלאר.

## די דריטע פרעזידענט — מרס. א. ארטנשטיין

צום סוף פון יאָר 1941 ווערט מרס. א. ארטנשטיין דערוויילט אלס פרעזידענט פון דער ליידים אקזילערי און אונטער איר פירערשאפט וואקסט די ארגאניזאציע סיי אין צאל ווי אויך אין איר ווירקונג קראפט. די ליידים אקזילערי פון מערב קאנאדער מושב זקנים, ביים איצטיקן מאמענט, איז איינע פון די מער אקטיווסטע פרויען קערפערשאפטן אין שטאט און זיכער א זייער ווירקזאמער כוח פאר דעם וואויל און בעסטן פון דעם אנשטאלט, וואָס זיי דינען. ווייל א חוץ די געלט מיטלען וואָס זיי שאפן פארן אנשטאלט, וועלכע זיינען געוואקסן פון יאָר צו יאָר ווי פאלגט: אין 1942, \$800; אין 1943, \$1,146; אין 1944, \$1,700; אין 1945, \$2,000 — איז זייער ווירקונג זייער וויכטיק אלס שטילע פארמיטלערנס צווישן די חולאים און זקנים אין דער ארמיניסטראציע, און צווישן דער ארמיניסטראציע און דעם ברייטן אידישן פובליקום, מיט וועלכן זיי קומען אין שטענדיקן קאנטאקט.

שטיל און כמעט ווי אומבאמערקט, גייט אן זייער ארבעט סיי אין זייערע געלט-זאמלונגען אזוי אויך אין זייערע אפטע באזוכן אין די שפיטאל-צימערן און אין די צייטן מערן פון די אלטע.

אלטע לייט, באזונדערס חולאים-טראגן תמיד אויפן קאפ און אויפן הארצן פעק מיט צרות, בערן מיט דאנות, אמת און אויסגעטראכטע, און פאר וועמען קאן מען זיך אזוי אראפריידן פונם הארצן און אויסגערעדטן אלעס וואָס פרעסט דאס הארץ, וואָס גלייט דעם מוח, ווי פאר דער פרעזידענט, צו פאר מרס. גוטמאן אדער מרס. וואָגל, וועלכע קומען יעדן שבת אין שול און פארפעלן ניט מבקר חולה צו זיין וועמען מען דארף... און פארלאזט זיך שוין אויף זיי אויסצוגלעטן אלע הארבן, אויסצוגלייכן אלע פארדרייט ענישן און גרינג צו מאכן אלע שווערע הערצער.

כער ברענגט אריין א ריינען ריוח פון 2060 דאלאר, א טויזנט דאלאר פון וועלכער סומע איז באשטימט געווארן פאר דער קאסע פונם מושב-זקנים און די איבעריקע 1.060 דאלאר צו באצאלן דעם מאָרטענדזש אופן הויז.

און טרעפן מיר די אידישע פרוי ביי דער ארבעט פארן מושב-זקנים פריער אלס פיאנער-גרינדערנס, וואס גרייטן צו דעם באדן, ווערן פארשווארצט, באליידיקט, אויסגלעאכט, דערנאך אלס גלייכע מיטארבעטערנס, ארגאניזירן באזארגן, טייפאר-טיעם, טעאטער אונטערנעמונגען, לאטאריען און אלץ וואס קאן נאר העלפן אין דער שווערער פינאנציעלער לאגע פונם אנשטאלט, ביז דעם 12טן פעברואר, 1928, ווען מרס. ר. פינגערט, צוזאמען מיט מרס. ל. סילבערט, באשליסן צו ארגאניזירן די אידישע פרוי פון וויניפעג אין א באזונדערער ליידס אקוילערי פונם מושב זקנים, און מרס. ל. סילבערט ווערט דערוויילט אלס די ערשטע פרעזידענט, און מרס. עטניקאף, מרס. ארגאנוסקי און מרס. מילס אלס וויצע-פרעזידענטס, און מרס. דארפמאן אלס קאסירער. אין דער ערשטער עקזעקוטיווע גייען אריין די פאלגנדיקע פרויען, פיל פון וועלכע זיינען נאך אקטיוו היינט צו טאג: מרס. ר. פינגערט, מרס. ס. שטייטלמאן, מרס. נאזשיק, מרס. נ. ראזנבלאט, מרס. ר. שילער, מרס. אלטמאן, מרס. ס. ראזנבלאט, מרס. גוטמאן, מרס. בייטמאן, מרס. אלפערין, מרס. ראפאלסקי, מרס. וויידמאן, מרס. נייטש, מרס. ליזאק, מרס. סלאווסקי און מרס. אלעניק, אלס סעקרעטאר.

די נייע אקוילערי האט זיך גענומען פאר דער ארבעט, צו זאמלען געלט, מיטן פולן ערנסט, און ענערגיע פון א נייער ארגאניזאציע. און די ערשטע ארבעט אירע איז געווען צו ווערבירן מיטגלידערנס פאר דער ארגאניזאציע. די צווייטע ארבעט איז באדשטאנען אין שאפן געלט, וואו ס'איז נאר מעגלעך, דורך טעאטער אונטערנעמונגען, טי פארטיעס, ראפאלס און סתם ביישטייערונגען, פון וועמען עס מאכט זיך נאר.

אלגעמיינע פארזאמלונגען פון דער אקוילערי ווערן אפגעהאלטן רעגלמעסיק, און יעדע פארזאמלונג ברענגט אריין היבשע סומען געלט, וואס די פארשיידענע זאמלערנס און באאמטע ברענגען צוזאמען. דאס געזאמלטע געלט ווערט ניט אריינגעגעבן אין דער אלגעמיינער קאסע פונם אנשטאלט, נאר ווערט געהאלטן באזונדער, אין באנק, אויפן נאמען פון דער אקוילערי.

די אקוילערי האט זיך אויך געשטעלט אלס אויפגאבע צו דינען די זקנים ווקנות פונם אנשטאלט אויף פארשיידענע אופנים, ווי דורכפירן פיקניקס, חגיגות, שמחות, חמשה-עשר בשבט, פורים, שמחת תורה; אויך צו באזוכן די אלטע וועכנטלעך, כדי אויס-צוגעפינען טאמער דארפן זיי עפעס, אויפצונעמען קלאגעס אא"וו.

אינטערעסאנט זיינען די ערשטע פיר פונקטן פון די 22 תקנות וואס שטעלן צוזאם מען די קאנסטיטוציע פון דער ליידס אקוילערי: פונקט 1 איז דער נאמען — ליידס אקוילערי פון מערב קאנאדער אידישן מושב זקנים אין וויניפעג.

פונקט 2, מעמבערשיפ — א מעמבער פון דער ליידס אקוילערי קאן זיין יעדער אידישע פרוי, וואס צאלט אין 1 דאלאר א יאר.

פונקט 3 — צו שאפן פאנדה צו בויען א נייעם מאָרטענדזש מושב זקנים אין וועלכן די אלטע זאלן קאנען געניסן יעדער מעגלעכע באקוועמלעכקייט צו וועלכער זיי זיינען בארעכטיקט.

פונקט 4 — צו דורכפירן פון צייט צו צייט פארטיעס, מואווינג פיקטשורס און בכלל אריינברענגען מער זונען-שיין און פרוילעכקייט אין דעם מאָנאטאָנעם לעבן פון די אלטע.

אינם יאר 1935 האט מען גענומען ערנסט ריידן און טראכטן פון בויען א נייע, מער מאָרטענדזש און גרעסערע הויז פאר די אלטע.

דאס האט אריינגעטראגן א נייעם סטימולוס אין די ארבעטער רייען פון דער ליידס אקוילערי און די געלט-זאמלונגען האבן גענומען וואקסן, אזוי אז מר. גרינבערג האט אים א געוויסן טאג געמאלדן ביים מיטינג וועגן דער מעגלעכער קנייה פון א זייער נומן פלאץ פאר דעם בנין פון דער נייער היים, געמלעך די 5% אקער לאנה, באקאנט





The Dining Room of the Home

The Dining Hall, the proudest possession of the home, with its atmosphere of wholesomeness and cheer.

Here the residents are served three regular meals. The food is specially prepared according to the dietary laws in traditional Jewish taste.

## דער שפיין זאל פון מושב זקנים

"אם איז קחה, איז תורה." — אן ברויט קאן נישט ויין קיין תורה, אן אלטער אידישער פילאזאפישער אמת.

אהער, אין דעם דאזיקן גרויסן און שיינעם עס-צימער, קומען זיך צוזאמען די אלטיטשקע 5 מאל א טאג: פאר א גלעזל קאווע מיט מילך נאנץ פרי, פאר ברעקפעסט באלד נאכן דאוונען, פאר מיטאג 12 אויגער, 4 אויגער בייטאג נאכן שלאף טיי מיט פארבייסן, און פאר וועטשערע 6:30 אונט.

דא, אין דעם עס-צימער, ווערן געפראוועט די שבתים און ימים-טובים מיט אלטן אידישן ברען, מיט קידוש און זמירות, שלש סעודות און מלוה מלכה, מען בענטשט מזמן דוקא דריי מאל א טאג יאר מען לויכט נאט וואס מען איז אידן, און פארניסט א' טרער אויפן אב הרחמן הוא ישבר עול גלות מעל צוארינו.

פארלאזט זיך אויף מרס, פיינמאן, וועלכע קומט יעדע וואך און ברענגט מיט זיך בערג מיט ליטעראטור, וואס זי לייענט פאר איר אייגענעם לייענקרייז פון אלטע פרויען פונם אנשטאלט. דא לייענט זי פאר זיי אלע נייעס פון דער וואך, אלע גוטע און חלילה שלעכטע בשורות פון אידישן לעבן. אמאל לייענט זי א מעשהלע פון שלום לעיכס פון וועלכן די אלטע האבן באזונדערן נחת, און אמאל לייענט זי עפעס ערנסטעס, און די אלטע הערן זיך איין מיט אמתער הנאה און אמתו אינטערעס.

צולעצט קומט א נייער עלעמענט. די בני ברית דזשויארס; וועלכע האבן אראפ ושייט דעם ערשטן אוונט מיט א פאך וואכן צוריק, און די זקנים ריידן נאך איצט פון דעם פארנעניגן וואס די דאזיקע יונגע קינדער האבן זיי פארשאפן.

"זיך די פרוי", האט אמאל געזאגט א קלוגער פראנצויז. און וויל מען וויסן דעם יסוד און אנפאנג פונם מערב קאנאדער מושב. זקנים, וויל מען פארשטיין די געהיימע כוחות וואס האלטן צוזאמען די פארשיידענע עלעמענטן, וואס שטעלן מיט זיך פאר דעם מערב קאנאדער מושב זקנים, מוז מען שטודירן און פארשטיין די ארבעט, צייט, ליבע און איבערגעגעבנהייט וואס די אידישע פרוי פון וויניפעג האט בייגעטראגן צו דעם דאזיקן פרעכטיקן בנין, באוואוסט אלס מערב. קאנאדער מושב זקנים.



**Our Dispensary**

Where whatever medicine is prescribed and required for the residents is prepared and dispensed twice daily or as often as necessary.

איז דער איד דורכגעגאנגען אלע שבעה מדורי גיהנום צוליב די מפלות פון די אליאירטע. ער איז געווען שטארק אין כעס אויף מאנטגאמערין און גערופן אים בטלו, באהעלפער. נאך דער ענגלישער מפלה אין גריכנלאנד און דערנאך אין קייט, איז ער געווען א בעלן מען זאל אלע גענעראלן אויפהענגען. פארוואס האבן זיי נישט געשיקט מער סאלדאטן קיין גריכנלאנד? פארוואס זיינען זיי נישט פטור געווארן פון די דייטשע פאראשויסטן? איין פאלק רוסישע גווארדיצעס וואלט זיי דערטרונקען ווי די מיין אין ים! ..

נאך דער קאטאסטראפע אין פוירל הארבאר, איז ער ממש געווארן אויס מענטש. ער האט באוין אופן נישט געקאנט מנהל זיין אזא נאכלעסיקייט אין מיליטערישע ענינים. "אין רוסלאנד וואלט מען זיי אלע געשטעלט ק'סטענקו". .. (צום וואנט הייסט עס, און צעשאסן). און פאר טעג גאנצע האט ער נישט אויפגעהערט צו זאגן וועגן די פארלוירענע שיפן און עראפלאנען.

מיטן אריינטריט פון די פאראייניקטע שטאטן אין דער מלחמה, האט זיך גענוי מען הויבן זיך געמיט, וואקסן זיין בטחון אין אנקל סעס. און יעדן פרימארגן פלעגט ער מיר איבערגעבן. איין זיין צעבראכענער שפראך, די נייעס וואס ער האט נארוואס נע-הערט, און צוגעגעבן — גאט וועט העלפן עס וועט זיין גוט.

מיט דער צייט איז אייזנהאווער געווארן זיין אידעאל. "דאס איז אן אמתער גע-נעראל, נישט קיין בטלן", — פלעגט ער זיך בארימען מיט זיין ליבלינג. מיט דער לעצטער שלאכט פון אלאמעין, ווען ראמעל איז פארטריבן געווארן פון אלעקסאנדריע און די זיגן ביי טריפאלי, האבן זיך גענומען הויבן ביי אים די אקציעס פון מאנטגאמערין, און מיט יעדן טאג איז געוואקסן זיין פרעסטיזש, ביז די אכטע ארמיי איז פון אים באערט געווארן מיטן טיטול: א מחנה פון אמתע מאקאבייטער. און ער האט גענומען נביאות זאגן: אט וועט איר זען, מיר וועלן נאך מנצח זיין אומעטום, אויף אלע פראנטן. איר וועט זען קירע וועט כאפן די מפלה, איר וועט זען!

און ווען זיין נבואה איז ענדלעך מקוים געווארן און "קירע" (דייטשלאנד) איז געלעגן אין שטויב — ווער איז דען געווען גלייך צו אים? אפשר אייזנהאווער אדער מאנטגאמערין? ווער ווייט?

## דער וועלטס מאמע

די השגחה האט געוואלט זי זאל געבארן ווערן אן עקרה, א קינדערלאזע. און די זעלבע השגחה האט זי באשאנקען מיט מוטערלעכע געפילן גענוג פאר א צענדליק מוטערס.

אליין איז עס א דארע, א קראנקע — דאכט זיך, קוים וואס זי ושיפעט. נאנץ אפט טוט עס איר א כאפ, אז זי בלייבט ליגן אין בעט פאר עטלעכע טעג. איין אזא צייט נעמט זי קיין זאך נישט אה מויל? עסט נישט, טרינקט נישט, נאר ליגט ארומגעלייגט מיט אייזנפעס און קארטשעט זיך אה דרייען פון די ווייטיקן.

דאקטוירים ווייסן שוין פון איר קרענק און האבן עפעס א לאנגו, לאטיינישן נאמען פאר דעם, אבער צו קיין רפואה קומט עס נישט.

איז אויב דאקטוירים זיינען היילפלאז, ווייסן שוין די ווייבער דערפאר וואס צו טאן. ברענגט איינע א גאס טיכל צום קאפ איינגעוויקט אין עסיק; אן אנדערע שפרעכט אפ א גוט-אויג; א דריטע ברענגט איר טראפנס צום שמעקן; א פערטע רייכט איר דאס הארץ מיט א זאלץ און — אלע זיפצן, און אלע קרעכצן און פארנלאצן מיט די אויגן צום הימל און רופן גאטס הילף.

נאך עטלעכע טעג פון אזא "ארטילעריע באראזש" וואלט אפילו דער בעל-דבר אליין אויך לאנג נישט געקאנט אויסהאלטן, כפרט אן איינפאכע, ספאזמאטישע אטאקע. ווערט זי טאקע צוריק געזונט און נעמט זיך פאר דער ארבעט.

און ארבעט האט זי שטענדיק. איז זי נאך געזונט, רוט זי נישט א מינוט. דא כאפט זי זיך אריין אין קיר און העלפט די מיידלעך מיטן געפעס, העלפט מאכן די עופות אויף שבת. פרייטיק איז שוין איר ארבעט צו צעהאקן און אנפילן די פיש. דאס איז

# טיפן און פילדער פון מושב זקנים

אויפגעכאפט און פארצייכנט פון — א. אסאָווסקי

1. דער סטראטעג
2. אלעמענס מאמע
3. צוויי בריוו
4. דער אלטער משכיל

## דער סטראטעג

געווען איז ער אמאל א יונג, א גבור, הויך און שווארץ, און שטארק ווי א דעמב. אז ער איז געשטאנען צום פריזיוו האבן אלע נביאות געזאגט, אז ער וועט זיין א "פערנאוי גווארדייער" און זיי האבן געטראפן. נאך פון קינדווייזן און איז ער שוין געריטן אויף א פערד, גלייך ווי ער וואלט געווען צו אים צוגעוואקסן.

אז ער איז געקומען אהיים פון דער "סלזשבע" איז זיין גווארדייסקי מונדיר מיט די לאמפאסען הויזן און שטיוול מיט שפארן, איז דאס גאנצע שטעטל געלאפן קוקן אנהערשיש און מיידלעך זיינען קיינמאל פון שטוב ניט ארויס.

באלד נאך זיין חתונה האבן זיך אנגעהויבן די ביטערע צייטן פאר די אידן פון רוסלאנד: פאגראמען, הריגות און שחיטות, און נ. ה. האט באשלאסן צו עמיגרירן קיין קאנאדע.

באזעצט האט ער זיך אויף א האמסטער אין אלבערטא, וואו ער האט געפארמט און אונטערנעהאנדלט מיט פערד און פיש. קינדערלעך זיינען געקומען אויף דער וועלט זיין און מעכטער, און געוואקסן ווי קראפיווע אונטער די שטראלן פון דער זוניקער אלבערטא.

מיטן וואקסן פון די קינדער זיינען געוואקסן טאטע-מאמעס צרות: וואס וועט זיין פון די קינדער? קיין עין הרע אזעלכע געראטענע און שיינע, וואס וועט ווערן פון זיי דא איז פערד, צווישן גוויס? — ווייל אונטער דעם מאנטל פונעם אלטן גווארדייער האט געקלאפט א אידיש הארץ. דער איד האט אמאל א טאטן געהאט וואס האט געזאגט אז זיין זון זאל זיין א איד. זאל קאנען לערנען, זאל וויסן וואס אידישקייט איז איז דאס אלץ צוריקגעקומען, און די זאגן פאר די קינדער תכלית איז געוואקסן, און ער האט פארקויפט דעם פארם און געקומען קיין אייניפע.

אבער ניט איז קיין מולדיקער שעה איז ער ווייזט אויס אהער געקומען. באלד האט דאס נויב גענומען קענקען, און ווען עס איז אויסגעבראכן די מנפה פון דער שלאפֿקראנהייט, איז ער אליין געווען איינער פון אירע ערשטע קרבנות. אין מיטן פון זיין שלאפֿקייט איז די פרוי אים אוועקגעשטארבן, איבערלאזנדיק אים א פאראלזירטן און היילפלאזן מיט א שטוב מיט קינדער.

אין אזא לאגע איז דער מושבֿזקנים דערשינען ווי א ליכט-טורעם אין דער פינצ-טערער נאכט.

דא, אין מושבֿזקנים, ליגנדיק א צוגעשמידטער צו זיין בעט אינגאנצן א פאר-ראלזירטער, כמעט אן לשון, אבער מיט אלע חושים פון א לעבעדיקן מענטש, האט זיך אומגעקערט צו אים אלץ וואס ער האט אמאל געלערנט און ער איז געווארן אן אזארטנער ליינער פון צייטונגען, ספרים און אלץ וואס עס קומט צום האנט. ער האט גענומען אפפרישן זיינע ידיעות אין תורה, אין תלמוד, און יעדן טאג נאכדעם דאנען, וועט איר אים געפינען אין זיין "משער" מיט א ספר.

מיטן אויסברוד פון דער מלחמה, איז ער געווארן אן אזארטנער ראדיא פען און ממש געשלאנגען יעדער ברעקל מלחמה נייעס. אין די ערשטע פאר יאר פון דער מלחמה

— איד וויל איר זאלט מיר איבערלייענען א פאר בריוועלעך, וואס איר האב היינט "פאלומשיט". מיינע אויגן, ניט פאר אייר געדאכט, זיינען אמתע "סאבאטאזשניר קעס" די לעצטע צייט, דאס און נאך זיי פראווען "זאבאטאטאזשניר" אז אסור אויב איר ווייס וואס ס'איז געווארן מיט זיי? אזעלכע אויגן ווי איר האב געהאט . . . געקאנט זען פאר א מיל, געקאנט פאר דער שיין פון דער לבנה א פאר שיד אפשטעפן מיט די הענט, איר הערט צי, ניין און איצט? דאכט זיך די זעלבע אויגן און זיי טויגן אויף כפרות! נעם איר נאך א ספר אין האנט, צי א בריוול איבערלייענען, אזוי פארציט זיך אלץ ווי אין א טומאן, און גיי טאפ אין דער פינצטער. ממש ווי א בלינדער, רחמנא לצלן . . . נו, וועט איר זיך מסרית זיין?

מיט ציטערדיקע הענט האט ער מיר דערלאנגט צוויי בריוו, איינער פון קא-ליפארניע און דער אנדערער פון דעטראיט.

אין קאליפארניע האט ער א זון, וועמען עס גייט נאנץ גוט. אין דעטראיט האט ער א טאכטער, אן אלמנה, און דערצו נאך א קראנקע אויך. האט ער געוואלט דוקא און נאך, אז פריער זאל איר אים לייענען דעם בריוו פון דער טאכטער.

— דעם תכשיטם בריוו קאן ווארטן.

איר האב אים צוליב געטאן און געלייענט דער טאכטערס בריוו פריער. די נאנצע צייט וואס איר האב געלייענט, דעם בריוו האט דער אלטער ממש געשלאנגען יעדער ווארט. זיינע אויגן זיינען פארלאפן געווארן מיט טרערן, די אונטערשטע ליה האט כסדר געציטערט, און דער אלטער האט קאנטיק שווער געראנגלט זיך מיט זיינע געפילן ניט אויסצוברעכן אין א געוויין.

איר האב זיך קוים איינגעבעטן ביי אים ער זאל זיך אוועקזעצן און בארואיקן זיך. איר האב זיך צוגעזעצט לעבן אים און ווייטער געלייענט.

די טאכטער האט געשריבן פון איר פינצטערן מזל. ס'איז איר שווער און ביטער צו לעבן אויף דער וועלט, און ווי גליקלעך זי איז געווען צו הערן, אז דער טאטע אירער איז, גאט צו דאנקען, געוונט און שטארק, און עס פעלט אים קיין זאך ניט אויס.

דאס איז איר איינציקע טרייסט איצט אין איר גרויסן אומגליק. אז ס'האב ליגט זי שוין צוויי וואכן אין בעט, און דער דאקטאר זאגט אז זי מוז ליגן כאטש נאך צוויי וואכן. זי האט, ניט פאר אים געדאכט, געפערלעכע ווייטיקן אין בויד און דער-ווייל ווייסט מען נאך ניט וואס דאס איז. שפעטער, זאגט דער דאקטאר, ווען מען וועט קאנען נעמען א "פיקטשור", וועט מען וויסן. און אז מען וועט וויסן, וועט מען אפשר קאנען עפעס טאן צו דעם — אזוי זאגט דער דאקטאר. א חוץ די ווייטיקן אין בויד האט זי "היי בלאד פרעזשור" און דערפאר טאקע מוז זי ליגן אין בעט. און טאמער איז דאס נאך אלץ ניט גענוג, האט זי נאך גאט געבענטשט מיט רומאטיזם, סאמע איז דער רעכטער האנט און פוס. איז אז עס נעמט איר דרייען די האנט מיטן פוס, קאן זי זיך ממש קיין ארט ניט געפינען פאר ווייניק. און פאר קאמפאט, האט זי נאך צו אלע צרות גערוון, וואס אז זיי צעשפילן זיך, ווייזט זיך איר אויס אז זי גייט פון זינען אראפ און מאכט אלעמען קראנק אין שטוב.

נאך אט דער גאנצער באשרייבונג, וועלכע דער אלטער האט אויפגענומען מיט זיפצן און קרעכצן און מיט "וויי צו מיינע אלטע יאר" איז געקומען אביסל נחת. די טאכטער, די אלמנה, וואס איז שוין אליין אינם זיבעטן צענדליק און לעבט צוזאמען מיט אירע קינדער אין דעטראיט, וועלכע זיינע אליין אויך פון די קליינע נגידים, נאך דערפאר האט זיי גאט געבענטשט מיט קינדערלעך, וואס אזעלכע שיינע און געדאמטענע זעט מען ניט אין גאר דער וועלט. און דא קומט א באשרייבונג פון עטלעכן און מעקסעלען און רובילען — וואס פאר א טייערע אייניקלעך זי האט (דעם אלטנס אור-אייניקלעך). און דא האט זיך דער אלטער ממש צעשוואלן, ווי א גייע נשמה וואלט אין אים אהיין. און פון יעדער חכמה וואס די קראנקע טאכטער האט באשריבן פון אירע אייניקלעך, איז אים ממש א שטיק געוונט צועקומען, און ער האט געלאכט און געוויינט, זיך פאר-הוקט און פארכלינגט, און פארשעמט זיך פאר זיין שוואכקייט.

קוים מיט צרות האט ער זיך בארואיקט פון זיין אויפגענונג. און ווען ער האט זיך אביסל אפגערוט, האט ער ערשט גענומען זיך בארימען מיט זיינע אייניקלעך און

דאך סתם א מצוה לכבוד שבת. און זאל ראקעפעלער צי נאך ראטשילד פרוואוון וועלן אפשוין ביי איר די מצוה וועט זיי געוויס נישט קלעקן וויערע אוצרות מיט נאלד. ווערט איינע קראנק, מעג עס זיין אין מיטן דער נאכט, גייט מען צו דער מאמע ר. זי וועט שוין אויפשטיין און טאן וואס מען דארף און נישט רוען ביז די קראנקע וועט איינשלאפן. גייט ארום מרס, וו. און ווייסט נישט וואס זי וויל, ערגעץ איז זי געגאנגען, נאך פארנעסן. און איצט קאן זי איר צימער נישט געפינען. מאמע ר. נעמט זי פאר דער האנט און פירט זי צו איר צימער, לייגט זי אריין אין בעט, ביים איבער איר הלבשה — זי פארשטייט שוין וואס זי האט פארנעסן. . . דעקט זי איין און ווי א געטרייע מאמע לייגט זי זי איין שלאפן — "רום זיך אויס, טייערינקע, וועט איר בעסער פילן".

אין עס-זאל האט זי שוין אירע קינדן: דער פנינהור איז געגאנגען זיך וואשן, ער קאן זיך נאך אנקלאפן אן א טיש-אדער פאלן איבער א שטול. זי לויפט אים אנטקעגן און פירט אים צום טיש, וועט, אים אויף זיין פלאץ, גיט אים די המוציא, דערלאנגט אים די זאלץ; באלד האט זי נאך אן ארבעט, דוש. פ. עפעס האבן זיך לייגט ביי אים די הענט צעשפילט, טאנצן ארום, אז ער קאן באין אופן דעם לעפל צום מויל נישט דערטאגן. באלד ווארפט זי אוועק איר אייגענעם לעפל, שטייט אויף פון טיש און האדעוועט אים אן, ווישט אים ארום דאס מויל, די בארד, און גייט צוריק צו איר פלאץ. ר. טענהן צו איר די ווייבער, אייער-זוף איז דאך שוין קאלט! "א דאגה מיר, מער קיין צרות זאלן נישט זיין. אויך מיר א געשעפט".

בייטאג, ווען אלע שלאפן, זיצט זי אויף דער באנק אין עק קארדיראד און ארבעט, וואס ארבעט זי? זי געפינט שוין וואס. אמאל זאגן פארן מאנס טעכטער, וועלכע רופן זי מאמע און וועמען זי איז געטרייער פון צען אנדערע מאמעס; אמאל פלעכט זי פון קאלירטע-בענדלעך קאוויארן אזעלכע פאר די רילן; אן אנדערש מאל א סוועטער, — זי געפינט שוין וואס צו טאן און פאר וועמען.

קראנק און צעבראכן ווי זי איז, טראגט זי איר נורל באהבה און איר פנים איז שטענדיק באלויכטן מיט א שמיכל וואס קומט דאכט זיך נאך נישט פון דער וועלט, נאך וואס שפיגלט אפ א נשמה, גרויס ווי די וועלט, און א הארץ וואס פארנעמט אלעמען שטערץ, וואס איז גרייט אלעמען צו העלפן, מיט אלעמען מיטצופילן, פאר אלעמען זיך איינשמעלן.

עס האט נאך נישט געטראפן, אז מאמע ר. זאל האבן ווען עס איז געבעטן אדער געפאדערט עפעס פאר זיך, מען זי ווי דארפן. נאך פילט זי, אז אימער אן אנדערש פעלט עפעס אויס, אז אן אלטער צי אן אלטע דארף א הייסן וואסער פוכי, א מעדיצין צי א זאלב, וועט זי שוין נישט רוען ביז זי וועט עס באקומען פאר יענעם אדער יענער און אוועקטראגן.

קיינער איז דער הויז האט נאך נישט געזען, אז מאמע ר. זאל ווען עס איז האבן געווען אין כעס; קיינער האט נאך נישט געהערט, אז זי זאל האבן ווען עס איז אויפגע-הויבן איר קול אויף עמיצן, אנשרייען, זיך אנבייזערן. נאך שטענדיק מיט נוסן, אימער שטיל ווי א טויב. דארף זי עפעס זאגן, איז שטיל, בנעימות. און עס ווערט אייד פאר-שטענדלעך דער פסוק "דברי חכמים בנחת נשמעים" (די-רייד פון קלוגע ווערן געהערט מיט פארעניגן).

## צוויי בריוו

דער אלטער האט אריינגערוקט זיין האלבן קאפ אין דער טיר, זיך נוסט איינגע-קוקט צי איר-בין אליין, זיך אריינגעשלייכט שטיל אין אפס, שטיל פארמאכט נאך זיך די טיר און געבליבן שטיין פאר מיין שרייבמיש.

— איר ווילט עפעס ר' י? — האב איד א פרעג געטאן, וויסנדיק פארויס נאך וואס ער איז געקומען, ווייל יענעם פרימארגן האב איד אים צוויי בריוו אפגעגעבן און ער איז אלעמאל מיין "סטערי קאסטאמער" צו לייענען, זיינע בריוו.

איד האב געטראפן.

ס'איז געווען א פרייטיק נאך האלבן טאג, ווען א איד איז אריינגעקומען אין אפיס, זיך אנגערופן ביים נאמען. ער קומט פון אידנברידזש, ער איז דא מיט זיין פאטער וועמען ער וויל אריינגעבן אין מושב-זקנים.

ער האט אריינגעבראכט דעם פאטער און איד האב גלייך דערקאנט מיין אמא-ליקסן עקזאמענער און פארהערער. דער זעלבער הויכער, ברייט פלייציקער איד, נאך שטארק פארעלטערט די זעלבע הויכע, אנגעכמורעטע ברעמען, דער זעלבער למדנישער שטערן, דאס זעלבע שפיציקע בערדל, נאך פיל גרויער.

איד האב דערקלערט מייע אורחים, אז א מיטינג וועט ערשט זיין זונטיק, נאך אזוי ווי היינט איז ערב שבת, לאד איד אים איין אויף שבת. זאל ער דא דאווענען, מיט אונדז, עסן, זיך באקענען מיטן ארט-לעבן, און זונטיק וועט מען זען וואס מען קאן טאן וועגן אריינגעמען.

ער האט די איינלאדונג אנגענומען, געקומען פרייטיק צו נאכט, צו קבלת-שבת, נאך ניט געדאוונט; געקומען אויך אויף מארגן, און וויפל איד האב ניט פרובירט אריינגע-ציען דעם אידן אין א געשפרעך — איז ניט געלונגען.

עטוואס אומפארשטענדלעכעס און אומדערקלערבארעס איז געשען מיטן אידן, וואס האט אים געמאכט נאך מער פארשלאסן אין זיך.

איבער געוויסע סבות איז דער איד דעם מאל ניט אנגעקומען אין אנשטאלט. געקומען איז ער ערשט שפעטער מיט עטלעכע חרשים, נאכדעם ווי ער האט זיך אָנגעפלאגט ערגעץ אין א "רומקע" ביי א אידענע.

דאס מאל האט אים געבראכט אין אנשטאלט עפעס א אידענע, א לאנדס-פריי-זיינע. גראד איז עס דאס מאל אויך געווען ערב שבת. דער איד איז געווארן פארוואקסן און צעשוידערט, שמוציג און שרעקלעך אפגעלאזן, און ממש ווי דערשלאגן און שטארק אראפגעפאלן ביי זיך.

די נויסעס און ארדערלי האבן זיך גלייך גענומען פאר אים. מען האט אים ארומגעשטאן, אויסגעבארן, אנגעטאן ריין גרעט, נייע מלבושים און דער מענטש איז ווי ניי געבוירן געווארן. ביים טיש, אלע מאכן קידוש, וואשן זיך צום עסן, מאכן המוציא — ער איז געבליבן זיצן מיט פארשטעמטע ליפן. ניט ריינדריק א ווארט האט ער די הלה צעשניטן און זיך גענומען פאר די פיש וואס זיינען פאר אים אוועקגעשטעלט געווארן און געגעסן ווי א הונגעריקער.

אויף מנרגן, צום דאווענען, איז ער געקומען אַז א טלית, נאך מיט עפעס א קליין סדורל. שפעטער האב איד געזען דאס סדורל, דאס איז געווען א זאמלונג פון גאנץ נייע תפלות, איז כתב-יד וואס ער אליין האט פארפאסט, געשריבן אין א שפראך וואס איז געווען א געמיש פון אראמיש און העברייאיש.

ערשטער ווייז האבן זיך דורכגעווארפן משונהדיקע געדאנקען, ווי למשל, אנשטאט "אתה יצרת עולמך" שטעלט ער די פראגע למה יצרתה את האדם? למה הופעת בו בינה והשכל? (צו וואס האסטו באשאפן דעם מענטשן? צו וואס האסטו אריינגעגעבן אין אים שכל און פארשטאנד?).

איינמאל, קומענדיק אין אפיס האב איד געפונן אויפן דיל א גראב ספרל אויך געשריבן אין כתב יד. איד האב גענומען בלעטערן דעם בוך און עס איז מיר גלייך קלאר געווארן, אז דער איד האט אן א שיעור געלערנט, פיל געלייענט און נאך מער געטראכט, אבער אן א טאלק, אן א סדר און אן א סיסטעם. ער האט אלץ געזוכט מבטל צו זיין אפילו דאס לעבן אליין, און באזונדערס דעם מענטשן. פון דער נאטור א געבוירענער מיזאנטראפ. און עס איז מיר פארשטענדלעך געווארן פארוואס דער איד האט פארלאזן פרוי, קינדער און פארמעגן אין די פאראייניקטע שטאטן און זיך אפגעזונדערט אויף א פארם, באאריבעט די ערד און באהעפט זיך מיט איר, זוכנדיק אין דער נאטור און אין שווערער ארבעט דעם ענטפער צו זיינע ספקות אין דער חכמה פון יצירת האדם.

איינמאל האב איד געפונען א שעת-הכושר ווען ער איז געווען אליין אין זיין צימער. איד האב געבראכט מיט זיך זיין ביכל און געבעטן אים ער זאל מיט מיר אָפ-לערנען א פיר.

אור-אייניקלעך מיט וועלכע דער אויבערשטער האט אים געבענטשט. "אלע אזעלכע געראטענע, קיין ערי הרע".

פאר א פאר מינוט האב איך געלאזן דעם אלטן זיד בארימען און אויסדערציילן פון זיינע אייניקלעך און אור-אייניקלעך. עס איז קאנטיק געווען אז דאס בארימען זיד אליין פארשאפט אים תענוג. ווארים וואס נאך איז אים געבליבן אין לעבן, אויסער די בילדער, וואס וועבן זיד אין זיין דמיון און פילן אז זיין הארץ, און ניבן אים אינהאלט און האפענונג אין זיין לעבן?

איך האב אים דערמאנט פו דעם צווייטן בריוו, וועלכן ער האט פארקניישט ניט קיין געפנטן און אריינגעלייגט "אין וועסט-פאקעט".

— א, יא! — האט ער כמעט אז חשק זיד געלאזט דערמאנען, אז ער האט נאך א בריוו, — נו, לאמיר הערן וואס ער דרשנט דארט.

איך האב אויפגעפנט דעם בריוו, אויסגעלייכט אים און געלייענט. עס איז גע-ווען א קורץ בריוועלע פון עטלעכע שורות, געשריבן אין א חצירענקישן אידיש. דער זון האט מודיע געווען זיין "האכגעשעצטן" פאטער, אז ער איז אלרייט און זיין פרוי איז "א. קעי". געשעפטן — "איט קוד נאך בי בעטער" אז עס פרייט אים צו הערן, אז זיין טאטע איז "אנארא" (קיין עין הרע) געזונט און שטארק און ער האפט זיד נאך צו זען מיט אים און ניבן אים א "גוד טיים".

דער אלטער האט האסטיק ארויסגעריסן דעם בריוו פון מינע הענט און מיט כעס פארקניישט דעם בריוו אין האנט.

— ניטא וואס צו הערן. דאס אלץ וואס עס האט זיד אויסגעלערנט אין אמעריקע איז "גוד טיים", — און ער האט געמאכט א באוועגונג צו גיין און דאך געבליבן, ווייל ער האט זיד דערמאנט, אז ער האט פארנעסן מיר אפצודאנקען פארן לייענען אים די בריוו.

— פון דער ווייטנס איז ער פלוצים געווארן א געטרייער זון... עס ווייזט אויס אז דאס געוויסן לאזט אים ניט רוען, און אפשר ציטערט אויף אים די הויט פאר זיין אייגענער עלטער... גוד באי און א דאנק...!

## דער ארטער משכיר

צום ערשטן מאל האב איך באגעגנט דעם אידן מיט יארן צוריק, אין א שבת בייטאג, אינם הויז פון מר. וויסער, אין אידנברידזש.

ער איז געקומען מיד מקבל-פנים זיין, און איז איינגענס פארהערן מיד, צי קאן איך עפעס? וואס האב איך געלערנט און וואו? זיין פארהער איז געווען זייער מערד-וויירדיק און אייגנארטיק.

גערעדט האט ער אין אפגעהאקטע פראזן, זייער אומפריינדלעך און שטרענג, ווי ער וואלט פארויס געווען זיכער, אז עס איז ארויסגעוואפרענע ארבעט. אמעריקאנער גדולים, מ'שטיינט געזאגט — בלאפערס.

שפעטער האט ער זיד אביסל דערווארימט און אלץ טאקע איז אפגעהאקטע פראזן און פסוקים, גענומען שטשענאלירן מיט זיינע אייגענע קענטענישן. דער איד האט אויף מיר געמאכט אז אומפארנעסלעכן איינדרוק. עס איז שווער געווען צו באשטימען וואס ער איז — אז אייגנארטיקער פילאזאף, וועלכער האט נאך ניט געפונען זיין "שיטה" און בלאנדזשעט און זוכט א וועג א נייעם, צי סתם אז אמת זוכער אדער נאך א קרענק, א מיזאנאמראפ. אלענפאלס, דער איד איז מיר ניט ארויס פון זינען די אלע לאנגע יארן, וואס האבן מיר אפגעטיילט פון מיין איינציקן באזוך אין אידנברידזש, און איך האב אלץ געהאפט נאכאמאל צו באגעגענען זיד מיט אים אמאל און קענען אים לערנען מער ווי איך האב, ביי דער ערשטער באגעגעניש.

דער שיקזאל האט געוואלט אז מיין וואונטש זאל דערפילט ווערן.



לאנג און עקשנותדיק האט ער געקוקט מיר גלייך אין די אויגן, ווי ער וואלט וועלן טרעפן, וואס עס קומט פאר אין מיין מוח און נשמה.

מיט אלע כוחות האב איך זיך באמיט אויסצוהאלטן זיין בליק אויף זיך. עס איז אבער געווען איבער מיינע קרעפטן. ער איז געווען פיל שטארקער פון מיר אפילו אין די לעצטע שטונדן פון זיין לעבן. אויף א מינוט איז כיי מיר דורכגעלאפן א געדאנק: אפשר האב איך דא צו טאן מיט א צווייטער אויפלאגע פון "סווענגאלא"? אויך יענער איז געווען א איך, א געבילדעטער, א קינסטלער, א ניט־פארשטאנענער, ניט אנערקענטער. כאלד אבער האב איך אפגעטריבן פון זיך דעם געדאנק. ניין, ניט דאס! קיין פארגלייך ניט. סווענגאלא איז געווען א בורחיי שעה — דער איז א בן חיי עולם.

אונטער דער דעק מיט וועלכער ער איז געווען צוגעדעקט, האט זיך גענומען באוועגן, און איך האב דערפילט זיין הייסע האנט אויף מיינער. ער האט נאך אלץ געקוקט אויף מיר און זיין פנים איז ווי באלויכטן געווארן פון אן אינערלעכער ליכט. עס איז ניט געווען קיין שמייכל וואס האט פארענדערט זיין פנים, נאר א מין גוטס־קייט וואס רעדט פון העכערע, שענערע וועלטן.

שטיל האט ער צו מיר גערעדט, אבער אזוי הויך, אז עס האט אפגעקלונגען אין יעדן באהאלטענעם חדר פון מיין וועזן.

— איך וויל אייך באדאנקען פאר אלץ וואס איך האט געטאן פאר מיר, — האט ער שטיל געפליסן, — איך ווייס אז איך האב פארשאפט צרות ...

איך האב געוואלט פראטעסטירן, ער האט אבער ניט געלאזט, און ווייטער גע־פליסטערט:

— עס קאן טרעפן, אז איך האב געבלאנדזשעט, אבער אויך קאלאמבוס, אויך גאליליי, קופערניקוס — האבן געבלאנדזשעט איידער זיי האבן געפונען וואס זיי האבן געזוכט. און פאר זיי האבן אויך אנדערע געבלאנדזשעט און גארניט געפונען ... אבער אויך זייער בלאנדזשען איז ניט געווען אומיסט. עס קאן זיך טרעפן, אז אויב איך וואלט געהאט די זכיה צו לעבן כאטש נאך א קורצע צייט, וואלט אויך אפשר אלץ אנדערש געווען. אבער ווער קען דען זאגן צי ס'איז בדיאי נאר ?

דער דאקטאר איז אנגעקומען און האט פארארדנט אים אפצופירן אין א שפיטאל. איך האב זיך געבעטן ביים דאקטאר:

— כ'בעט אייך, טוט אלעס מעגלעכעס — ראטעוועט אים!

מער האב איך אים שוין ניט געזען ...



— און אז איך וועל מיט איך לערנען, וועט איר פארשטיין? — האט ער מיט רוגזא געפרעגט.

— אפשר יא, — האב איך זיך ביי אים געבעטן.

— אפשר, — האט ער ארויסגעקערעכצט און אראפגעלאזט זיין לייבן קאפ אויף דער ברוסט, און איז באלד פארוואקסן אין זיין שטענדיקן שווייגן.

אן אנדערש מאל האב איך אים געטראפן אויף דער שוועל פון דער שול, אָנגעדשפּאַרט מיט איין אקסל אין ביישטייל פון דער טיר און זיך איינגעהערט ווי דער אלטער כ"ץ לערנט מיט די אידן גמרא. ער איז געשטאנען ווי פון איין אויסגעגאסן, פאר-זשמודעט די אויגן און זיך איינגעהערט. קאנטיק אז דער ענין איז אים נוט באקאנט געווען, און דער אופן ווי דער רבי פארטייטשט עס איז אים ניט געווען צום הארצן. א פאך מאל האט זיך געפילט אז ער באנוצט אלע כוחות זיך איינצוהאלטן פון צוגיין צום טיש און נעמען פארטייטשן לעס שיעור, ווי ער-ווייסט מען דאך אים לערנען. נאך... צי זיין שטאלץ, צי זיין שיטה האט אים ניט דערלאזט, און ער איז געבליבן ווי צוגעדשמידט צו זיין פלאץ.

דער איך האט מיר אימפאנירט, געשראקן און געצויגן צו זיך ווי א מאנגעט, און דאך האב איך קיינמאל ניט געקאנט צוקומען צו אים. ער איז געווען פארשלאסן אין זיך אויף זיבן שלעסער.

ביים טיש, אין עס-צימער איז ער געווען מיט נאך דריי אידן. עס האט אָבער נאך קיינמאל ניט געטראפן, אז ער זאל מיט עמיצן אויסריידן א ווארט. און דאך האט אים קיינער ניט פיינט געהאט. עפעס האט ראדיאירט פון אים וואס האט באפוילן רעדן פּעקט און אכטונג; עטוואס איז געווען אין אים אזוינס וואס האט דורך אומזיכטבארע קאנאלן געלאזט וויסן יעדן איינעם, אז עטוואס איז פאראן אין דעם אידן אזוינס וואס מיר קאנען-ניט פארשטיין, וואס איז העכער פון אונדזער השגה און געפילן.

עס דערמאנט זיך מיר-וועגן אז ענלעכן פאל וועגן וועלכן שמריהו לעווין ע"ה האט אונדז אמאל דערציילט:

עס איז געווען אין תל-אביב. נעקסט צו אים האט זיך אריינגעמופט א נייער שכן. ער האט ניט געוואוסט ווער דער שכן איז, וואס זיין נאמען איז. דאס ערשטע מאל ווען ער האט אים דערזען ארויסקומען פון זיין טיר, האט ער דערפילט ווי אז עלעקטרי-שער שטראם האט אים דורכגענומען און דער שטראם האט אים ניט אָפּגעלאזט אויף קיין מינוט, ביז ער האט זיך דערקונדיקט ווער זיין שכן איז — אלבערט איינשטיין.

\* \* \* \* \*

טעג זיינען פארוואנדלט געווארן אין וואכן, וואכן אין חדשים און יארן, און דער איך האט מיר כמעט ניט אויפגעהערט צו לאָקן און אינטערעסירן. מיטאמאל באקום איך א באריכט אז דער איך האט שוין פארפעלט צוויי מאלצייטן. איך קום אריין אין זיין צימער. ער ליגט אין זיין גאנצער הלכשה ווי א פארטראגנער. באלד איז געקומען די ניוירס, אָפּגעמוסט די מעמפּעראטור — שלעכט. דער איך ליידט פון א שטארקער היץ. מען האט אים אויסגעטאן, איבערגעטאן אין ווייסן, אויסגעריבן מיט ספירט און גערופן דעם דאקטאר. די לאגע איז קריטיש.

זיצנדיק ביי זיין בעט, ניט אראפגעמענדיק פון אים קיין אויג, האט מיר ניט אויפגעהערט צו ענבערן אין מוח א געדאנק: מיט וואס גייט ער אוועק פון אונדז, פון דער וועלט? מיט ליבע צי מיט האס און פאראכטונג? ווער איז שולדיק וואס ער האט ניט געקאנט געפינען קיין אנהאלט אין לעבן? ווער איז שולדיק וואס אז אוצר פון וויסן איז פארלוירן געגאנגען ניט ברענגענדיק קיינעם קיין נוצן?

איך בין ניט זיכער, צי ער האט באמערקט מיין בליק אויף זיך. גיכער בין איך זיך משער, אז ער האט דערפילט ווי איך קוק אויף אים, און אפשר איז אפילו דערלאזט באר, אז דא איז פארגעקומען א פאל פון "טעלעפאטיע". ווארים ער האט לאנגזאם געעפנט די אויגן און אָנגעשטעלט זיין בליק גלייך אויף מיר.

1937 פלענער ווערן פארענדיקט פאר דעם בנין פונם נייעם מושב זקנים. אויך פלענער פאר א ניגאנטישן קאמפיין פאר הונדערט טויזנט דאלאר. נאך ווען מען קומט נעמען א דערלויבעניש צו בויען, דערוויסט מען זיך אז עס איז דא א פעטיציע פון די שכנים ארום, אז מען זאל ניט דערלויבן צו בויען. און מען האט ניט דערלויבט.

1937 נאוועמבער — אויפן אלגעמיינעם יערלעכן מיטינג פון דער מיטגלידערשאפט רעדן יוגנירט מר. א. גרינבערג פון זיין אמט אלס פרעזידענט, און מר. יוסף גערשפילד ווערט דעוויילט אלס פרעזידענט; דזש. שאכעט, וויצע-פרעזידענט, און מ. לייז אנס, קאסירער.

1939 אפריל — בוי פלאץ אויף מעגנס עווע, געקויפט פון שטאט פאר צוויי טויזנט דאלאר; אקטאבער 12טן — די אויסגראבונג פונם קעלער פארן נייעם מושב זקנים האט זיך אנגעפאנגען.

1940 מאי 26טן — חנוכת הבית פון נייעם מושב זקנים. גרויסער עולם פארזאמלט זיך ארום דער געביידע און פארפליצט די גאנצע נאס. מ. דזש. פינקלשטיין, מאס-טער אף צעהקמאניעס; רבי סאל פרענק, רבי י. י. כהנוואטיש, מ. טעסלער, מ. א. גרעי — רעדנער; תפלות געזונגען פון כאר אונטער לייטונג פון מ. דזשיקאב און ב. בראנשטיין.

# בראניקע

וויכטיקע געשיכטלעכע דאטעס אינם לעבן פון מערב האנדער מושב זקנים

1912 די ערשטע גרינדונג פארזאמלונג פאררופן פון מרס. ז. ראזנבלאט, סלאווא שרנא, מרס. אראנאוויטש, מרס. וואלדינגער און חוה אבראמאוויטש, און באשלאסן צו גרינדן א מושב זקנים והכנסת אורחים.

1915 25טן יולי — חנוכת הבית פונם ערשטן מושב זקנים און הכנסת אורחים אין 143-5 יוקליד עווע. מר. יוסף גענוער דערוויילט אלס פרעזידענט פונם אנשטאלט; משה ניידיטש, וויצע-פרעזידענט; חיה ראזנבלאט, קאסירער.

1917 מר. ש. ז. קאסא דערוויילט אלס פרעזידענט.

1919 מר. אייזיק גרינבערג לייגט פאר צו שאפן א פאנד צו קויפן אן אייגענע היים און ער ווערט באפולמעכטיקט פון דעם פרעזידענט דורכצופירן זיין פלאן.

1919 ראש חודש ניסן אין פאררופן געווארן פון מר. גרינבערג א מיטינג אין אפיס פון מ. טעסלער, גערשפילד און סטאריקאוו, און די פאלגנדיקע האבן אנטייל גענומען: יעקב שמעלניצקי, ב. סטאריקאוו, נ. ראזנבלאט, מ. טעסלער, ס. קאסא, יוסף גערשפילד, נ. שמעלניצקי, אייזיק גרינבערג, י. גענוער, מרס. נ. ראזנבלאט און מרס. איווא אבראמאוויטש. עס איז באשלאסן געווארן צו זאמלען א פאנד פאר אן אייגענעם מושב זקנים, און די פאלגנדיקע זיינען געווען פון די ערשטע ביי שטייערער: י. שמעלניצקי, \$500; צוואה פון מ. מילער, \$1,000; מ. ש. פירדמאן, \$700; דוד מר. א. כהן, \$300; נ. ראזנבלאט, \$500; יחיאל מיכל טעסלער, \$250; יוסף גערשפילד, \$250; ניסן שמעלניצקי, \$250; אייזיק גרינבערג, \$150; יוסף גענוער, \$100; חיה ראזנבלאט, \$100; רבקה אבראמאוויטש, \$50; ש. ז. קאסא, \$100; ר. פינגערט, \$50; סד-הכל — \$4,550.

1919 ממחרת של יום-הכפורים — חנוכת הבית פונם נייעם אייגענעם מושב זקנים אין 426 מאניטאבא עווע. פארזיצער איז געווען ס. הארט-גרין. די אייגנאמע פונם חנוכת-הבית האט באטראפן \$5,800. חוץ די צען טויזנט געזאמלט פון דעם קא-מיטעט ביז דעם חנוכת הבית.

1919 נאוועמבער דעם 16טן — דער ערשטער מיטינג אין דער אייגענער היים. די פאל-גנדיקע באאמטע זיינען דערוויילט געווארן: יעקב שמעלניצקי, פרעזידענט; ס. קאסא, וויצע-פרעזידענט; מ. טעסלער, קאסירער; א. י. זלאבינסקי, יוסף גערשפילד, א. גרינבערג, ז. שמעלניצקי און אנדערע, אין דער בארד אף דירעקטארס.

1923 2טן דעצעמבער — מר. א. י. זלאבינסקי ווערט דערוויילט אלס פרעזידענט; א. גרינבערג, וויצע-פרעזידענט; נ. טעסלער, קאסירער; מ. ש. ראזנבלאט, סעקרעטאר.

1928 נאוועמבער 18טן — מר. א. גרינבערג ווערט דערוויילט אלס פרעזידענט; פ. בייסער, וויצע-פרעזידענט; ה. פינשטיין, קאסירער.

1935 באשלאסן צו בויען א נייעם מושב זקנים פאר הונדערט מענטשן.  $5\frac{1}{2}$  אקער לאנד איז אפגעקויפט געווארן אין סט. קראס סט., וואס איז געווען באקאנט אלס בישאפ מעטעסאן עסטייט. דאס לאנד איז געקויפט געווארן פון דער ליידים אקולערי פאר 6 טויזנט דאלאר. די אדמיניסטראציע פון מושב זקנים באשטייט פון א. גרינבערג, פרעזידענט; יוסף גערשפילד, וויצע-פרעזידענט; א. פינשטיין, קאסירער; א. רוזן, סעקרעטאר.

ביק אלטיונגקייט פון עם ישראל, וואס האט דורך זיין תורה פארבונדן זיין עקזיסטענץ מיטן אין סוף און די וויניפענער קהלה אין דער סימבאל פון דער דורותדיקער פארזע- צונג פון אונדזער נאציע. ס'איז א דערפרייענדיקע דערשיינונג אין מיין איצטיקן באזוך אינם וואונדערבארן מושב זקנים וועט מיר סטימולירן פאר ווייטערער טעטיקייט פאר אונדזער פאלק, זייט געבענטשט!

מר. און מרס. פאפערני, קאלגארי. — אפריל 1טן, 1942. — א זייער שיינער אנשטאלט.

י. וויינשטיין, שיקאגא. — צום דירעקטאר און די באאמטע פונם מושב זקנים, וויניפענ: איד בין אן ארגאניזאטאר פונם אידיש נאציאנאלן ארבעטער פארבאנד. איד האב באזוכט אלע אידישע אינסטיטוציעס פון שיקאגא ביז דענווער וועסט און ביז וויני- פענ נארט, און איד קאן אייד באגרייסן. איר מענט זיין שטאלץ דערמיט וואס איר פאר- מאגט די ששענסטע אינסטיטוציע. זאלן אייערע הענט זיין געשטארקט. — י. וויינשטיין.

א. בושייגער, קאלגארי. — זייער א גוטע אינסטיטוציע. אויך די באהאנדלונגען זיינען גוטע און ניכטיקע.

דזש. וואלף, קאלגארי. — א כבוד פאר אידן. באזונדערס פאר די אידן פון מערב קאנאדע.

דזש. י. פורמאן, וויניפענ. — 13טן יאנואר, 1944. — איד בין באנייטערט פון אלץ וואס איד האב געזען אין דער דאזיקער היים. ס'איז א גרויסער מאנומענט פאר אונדז אלע.

ה. סאטאנאף, עדמאנטאן. — זייער א שיינער אנשטאלט, א קרעדיט צו די אידן פון מערב קאנאדע.

יחזקא בורשטיין, ניריארג (ראדיא און בינע קינסטלער און ויננער). — איד האב נאר, אז ווען איד וועל זיין צו אלט אויפצופאסן אויף זיך אליין, זאל איד געפינען אזעלכע גוטע לייט ווי איר זייט דא און א היים ווי די דאזיקע. עס איז ווירקלעך א פארנעמיג צו זען מיין אלטן זיידן, צ. כהן. איד האב און איד בעט ער זאל נאר הנאה האבן פון דער דאזיקער היים פאר לאנגע לאנגע יארן.

אירווויג סערס, ניריארג. — 11טער אויגוסט, 1944. — (איבערזעצט פון העברייאיש). בען"ה מיט גאטס הילף, האב איד זוכה געווען צו באזוכן די דאזיקע היים צוזאמען מיט מיין ננערדיקער פרוי, מתוסה, זאל לעבן. און האב געפונען דעם אנשטאלט גרויס און דערהאבן (גדול ונכבד) און ווירקלעך בין איד געווען מער ווי גליקלעך (שבע רצון) צו זען אזעלכע גוטע מענטשן, וואס ארבעטן מיט אזא איבערגעגעבנהייט פאר דעם כבוד פון דאס אידישע פאלק און אידישקייט. — לוייזחק טערס.

רבי יהושע סטערן, מאנטרעאל. — ס'איז געווען גוט צו באזוכן דעם דאזיקן וואונדערבארן אנשטאלט.

ש. פארוס, רב בשיקאגא. (איבערזעצט פון העברייאיש). איד האב באזוכט דעם מושב זקנים פון וויניפענ, און דער גרויסער און פרעכטיקער אנשטאלט האט אונז מיר געמאכט אן אומפארגעסלעכן איינדרוק, און איד זאג צו אלע פירער פון דעם מושב זקנים: געשטארקט זאלן זיין אייערע הענט אין דער דאזיקער הייליקער און גרויסער ארבעט צו שטיצן אונדזערע שוועסטער און ברידער, די זקנים וזקות. געבענטשט זאלט איר זיין מיט אלעם גוטן און מיר אלע זאלן זוכה זיין צו דער פולשטענדיקער גאולה פון אונדזער פאלק און אונדזער לאנד במהרה בימינו. בברכת הגאולה, ש. פינקוס.

טשארלס ס. הערשמן, מאנטרעאל. — יאנואר 21טן, 1945. — א טריבונט און קאמפלימענט צו די אידן פון וויניפענ און מערב קאנאדע, וועלכע האבן באוויזן צו שאפן אזא וואונדערבארע היים פאר די אלטע לייט וואס איז א קרעדיט פאר גאנץ קאנאדע

יעקב און חלכה גראבאן, עדמאנטאן, אלטא. — 21טן יאנואר, 1945. — א גרויסן דאנק און יישר כוח צו די בויער פון דעם דאזיקן מושב זקנים.

רבי מאקס קירשבלום, ניריארג. — שטאלץ אויף אייער אנשטאלט. אן אמתע באנייטערונג פאר יעדערן.

גארדאן גראש. — א זייער שיין און קאמפארטאבלע פלאץ פאר עלטערע מענטשן.

# וואס לייען זאלן

די פאלגנדיקע זיינען מיינונגען פון פארשיידענע געסט וואס האבן באזוכט דעם מושב זקנים אין פארשיידענע צייטן און אויסגעדריקט זייערע איינדרוקן און מיינונגען וועגן דער היים אינם באזוכערס בוך.

דד. בערנארד א. מאנטע, סאראנסא. — דעצ. 31טן, 1940 — א זייער פולקאמער (עפישענט) און ווערטפולער אנשטאלט.

דזשאן קווין, סייס מעיאר און חל"א. — אפריל 9טן, 1941. — א וואונדערבאר-שיינע היים.

עלאאייסקין, פובליק וועלפער דעפארטמענט. — אפריל 16טן, 1941. — א וואונדערבארע דערנרייכונג. דאס אידישע פאלק דארף זיין זייער שטאלץ מיט דעם אנשטאלט.

ב. ג. סטאניץ, פובליק וועלפער. — ווירקלעך א גרויסע געזעלשאפטלעכע דער-גרייכונג און וואונדערבארע ארבעט.

בריגאדיר ה. ט. אקבוירן, סאלווייטא ארמיי. — אפריל 17טן, 1941. — א קרעדיט צו יעדער געזעלשאפט, א ריכטיקע היים פאר יעדן וואס גויטיקט זיך אין איר.

דזש. ב. לאבאטע, סאראנסא. — אפריל 20טן, 1941. — אן אמטער קרן קימת פאר דעם גאנצן אידנטום פון דעם נאָרט אמעריקאנעם קאנטינענט, און די פירער פון דעם אנשטאלט קאנען זיין ווירקלעך שטאלץ אויף זייערע דערנרייכונגען.

ס. י. גריינדל, פארטעזש לא פריירי. — נאוועמבער 25טן, 1941. — בין געווען אויסערגעוויינלעך גערירט און איבעראשט פון די מאדערנסטע איינריכטונגען און דעם וואונדערבארן סיסטעם.

מר. און מרס. ל. מילנער, וועגנעוויל. — מיר דריקן אויס מיט דער גרעסטער צופרידנהייט אונזער באוואונדערונג און אפשאצונג פון דער וואונדערבארער ארבעט, וואס איז אויפגעטאן געווארן, וועלכע וועט זיין א לעבעדיקער מאָנאָמענט פאר אלע מיטגלידער און ביישטייערער צו דעם דאָזיקן אנשטאלט און א ווערטפולע ירושה צו די קאָמענדיקע דורות. מיר רעקאָמענדירן בלוין, אז וואס מער לאַנד זאל אָפּגעקויפט ווערן ארום דעם אנשטאלט, בכרכת שלום פאר אלע — מר. און מרס. ל. מילנער.

רבי זאב גאלד, ירושלים. — (איבערזעצט פון העברייאיש) מיטן אויבערשטן הייליגן בין איר זוכה געווען צו באזוכן דעם מושב זקנים פון וויניפעג. א גרויסער און וויכטיקער אנשטאלט. צווישן די אלטע האָב איר געפונען א צאל אלטע תלמידי חכמים און גאָטספאָרמיקע אידן וואָס אויף זיי איז עס געזאָגט געוואָרן "ובמושב זקנים יהללוה". די פארוואַלטונג איז מאַדערן און פולקאם, און מען קאן לייכט דערקאנען אז די פנימער פון די זקנים וזקנות אז עס פעלט זיי דאָ בה"ש קיין זאך ניט און אז אלע זייערע באַדערפענישן ווערן באַזאָרגט אויפן בעסטן אופן. תחזקנה ידיכם, זאָלן געד. שטארקט זיין אייערע הענט, פירער פון דעם הייליקן אנשטאלט. וואויל איז צו אייר, וואָס איר זענט זוכה געווען אויפצושטעלן אזא וויכטיקן אנשטאלט און איר בענטש אייר, אז איר זאָלט זוכה זיין, צוזאמען מיט די זקנים וזקנות, צו דערלעבן די צייט, ווען עס וועט מקוים ווערן די נבואה פון זכריה הנביא: "עס וועלן זיך נאָך אומקערן די זקנים וזקנות אין די גאסן פון ירושלים" — עוד ישבו זקנים וזקנות בחוצות ירושלים. אמן. כ"ז סבט, תש"ב.

מר. און מרס. ה. פייגעס, רעדזשיינע. — דעצ. 28טן, 1941. — שטארק באַנייט-טערט פונם בילדינג, סטעף און ווי אלץ ווערט געהאלטן, ווינטשן מיר דעם אנשטאלט א סך מזל און ברכה.

רבי שלום פנחס וואוילגעלערנסער, מאַסל, וואַש. — א וואונדערבארער מאָנאָ-מענט פון אַמט-אידישער פאלקס ארבעט, וואָס ווערט דורכגעפירט פון אידן וואָס לעבן מיטן נייסט פונם אייביקן פאלק ישראל. די זקנים וזקנות סימבאָליזירן מיט זיך די איי-

# ROOMS

## Donated, Dedicated and Endowed

BY

Mr. and Mrs. Sam Tax, Benito,  
Man.

Mr. and Mrs. Hyman  
Warshavsky

Mr. L. Churchill

Mr. and Mrs. W. Selickson

Mr. and Mrs. J. Werier

Boroditsky Bros.

Mrs. Fred Sures

Rachel Pecker

Joseph and Rose Cherniak

Mr. and Mrs. J. Shuckett and  
H. B. Connor

Mr. and Mrs. M. Rosner, Lowe  
Farm, Man.

Mr. and Mrs. W. Serken

Mr. Mordecai Weidman

Mrs. Lottie Black

Hebrew Sick Benefit Ass'n.

Nathan Korman

Mr. and Mrs. E. Greenberg

Messrs. Nozick Bros.

Mrs. Max Hecter and Sons

David and Ethel Gurevich,  
Limerick

Mrs. M. Knazen

Achdus Free Loan Ass'n.

Messrs. Samuel Stall and Sons

Mr. and Mrs. S. B. Levin

Mr. and Mrs. Abe Ostry,  
Flin Flon, Man.

Young Women's Knesses Israel  
Sisterhood

Mrs. Sarah Rose Wolfson

Mr. and Mrs. B. Jacob

Melville Ladies Society

Edith Adilman

Mr. and Mrs. Sam Pitch,  
Beausejour, Man.

P. Cooperband

Mr. and Mrs. H. Chercover

Dr. Irvin Weissstub, M.D.  
L.M.C.C., Port Arthur, Ont.

Koz Bros.

Mr. and Mrs. I. Bogoch

Mr. and Mrs. A. I. Slotin

Mr. and Mrs. H. Dorfman

Mr. and Mrs. L. Breen,  
Deleau, Man.

Mr. and Mrs. Alex Goldman and  
Sons

Liberty Free of Lan Ass'n. and  
Ladies Auxiliary

Mr. and Mrs. Foukes,  
Vancouver, B.C.

Fingerote Bros.

Propoisker Men's and Women's  
Organization

Mr. and Mrs. Komisarow,  
Stony Plain, Alta.

Ladies' Club of Edmonton

Mr. and Mrs. M. Lyons

Mr. Max Hurtig, Port Arthur,  
Ont.

Ladies' Society, West Kildonan,  
Man.

Mr. and Mrs. H. Hecht

Synagogue donated by Mr. and  
Mrs. M. Tessler

Hospital Dedicated by the  
Ladies' Aux. of Winnipeg

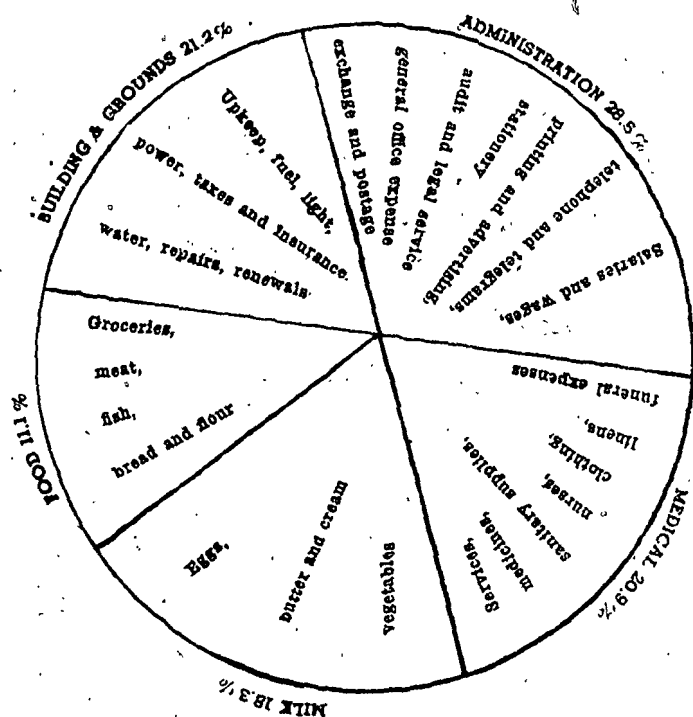
Corner Stone laid by

Mr. and Mrs. J. Gershfield

Electrical Fixtures donated by: J. Wolinsky and D. Selter.

# YOUR DOLLAR! HOW IS IT SPENT?

באטראכט וואָס ס׳ווערט פונם דאָלאַר  
וואָס איר גיט פארן מושב זקנים —  
דערציילט דאָ אין ציפערן און בילדער.





# A CREDIT TO THE COMMUNITY

Rabbi AMRAM PRERO



I should like to make it clear at the outset that I am no expert in the administration and management of institutions for the care of old people. I am, however, a human being with a heart and with a feeling for humanitarian duties which are incumbent upon communities. I do have eyes which can see the state of happiness and contentment of those whom we shelter. I do have ears which can listen to the comments of these people, comments which come spontaneously from them. Certainly it takes no expert to judge whether an institution is a sordid, dreary, unclean and unpleasant place or whether it is cheerful, bright, pleasant; a desirable home in which to live. Above all, I am a Jew, working with and for fellow-Jews. Therefore I am understandably sensitive to those needs which are peculiar to our own people, young and old.

In the light of all this, I consider an institution such as the Old Folks Home far too sacred and important for lightly considered judgement.

Such a place serves an imperative need in a community. It may well be said that if one wishes to judge the character of a community he may use its treatment of its old as a gauge. If decency, humanness, tact, care and intelligence are discernable, that community is healthy and genuinely civilized. If the opposite is the case, it is unworthy of the Jewish name.

In all sincerity I am happy to be able to say that the Winnipeg Jewish Old Folks Home is a model of all the finest qualities to be found in such institutions. I have visited the Home more than once, and on one occasion spent some ten hours within its walls. Joining with the men and women who reside there, in prayer, at mealtime and socially, I came away with a glow of immense satisfaction. I was particularly impressed by the tact and good

common sense which permeates the Home. A wise guiding hand has obviously instituted a procedure calculated to make the residents as contented and happy as possible. Although there is naturally a certain discipline and routine, without which chaos would rule, there is no feeling whatsoever of regimentation. It appeared to me that the institution has adapted itself to the needs and, if you will, the peculiarities of old people, rather than forcing them to adapt themselves to the institution.

As I walked through the corridors time and again, and as I sat chatting pleasantly with the individual residents in their rooms or around the table, I must confess—and it is a pleasurable confession—that my former dread of such an institution disappeared completely. I realized with a start that merely because it has the name of a community institution it need not be a grim and forbidding place. It can be, as in fact it is a real home.

Frankly, I felt, both on my visits and afterwards, that we should be justifiably proud to live in a community which discharges its obligations so well.

I am not really concerned where the credit should go or who deserves and should receive well warranted praise. And yet when something so fine exists and thrives it is only fair and proper that those responsible should be recognized.

It is obvious to me that the man in charge, Mr. Ossovsky, is performing a vital and admirable public service. He is the person who actually administers the institution. The headaches are his and the responsibility for the smooth functioning of the Home's program is his. It is he who is directly charged with the care and welfare of the many aged people for whom the Old Folks' Home is truly a home. It must be apparent to everyone that no matter how much money, work, and good intentions are put into an institution, that institution cannot serve its purpose effectively unless the superintendent, the professional man in charge, does his work well. In this regard Mr. Ossovsky's talents and efforts are a blessing indeed.

The Board, as well, is deserving of commendation. Their courage in building the modern magnificent structure, in the face of opposition and wartime difficulties, must be appreciated. The current policy, which is so pleasantly apparent even to the casual visitor, is due largely to them. Their unselfish contributions of effort, time and money keep the institution on its high plane.

When one goes to the root of the situation, however, it is the mass of Jews both in Winnipeg and throughout the West who really merit the credit. Their regular donations, their keen interest, their warm and personal concern ensure the health and continuity of the Home.

In short, the community and all of the individuals who contribute in so many ways to the Winnipeg Jewish Old Folks' Home, may look with pride upon this bulwark in Jewish life. They may rest assured that with their continued support it will continue to serve one of the truly vital needs, in the best possible manner.



## BLESSED ARE THE HANDS...

Dr. SOLOMON FRANK

It was on a Sunday. In every house of worship throughout Canada throngs came to seek divine guidance in the prosecution of a war that was even then entering a serious phase. After services were completed at the Synagogue, I went to the services marking the dedication of the new building that was to house the Jewish Old Folks' Home. There too, a divine service of great solemnity marked the opening of the proceedings. I recall what I said at the time. "Blessed are the hands that have brought this building to completion."

As I stood facing a great throng that had come to witness the occasion, my own mind carried me back to the anxious years during which all of us were vitally concerned with the inadequate premises which then housed the Jewish Old Folks' Home. I recalled too that small band of sincere and devoted workers which with great singleness of purpose directed every energy towards the construction of a new and fitting edifice. I remembered the difficulties they had encountered. I remembered with what great anxiety they had come to seek advice. At that time too I said in encouragement, "blessed are the hands that build in order that others might live." Their dreams had come true. Their hopes had materialized. The new building was completed to the everlasting credit of those who had made it possible and to the honor of the entire community. These were the thoughts which came to my mind as I stood on the platform outside the new building and participated in the dedicatory ceremonies.

The passing years have fully justified our hopes concerning the new building. It has become a home to the aged in the truest sense of the word.

A civilization can be judged by the respect it pays the aged. Those who have travelled far up life's journey are to be shown great deference. They have made the road smoother for those of us who follow. They have pioneered and done the spade work. They have given us instruction in the way we too should travel. They have labored with brain and brawn that those who follow might enjoy the blessings of leisure which they had denied themselves. This is the civilized view concerning those who have been blessed with years and life. It is the Jewish viewpoint. It is the ideal we find enshrined in the Bible and in all our sacred writings. It is the attitude of every cultural group which

can justifiably pride itself on having achieved a high point in civilizational development.

The truth of this assertion can be brought out by a striking contrast with which all of us are only too-well informed. When the Nazis took over the control of Germany they decided that there was no place for the aged. Among the many stories which came to us in pre-war days is the one relative to the treatment of the old folks. The Nazis believed that the aged having outlived their usefulness should be helped to disappear from the scene. The "Old Folks' Homes" which they caused to be built or taken over were really places of execution. The grandfather or grandmother taken in was never heard of again. That is save for the form letter immediately sent out to the next of kin informing them of their death. Any convenient illness was assigned as the immediate cause. The Nazis could see no reason for keeping the aged alive. They could not build implements of war. They were too weak to build military roads. Why keep them alive as long as young slave labor was to be had aplenty to do these tasks? Consequently, in keeping with this outlook, the Nazis made a determined effort to exterminate as many of their own aged as they could conveniently get into their clutches. This of course testifies only further to Nazi cruelty and ruthlessness. It does more. It shows that they had determined to turn the clock of civilization backwards. They wanted to resurrect an age when man was not far removed from the beast in his social outlook. He who could not work was not entitled to eat—or to live. The Nazis setting out on their course of perpetual revolution sensed rightly that to succeed they must first wipe out every vestige of decency from their midst. Only by the removal of every civilizing influence could they succeed in raising a generation willing to attack every institution painstakingly reared by civilized hands.

Had the leaders of the world been wise, had they chosen to look beneath the surface of events they would have understood that what Germany was doing to its own aged was not a matter purely of internal concern to Germany. It constituted a major attack on civilization itself. Destroy respect for the aged and you overcome respect for all the worthwhile traditions of life. And that is precisely what the Nazi rulers planned and executed. They reared a generation without respect for anything human. They brought bloodshed and destruction to the world. But the first step in this long plan was the destruction of respect for the established institutions and ideals of organized social life. One of the first of these involves the "hoary head" whom the Bible commands us to respect. "Thou shalt rise up before the hoary head, and honor the face of the old man, and fear thy God." Respect for age involves more than the element of mere respect. It strikes at the heart of religion whose major purpose it is to make life here on earth more abundant and more meaning for the rest of the world struck at the aged first. Here was a way to undermine civilization.

This contrast brings out the Jewish view with great clarity. We respect the aged because we fear God and respect our fellowmen. Every effort put forth to make life more pleasant on behalf of the aged is a further indication of the advanced state of our cultural outlook. Concerning those who have placed our Old Folks' Home in its present position of importance, I say yet once again, "blessed are they who have built. They have risen up before the hoary head. They have honored the face of the old. They fear the Lord."

# THE PRESIDENT'S MESSAGE

---

As President of the Western Canadian Old Folks' Home it is my privilege and pleasure to present this five-year report for your consideration and study. We all understand that this report comes four years late. We realize that there was a real need to publish a report immediately upon the completion of the new Home. It was however not the fault of your Board that this was not done. Rather must the guilt be placed upon the situation of the world both at that time and in the several succeeding years.

The six trying years of war weighed very heavily upon all of us. We were never certain as to what the morrow might bring, what would happen to the world and particularly to us, the Jews. In such a difficult time, in such dark days, we were grateful to God for the mere privilege of providing the Home and the old, infirm, with daily necessities. We were thankful that we could feed those who were well and heal the ill, to see to it that the home should be provided with all that was necessary; to maintain its high standard, which we determined originally—a standard which placed our Home as a model institution not only throughout Canada but also for many of the cities in the United States.

Now however, when we have been privileged to hear the great good news of peace in the world; now when we know that the prayers and the pleadings of millions of humanity have been heard and answered; when the horrible enemy of all mankind lies defeated, shattered and humiliated, and the liberated peoples begin once again to breathe freely and to make plans for a more secure and brighter world; now the time has come for your Board of Directors to plan and to prepare for further service in behalf of the Old Folks' Home.

The Western Canadian Old Folks' Home, which has now entered into its sixth year of existence (in its new Home), has gained a great deal in practical experience. We know now, much more than previously, what is necessary in order to bring more happiness, more contentment, to our family of the aged and the infirm. Difficult, bitter and insecure as was the period of the past years, we did not cease to think, to prepare plans and to gather material, so that when the glorious days of peace would come we should be able to step into the work of expanding, beautifying and improving the Home to such a degree so that it would be not only a model for Canada and a credit for the West Canadian Jewish community but—of greatest importance—that it should be a pleasant, satisfying, happy home for all of those who need it now and who will need it in the future.

Since this is our aim and goal, we believe it is important to publish and present this book to you. It provides, first, a historical survey of the development of the Home. It is our deepest conviction that every communal worker, every Jew in Western Canada who is interested both in the lot of our people, and also in the welfare of West Canadian Jewry, will be able to learn much and to draw inspiration, courage and strengthened determination from the lines of this little book; they tell of a stubborn battle, self-sacrifice and unshakable faith in inevitable victory.

Frequently there come to us guests from the East and from the South, sometimes also from other lands. They inspect the Home, the grounds around our synagogue, our park, our hospital, all the modern installations and conveniences for the old and sick. They all ask the same question: "How was it possible? Winnipeg, a relatively small city, with a small Jewish population, roughly 16,000 souls, perhaps 5,000 families, with so few wealthy Jews—how was it really possible to create such a Home and to maintain it in such

efficient, almost luxurious manner?" And the answer is the time-honoured one "*ain lecho davar sheyamod mip'nai haratzon*" ("If you will it nothing is impossible"). There is nothing which can withstand genuine and resolute determination.

The Western Canadian Old Folks' Home is, in a sense, a dominion all its own, a sovereignty in miniature. Within its walls is to be found a separate and distinct life. Here one may perceive all the nuances of our people's existence, a conglomeration of styles (of prayer), dialects, customs, habits and ways of life. Here there gather and live together Lithuanians and Poles, Rumanians and Russians, Austrian "aristocrats" and pious Hungarians, those who were wealthy and those who were poor, veteran "yachsonim" and green revolutionaries. (Yes, yes, even such are also here.) Life plays many games with us, and the Home is the melting pot of all that exists among our people, of all which sometime blossomed, grew, produced, created, strived and struggled and dreamed dreams. And now in advanced age, lacking strength and courage, with children scattered and friends far away, they seek here to keep alive the sparks which long ago were burning fires, their last sparks. These old lives, these venerable aged, we consider of the utmost importance. I recommend to you the many-sided report of our executive-director, which contains a realistic portrait of life in the Home, of the work which is done by him, his wife, the doctors and the nurses. You will read there of the problems with which we are confronted daily, how they are solved, as well as the problems which must be dealt with now.

From this report you will see that although we have made significant strides in the five years we are really standing only upon the threshold, at the beginning. We find that the new Home is far too small to accommodate all those who need and must find shelter here; that today, precisely as six years ago, we are painfully obliged to turn away applicants due to lack of space. And those who are taken in cannot get the comfort and privacy to which they are entitled and for which they yearn so much.

These five years of work have taught us that aged people, in order to be content, must have separate private rooms which serve as substitutes for their own previous homes. They must be made to feel that they are alive and important, not ignored and lost.

It is therefore our aim to build a number of new rooms with the most modern and best installations. It is because of this that I urge you to read and to think seriously about this report. Consider our problems, which are in truth, the problems of every Jew in Western Canada.

It is with pleasure that I urge you to read also the valuable and interesting article by Dr. Victor, and the English articles by Rabbi Amram Prero and Rabbi Solomon Frank. I am certain that you will derive much satisfaction from the four character sketches portrayed with feeling and understanding by our executive-director, Mr. A. Ossovsky. These we present, simply as samples of our family, because each one of them contains a life drama filled with human interest. Each one depicts a world of its own which it is worth while to know.

Therefore read this book. It is your Old Folks' Home. It is your responsibility and privilege to understand the problems involved, so that when the time will come when we will need your help you will understand to what degree that help and co-operation must be given.

Sincerely and respectfully I thank every one of you for your contribution to the Old Folks' Home until now. With complete faith that you will continue to offer your generous assistance, I remain,

Cordially yours,

Mandel Lyons, President.

# Honor Roll

## DONORS OF ONE HUNDRED DOLLARS AND OVER

JOSEPH HOCK, Carlton

E. DARISH, Wapella

Mr. and Mrs. HYMIE  
BRONSTEIN, Niverville

Mr. and Mrs. N. NEWMAN,  
Punnichy

Mr. and Mrs. B. NEWMAN, Semans

Mr. and Mrs. J. BENDER, Nipawin

Mr. and Mrs. A. Shund, Calgary

SAUL KATZ, Virden

Mr. and Mrs. H. FIELD, Rainy  
River

Mr. and Mrs. N. GELBER,  
Edmonton

Mr. and Mrs. CHAS. MARGULIUS,  
Edmonton

Mr. and Mrs. J. H. SAMUELS,  
Edmonton

Mr. and Mrs. J. R. FRIEDMAN,  
Edmonton

Mr. and Mrs. H. A. FRIEDMAN,  
Edmonton

Mr. S. HANIN, Calgary

Mrs. FLORA SILVERMAN,  
Kenora, Ont.

Mr. and Mrs. A. GOLDMAN,  
Regina

Mr. and Mrs. L. SANGURSKY,  
Dysart

Mr. and Mrs. Max MANDELL,  
Estevan

MORRIS and SONIA MARGULIES,  
Limerick

HEBREW LADIES' AID, Prince  
Albert, Sask.

Mr. and Mrs. J. BERGER, Estevan

Mr. and Mrs. ALWYMAN,  
Edmonton

Mr. and Mrs. M. ROTSTEIN,  
Yorkton

Messrs. O. and M. SHARFSTEIN,  
Nalcam

HEBREW LADIES' BEN. SOC.,  
Regina, Sask.

Mr. and Mrs. S. LICHTER, Roblin

Mr. and Mrs. M. SPIGELMAN,  
Roblin

Mr. and Mrs. JACOB CLAMAN,  
Saskatoon, Sask.

Dr. and Mrs. B. KANEE, Weyburn,  
Sask.

Mrs. ZIEREL WALDMAN,  
Melville

Mr. and Mrs. A. I. GOODMAN,  
Vancouver, B.C.

Mr. and Mrs. THOMAS WOLFE,  
Duluth, Minn.

T. DIAMOND

Mr. and Mrs. N. TASKER

Mr. and Mrs. H. ZELBOWICH

Mr. and Mrs. S. CLASSMAN

Mr. and Mrs. H. STEINBERG

Mr. and Mrs. G. LERMAN

Mr. and Mrs. D. L. PERLES

Mr. and Mrs. J. FISENSTEIN

Mr. and Mrs. HOLTZMAN

ALEX MITCHEL

Mr. and Mrs. J. STERNBERG

Mr. and Mrs. LOUIS LERCHER

Mr. and Mrs. SHURVILL

## Honor Roll

### DONORS OF ONE HUNDRED DOLLARS AND OVER

Mr. and Mrs. D. THOMPSON	Mr. and Mrs. GEO. SOUDACK
M. BOOKBINDER and SON	Mr. and Mrs. N. CHMELNITSKY
Mr. and Mrs. M. KOSLWSKY	Mr. and Mrs. MAX COHEN
Mrs. I. FINEMAN and SONS	Mr. and Mrs. HILEL SINAISKY
Mr. and Mrs. N. TABACK	Mr. and Mrs. J. ZAGREBELNA
Mr. and Mrs. NATHAN RICHMAN	Mr. and Mrs. SAUL SILVER
Mr. and Mrs. J. WOLCH	Mr. and Mrs. A. A. WEINGARDEN
Mr. and Mrs. N. BOXER and SON	Mr. and Mrs. J. BERMACK
Mr. and Mrs. O. HOCHMAN	Mr. and Mrs. M. CHESSE
Mr. and Mrs. S. SHATELMAN	Mr. and Mrs. D. KLEMPHER
Mr. and Mrs. D. SMITH	Mr. and Mrs. L. BROWN
Mr. and Mrs. ELIA TREPEL	Mr. I. BURSHEIN
Mrs. M. WALDHORN	Mr. and Mrs. B. Safran
Mr. D. BARISH	Mrs. M. FREED
Mr. and Mrs. S. BLISS	Mr. and Mrs. D. Freed
Mr. and Mrs. D. COHEN	Mr. and Mrs. S. LERNER
Mr. and Mrs. A. BRICKER	Mr. and Mrs. A. Osofsky
Mr. and Mrs. L. CHECHICK	KIEV FREE LOAN and ASS'N.
LADIES' and MEN OF THE IND. FREE LOAN ASS'N.	CHEVRA LENAS HATZEDEK
ACHDUS FREE LOAN	Mr. and Mrs. GORDON J. FIELD
BNAI ABRAHAM FREE LOAN ASS'N.	Mrs. ETTA LEAH SLATER (Lobel)
Mr. and Mrs. H. SCHNEIDER	Mr. and Mrs. J. B. LUBOTTA
Mr. and Mrs. A. DOBBS	Mr. STANLEY PHILLIPS
Mr. and Mrs. M. DORFMAN	Mrs. GOLDA MALKIN
Mr. and Mrs. M. LEVINE	Mr. and Mrs. JACOB LAZARECK
Mr. I. SHINBANE	Mr. and Mrs. BEN M. COHEN
Mr. and Mrs. P. SECTER	Mr. LOUIS BROWN
Mr. and Mrs. ELIAS REISCH	Mr. and Mrs. LOUIS FAINSTEIN
Mr. and Mrs. S. GLAZERMAN	Mr. and Mrs. M. GIMPEL
Mr. and Mrs. FRANK BUCHWALD	H. GLADSTONE
Mr. and Mrs. N. ROTHSTEIN	
Mr. and Mrs. SAMUEL FREED- MAN.	



## HONORARY DIRECTORS

J. SCHWARKFIELD.....	Regina, Sask.
A. D. SAMUELS.....	Regina, Sask.
J. GOLDENBERG.....	Saskatoon, Sask.
J. POLLOCK.....	Saskatoon, Sask.
J. CLAMAN.....	Saskatoon, Sask.
M. WYMAN.....	Edmonton, Alta.
A. J. ZASLAW.....	Edmonton, Alta.
A. GROBERMAN.....	Calgary, Alta.
J. YAFFE.....	Calgary, Alta.
KLINGER.....	Lethbridge, Alta.
S. SILVER.....	Medicine Hat, Alta.

## BOARD OF DIRECTORS

1944 - 45

Hon. President, J. SHUCKETT

### OFFICERS

MENDEL LYONS.....	President
A. HOCHMAN.....	Vice-president
J. HECHT.....	Treasurer
FRANK BUCHWALD.....	Honorary Secretary
JOSEPH GERSHFIELD.....	Chairman, Executive Committee
MRS. A. ARTENSTEIN.....	President, Ladies' Auxiliary
A. OSOVSKY.....	Executive Director
B. SARNER.....	Superintendent

### Chairmen of Committees

MR. SAM KANEE.....	Finance Committee
J. FLEISHMAN.....	Admission Committee
N. BOXER.....	Health Committee
P. BAKER.....	Publicity Committee
I. GREENBERG.....	Life Membership Committee
A. BELOFF.....	Supply Committee
MAX BORODITSKY.....	Synagogue Committee
N. CHMELNITSKY.....	Building Committee
R. MOSER.....	Social Committee
S. B. LEVIN.....	Good-will and Public Relations Committee
S. B. SIMKIN.....	Representative of Covenant Club

### Board of Directors

S. BLISS	MRS. A. BATEMAN	MRS. J. LEZACK
W. SERKIN	MRS. L. FINEMAN	MRS. M. LYONS
S. DIRNFELD	MRS. S. GUTTMAN	MRS. J. MINDESS
MRS. N. CHMELNITSKY	MRS. J. GERSHFIELD	MRS. L. SHATELMAN
MRS. H. DORFMAN	MRS. S. KANEE	MRS. B. SLAWSKY



## Life Members

### OF THE JEWISH OLD FOLKS HOME OF WESTERN CANADA

We acknowledge with gratitude the kind help, generosity and  
encouragement received from our Life Members.

Mr. and Mrs. J. SHUCKETT  
Mr. and Mrs. F. BUCHWALD  
Mr. and Mrs. M. LYONS  
Mr. and Mrs. J. H. HECHT  
Mr. and Mrs. S. KANEE  
Mr. and Mrs. J. WOLINSKY  
Mr. and Mrs. M. NEAMAN  
Mr. and Mrs. A. BRICKER  
Mr. and Mrs. D. COHN  
Mr. and Mrs. S. BLISS  
Mr. and Mrs. N. J. KLAUSNER,  
Vancouver, B.C.  
Mr. and Mrs. MAX MANDEL,  
Estevan  
Mr. and Mrs. I. POSNER  
Mr. and Mrs. H. A. LUGINSKY  
Mr. and Mrs. ISAAC PORTIGAL  
Mr. and Mrs. IJ WERNER  
Mr. and Mrs. I. WALTER  
Mr. and Mrs.  
MAX BORODITSKY  
Mr. and Mrs.  
A. I. BORODITSKY  
Mr. and Mrs. H. B. CONNER  
Mr. and Mrs. I. SLOTIN  
Mr. and Mrs. S. HANIN, Calg.  
Mr. and Mrs. BENJAMIN  
LEVIN, Swift Current  
Mr. and Mrs. H. I. ORETSKY  
Mr. and Mrs.  
S. B. BORODITSKY

Mr. and Mrs. M. WISEMAN  
Mr. and Mrs. O. HOCHMAN  
Mr. and Mrs. GEO. SOUDACK  
Mr. and Mrs. L. HATSKIN  
Mr. and Mrs. S. SHORE  
Mr. and Mrs. H. A.  
FRIEDMAN, K.C., Edmonton  
Mr. and Mrs. I. GARFIN,  
Edmonton  
Mr. and Mrs. S. B. LEVIN  
Mr. and Mrs. I. MOONEY  
Mr. and Mrs. J. M. SASLAW,  
Edmonton  
Mr. and Mrs. E. GREENBERG  
Mr. and Mrs. B. SAFRIN  
Mr. and Mrs. M. KOSLOWSKY  
Mr. and Mrs. A. I. KATZ,  
Prince Albert  
Mr. and Mrs. BEN JACOB  
Mr. and Mrs. N. BOXER  
Mr. and Mrs. D. THOMPSON  
Mr. and Mrs. S. MALINSKY  
Mr. and Mrs. NATHAN KATZ  
Mr. and Mrs. J. H. SAMUELS,  
Edmonton  
Mr. and Mrs. J. BOGOCH  
Mr. and Mrs. A. D. SAMUELS,  
Regina  
Mr. and Mrs. M. WALDMAN,  
Melville  
Mr. and Mrs. HYMIE ATNIKOV  
Mr. and Mrs. R. MOSER



700,  
325,71  
J575

The Story of an Institution

A REPORT

— of —

FIVE YEARS ACTIVITIES

on behalf of

The Jewish Old Folks Home  
of Western Canada

•  
"He who saves but one soul is considered  
as if he saved a whole world."  
•

Published and distributed with the compliments of The Board of Directors  
Winnipeg, Man., November, 1945

62-8.6/3